ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1989 ΕΤΟΣ ΙΓ - ΤΟΜΟΣ ΣΤ - ΤΕΥΧΟΣ 48

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Παροιμίες που λέγουντι στη Νιάουστα

Η ιστορία της Βέροιας σε 50 ερωτοαπαντήσεις

Άλμπερτ Αϊνστάϊν - Γρηγόρης Περδικάρης

Το σπαράγγι

Τζόναγκολντ

Προστασία περιβάλλοντος από γεωργικές δραστηριότητες

Ακαρπία των φυλλοβόλων οπωροφόρων

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορεῖτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

των συνδρομητῶν της

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς

του ἔτους 1989

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Βασ. Φιλίππου 21. Ὧρες λειτουργίας ἀπογεύματα Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη.

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1989
Έτος ΙΓ' - Τόμος ΣΤ' - Τεύχος 48

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Οδυσσέας Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσαλα
Λευκή Σαμαρά - Αλέκος Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Βασ. Φιλίππου 21 - 592 00 ΝΑΟΥΣΑ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος 60-331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
«Το Λάμπειον»

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:
Τυπογραφείο Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 Τηλ. 260-140
Θεσσαλονίκη.

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά Γλωσσολογικά

σελ

ΚΑΝΤΜΑΝ ΑΛΛΑΝ: Ανύπαρκτο το Μακεδονικό 92
ΧΙΟΝΙΔΗΣ ΓΕΩΡ.: Η ιστορία της Βέροιας σε 50 ερωτοαπαντήσεις 93
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣ.: Γρηγόρης Α. Περδικάρης 96
ΣΠΑΡΤΣΗΣ ΝΙΚ.: Παροιμίες που λέγονται στη Νιάουστα. ΙΣΝΑΦΚΙΑ (Ιπαγγέλματα) 102

Επιστημονικά — Λογοτεχνικά Παιδαγωγικά — Ιατρικά

ΜΥΛΩΝΑΣ ΓΙΑΝ.: Αλμπερτ Αϊνστάϊν 107
ΚΑΡΑΤΣΙΩΛΗΣ ΓΙΑΝ.: «Ρουμλουκιώτικα σημειώματα 1980 - 1988 Γιον. Δ. Μοσχόπουλου 109
ΚΑΠΕΡΩΝΗΣ ΠΑΝ.: Προστασία περιβάλλοντος από γεωργικές δραστηριότητες 111
«ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ» Η χοληστερίνη στο αίμα 126

Γεωργικά — Δενδροκομικά

ΣΙΜΩΝΗΣ ΑΣΤΕΡΙΟΣ: Το πρόβλημα της καλλιούχου λιπάνσεως των εδαφών μας 117
ΚΟΤΛΕΑΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ: Το σπαράγγι 119
ΛΙΟΛΙΟΣ ΓΡΗΓ.: Τζόνεγκολντ — Ένα εξαιρετικό μήλο 121
ΧΑΤΖΗΧΑΡΙΣΗΣ ΙΩΑΝ.: Τα αίτια της ακαρπίας των φυλλοβόλων οπωροφόρων 122
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣ.: Φυσιολογικές παθήσεις μήλων και αχλαδιών 127

Δραστηριότητες Συλλόγων

ΚΑΡΑΤΣΙΩΛΗΣ ΓΙΑΝ.: «Ταξίδι στα μονοπάτια της μνήμης» 129

Αγαπητέ φίλε

Σ' όλες τις εποχές η Ελλάδα είχε τους φιλέλληνες οι οποίοι αγωνίσθηκαν στην πρώτη γραμμή για τα δίκαια της πατρίδας μας. Ένας απ' αυτούς που αγωνίζονται σήμερα είναι και ο βουλευτής της Αυστραλίας Άλλαν Κάντμαν. Είναι μια φωνή πολύ δυνατή. Ας την ακούσουμε.

∴ ● ∴

Φιλοξενούμε ειδικό άρθρο που αφορά την Ιστορία της Βέροιας, γραμμένη με τη μέθοδο των ερωτοαπαντήσεων. Με 50 ερωτήσεις και τις αντίστοιχες απαντήσεις ο αναγνώστης με μία «ρουφηξιά» ενημερώνεται σε ικανοποιητικό βαθμό για την Ιστορία της Βέροιας.

∴ ● ∴

Ο Γρηγόρης Α. Περδικάρης υπήρξε ο πρώτος γενικός πρόξενος των Η.Π.Α. στην Ελλάδα το 1838. Τελευταία γίνεται συζήτηση για το τόπο της καταγωγής του. Εάν γεννήθηκε στη Βέροια ή τη Νάουσα. Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύουμε σχετικά άρθρα, που μας έστειλαν συνεργάτες του περιοδικού, καθώς και άλλα στοιχεία για ενημέρωση των αναγνωστών του περιοδικού. Ο αναγνώστης ας μελετήσει τα κείμενα και ας βγάλει μόνος του τα συμπεράσματα.

∴ ● ∴

Η μόλυνση του περιβάλλοντος είναι ένα πρόβλημα καυτό, που δεν σηκώνει αναβολή. Εν ονόματι της «ανάπτυξης» της «προόδου» και του «μέλλοντος» θυσιάσαμε και καταστρέψαμε το περιβάλλον. Επικράτησε ανεμπόδιστα η ωφελιμιστική πλευρά του θέματος. Η κερδοσκοπία οργίασε. Και τα λάθη πληρώνονται τώρα, και μάλιστα ακριβά. Η ζωή «υποβαθμίζεται» και η υγεία «κλονίζεται» Και όμως υπήρχαν και υπάρχουν λύσεις.

Η «βιομηχανική ανάπτυξη» μιάς περιοχής και η «τουριστική αξιοποίηση» ενός τόπου επιβάλλεται να γίνει «σωστά» και με «σχέδια» και με προοπτική. Όχι σε βάρος της υγείας μας. Με σεβασμό προς το περιβάλλον το «παρελθόν» τα «μνημεία» και την «ιστορία» μας. Δεν πρέπει να αποκοπούμε από τις ρίζες μας. Το παρελθόν και το μέλλον είμαστε εμείς. Το ένα είναι συνέχεια του άλλου. Δεν υπάρχει δίλημμα. Υπάρχει συνύπαρξη, ανάπτυξη βιομηχανική, τουριστική, γεωργική κ.λ.π. και σεβασμός του περιβάλλοντος.

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δημοσιεύει σχετικά άρθρα και έτσι ο αναγνώστης θα έχει την ευκαιρία να ενημερωθεί για τις απόψεις και τις προτάσεις διακεκριμένων επιστημόνων

∴ ● ∴

Φέτος συμπληρώνονται 110 χρόνια από τη γέννηση του Αϊνστάϊν. Ο Αϊνστάϊν υπήρξε μία εξέχουσα φυσιογνωμία. Ήταν ένας μεγάλος φυσικός και ένας μεγάλος άνθρωπος. Σ' όλη τη ζωή του εργάσθηκε με πάθος για την Επιστήμη και αγωνίσθηκε παράλληλα για τα ανθρώπινα δικαιΖματα. Ένας πρωτοπόρος επιστήμονας και ένας πρωτοπόρος ανθρωπιστής.

Για τη προσωπικότητα και τη ζωή του μας μιλάει ειδικός συνεργάτης του περιοδικού.

Η
Συντακτική Επιτροπή

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	1.000
Δήμοι. Κοινότητες, Συν/σμοί	2.500
Εξωτερικού δολλάρια	25

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ——ΘΑΡΡΑΛΕΑ ΔΗΛΩΣΗ ΑΛΛΑΝ ΚΑΝΤΜΑΝ

Ανύπαρκτο το Μακεδονικό

Το λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα στην Αυστραλία το υποκινούν πράκτορες της κυβέρνησης της Γιουγκοσλαβίας, τόνισε με θαρραλέα δήλωσή του, μέσα στην Ομοσπονδιακή Βουλή, την περασμένη εβδομάδα, ο Φιλελεύθερος βουλευτής Άλλαν Κάντιμαν.

Ο κ. Κάντιμαν, πρώην σκιώδης υπουργός Μετανάστευσης, πολύ γνωστός και αγαπητός στην ελληνική παροικία, με την σωστή και δίκαιη τοποθέτησή του μέσα στην Ομοσπονδιακή Βουλή, απέδειξε ότι και σθένος διαθέτει και υπεθυνότητα.

Στην παρέμβασή του, ο Φιλελεύθερος βουλευτής, υπογράμμισε ότι κατά την πρόσφατη επίσκεψή του, στην Ελλάδα, Έλληνες υπουργοί του εξέφρασαν την ανησυχία τους για την στάση που τηρεί η Αυστραλία έναντι του λεγόμενου «Μακεδονικού» και των «αυτονομιστών».

«Πεποίθηση των Ελλήνων, είπε ο κ. Κάντιμαν, είναι ότι, πίσω από τους αυτονομιστές κρύβονται πράκτορες της Γιουγκοσλαβίας που υποκινούν το όλο θέμα.

»Αυτό, συνέχισε, το πιστεύω κι εγώ.

»Οι Έλληνες ενοχλούνται που η αυστραλιανή κυβέρνηση ανέχεται και υποστηρίζει ομάδες που επιδιώκουν την αποσταθεροποίηση στα Βαλκάνια και απειλούν την αρμονική συμβίωση όλων των μειονοτήτων που ζουν εδώ».

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΕΙΣ

Ο Φιλελεύθερος βουλευτής υποστήριξε ότι θα πρέπει όλοι να κατανοήσουμε - και η κυβέρνηση - ότι άλλο πράγμα η διατήρηση της πολιτικής κληρονομιάς και της γλώσσας μιας μειονότητας και άλλο η δραστηριοποίησή της για αμφισβήτηση γεωγραφικών συνόρων.

Θέση του κ. Κάντιμαν είναι να ενθαρρύνει η Αυστραλία την διατήρηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας μειονότητας.

Σε καμιά περίπτωση όμως, όπως υπογράμμισε, η Αυστραλία δεν πρέπει να ανέχεται να μεταβάλλονται τα γεωγραφικά της σύνορα, σε πεδίο μάχης, για επίλυση γεωγραφικών διαφορών μεταξύ μειονοτήτων - διαφορές που έχουν τις ρίζες τους σε πολλούς αιώνες πίσω.

Υπεύθυνα, ο Αυστραλός πολιτικός κάλεσε την κυβέρνηση να πάρει μέτρα για να σταματήσει τη δράση των πρακτόρων του Βελιγραδίου που υποκινούν το Μακεδονικό και αλωνίζουν την Αυστραλία.

Αξίζει να τονιστεί ότι ο κ. Κάντιμαν επισκέφθηκε πρόσφατα την Ελλάδα, όπου πήγε για να παρακολουθήσει το Παγκόσμιο Συνέδριο των Παμμακεδονικών Ενώσεων.

Δηλώσεις, ανάλογες με την τοποθέτησή του στη Βουλή, έκανε ο κ. Κάντιμαν και μετά την επιστροφή του από την Ελλάδα.

Μεταξύ άλλων, είχε υποστηρίξει ότι:

«Η Μακεδονία ήταν και είναι ελληνική και η Αυστραλία καλά θα κάνει να μην αφίνει «ελεύθερο το πεδίο» σ' αυτούς που αμφισβητούν τα γεωγραφικά σύνορα Ελλάδας - Γιουγκοσλαβίας με στόχο τη δημιουργία προβλημάτων στην περιοχή των Βαλκανίων».

Ο κ. Κάντιμαν υποστηρίζει ότι, από συνομιλίες που είχε με Έλληνες πολιτικούς, διαπίστωσε ότι είναι «ενοχλημένοι» από τη στάση που τηρεί η Αυστραλία στο λεγόμενο «Μακεδονικό».

«Με την τακτική των ίσων αποστάσεων που φέρεται να τηρεί η Αυστραλία, τονίζει ο κ. Κάντιμαν, οι Έλληνες πιστεύουν ότι ενθαρρύνονται όσοι προσπαθούν να δημιουργήσουν πρόβλημα στην περιοχή και να αμφισβητήσουν ακόμα και τα σύνορα της Ελλάδας».

Πιστεύουμε ότι οι Έλληνες, ανεξάρτητα πολιτικής τοποθέτησης, χαιρετίζουν με ικανοποίηση την ενέργεια του κ. Κάντιμαν και θα του παράσχουν κάθε ηθική υποστήριξη στο μέλλον.

ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

Αξίζει να τονιστεί ότι η δήλωση του κ. Κάντιμαν, μέσα στη Βουλή, έγινε μόλις μια εβδομάδα μετά τη δημιουργία κοινοβουλευτικής Επιτροπής Φιλίας Αυστραλίας - Κύπρου στην οποία συμμετέχουν 40 Ομοσπονδιακοί βουλευτές και γερουσιαστές - ανάμεσά τους ο πρωθυπουργός Μπόμπ Χώουκ και 5 υπουργοί.

Πρόκειται για δύο σημαντικές επιτυχίες της ελληνικής παροικίας, σε δύο κρίσιμα εθνικά ζητήματα.

Επιτυχίες που οφείλονται σε συντονισμένους και υπεύθυνους χειρισμούς παροικιακών παραγόντων και σωματείων.

Εφημερίδα «Ο ΚΟΣΜΟΣ»
Αυστραλία 14.9.89

Μετά τη μάχη του Γρανικού, ο Αλέξανδρος στέλνει δώρα ευχαριστίας στους Θεούς τις 300 περσικές πανοπλίες όχι στην Πέλλα, αλλά στον Παρθενώνα με την ιστορική επιγραφή «Αλέξανδρος Φιλίππου και οι Έλληνες πλην Λακεδαιμονίων από των βαρβάρων των την Ασίαν κατοικούντων»

Αρριανός, Αλεξάνδρου Ανάβασις 1,16,7

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΣΕ 50 ΕΡΩΤΟΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

από τον Γ. Χ. Χιονίδη

Οι ερωτοαπαντήσεις αυτές έχουν ως εξής:

1. Πότε αναφέρεται για πρώτη φορά, η Βέροια στις ιστορικές πηγές;

(Απάντηση: Το 432 π.Χ. από τον Θουκυδίδη, με την ευκαιρία της εκστρατείας των Αθηναίων στη Χαλκιδική).

2. Πώς πρέπει να γράφεται η Βέροια, δηλαδή με ένα ή με δύο ρ;

(Με ένα ρ, είναι το σωστό).

3. Πότε εμφανίζεται η λέξη Βέροια και με δύο ρ;

(Στα βυζαντινά χρόνια και ύστερα).

4. Στις επιτύμβιες αφιερωματικές κ.λ.π. επιγραφές των αρχαίων χρόνων πώς γράφεται η λέξη Βέροια, δηλαδή με ένα ή με δύο ρ;

(Πάντοτε με ένα ρ, χωρίς καμιά εξαίρεση).

5. Πού οφείλεται η ονομασία της Βέροιας;

(Ο συγγραφέας των Βυζαντινών Χρόνων και συγκεκριμένα του ΣΤ' αιώνα, Στέφανος Βυζάντιος, γράφει ότι ο αρχαίος ιστορικός Θεαγένης υποστήριζε στο χαμένο πια βιβλίο του «Μακεδονικά» δυο εκδοχές - απόψεις:

1η: Την πόλη έκτισε ο Φέρωνας και θα πρέπει να λεγόταν, στην αρχή, Φέροια, αλλά οι Μακεδόνες μετέτρεψαν το όνομά της σε Βέροια, σύμφωνα με τη συνήθειά τους να μετατρέπουν το Φ σε Β.

2η: Ο Μακεδόνας Βέρης είχε και μια κόρη που λεγόταν Βέροια, απ' όπου πήρε το όνομα και η πόλη).

6. Μήπως άλλη είναι η ετυμολογία της λέξεως;

(Οι δυο προηγούμενες εκδοχές χάνονται στα μυστήρια της μυθολογίας. Επιστημονικά θα πρέπει να δεχτούμε ότι πιθανότερο είναι πως ένα από τα δυο συνθετικά της λέξεως (-ροια) θυμίζει το νερό).

7. Η λέξη Ημαθία από που προήλθε (πώς ετυμολογείται);

(Από τη λέξη άμαθος, που σημαίνει άμμος ποταμού).

8. Πότε συναντάμε τη λέξη Ημαθία;

(Στον Όμηρο, ο οποίος την αναφέρει, στην Ιλιάδα και στην Οδύσσεια και ονομάζει «ερατεινή», δηλαδή αξιαγάπητη σαν Ημαθία).

9. Ξέρετε άλλες πόλεις της αρχαίας Ημαθίας;

(Ήσαν η Έδεσσα (Αιγαί), η Μίεζα, το Κίτιο, η Σκύδρα και η Βάλλα κ.ά.).

10. Πότε κατοικήθηκε για πρώτη φορά, η Ημαθία;

(Δεν ξέρουμε πότε ακριβώς. Όμως, στη Νέα Νικομήδεια, την παλιά Μπραντιάτα, βρέθηκε προϊστορικός, ανθρώπινος, παραλίμνιος οικισμός του 6220 π.Χ. ή σύμφωνα με άλλη άποψη των χρόνων 5600-5300 π.Χ.).

11. Ποιοί ήσαν οι πρώτοι κάτοικοι της Ημαθείας;

(Δεν ξέρουμε. Πρέπει να ήσαν Προέλληνες. Οι Έλληνες (Μακεδόνες) πρέπει να εμφανίστηκαν μετά, όταν έφθασαν οι Δωριείς).

12. Τί ξέρουμε για τον μυθικό βασιλιά του Βερμίου Μίδα;

(Ο Ηρόδοτος γράφει ότι στο Βέρμιο υπήρχαν οι περίφημοι κήποι του, όπου φύονταν τριαντάφυλλα με εξήντα φύλλα. Ο άπληστος Μίδας ζήτησε από τον Θεό Διόνυσο να γίνεται χρυσάφι ό,τι πιάνει. Όταν, όμως, πραγματοποιήθηκε η επιθυμία του, μετάνιωσε, γιατί δεν μπορούσε ούτε να φάγει, αφού και τα φαγητά γινόντουσαν χρυσός).

13. Σε ποιά πόλη έζησε ο Αθηναίος ποιητής Ευριπίδης και πότε;

(Στη γειτονική αρχαία Πέλλα, στην αυλή του Μακεδόνα βασιλιά Αρχέλαου, 413-399 π.Χ.).

14. Γέρετε κανέναν αξιόλογο Βεροιώτη που να μετείχε στη μεγάλη εκστρατεία του Μ. Αλέξανδρου;

(Ο χρονογράφος - ιστορικός Αρριανός μνημονεύει τον Βεροιώτη πλοίαρχο Μυλλέα, γιο του Ζωίλου. Ένας άλλος, σπουδαίος επίσης, ήταν ο Κοίρανος, πουυπήρξε επιμελητής για την είσπραξη των φόρων στην αρχαία Φοινίκη).

15. Πόσες πόλεις υπήρξαν με το όνομα Βέροια;

(Η αρχαία μακεδονική Βέροια, που είναι και η μητρόπολη, η Βέροια της Συρίας, των Ελληνιστικών χρόνων, δηλαδή το σημερινό Χαλέπι, η βυζαντινή που είναι η σημερινή Στάρα Ζαγόρα της Βουλγαρίας, τα Βέροια, που είναι συνοικισμός στην κοινότητα Βασσαρά της Σπάρτης (που μετονομάστηκε έτσι στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα) και η BEREA στην Αμερική. Όλες οι πόλεις από την πρώτη, τη μακεδονική πόλη).

16. Από πού καταγόταν η περίφημη δυναστεία των Αντιγονιδών;

(Σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη, από τη μακεδονική Βέροια).

17. Ξέρετε κανένα πολύ γνωστό βασιλιά της τελευταίας δυναστείας;

(Ήταν ο Δημήτριος Πολιορκητής, που σύμφωνα με τον Πλούταρχο, επισκέφθηκε και την ιδιαίτερη πατρίδα της δυναστείας, δηλαδή τη Βέροια, γύρω στα 294 π.Χ.).

18. Ο γνωστός Βασιλιάς της Ηπείρου Πύρρος τί σχέση είχε με τη Βέροια;

(Στα χρόνια 288-287 π.Χ. υπήρξε κυρίαρχός της μετά παράδοσή της από τους Βεροιώτες).

19. Ποιός και από πού ήταν ένας από τους δυο πρώτους στρατηγούς του τελευταίου Μακεδόνα Βασιλιά Περσέα;

(Ο Ιππίας, από τη Βέροια, ο οποίος ήταν και προσωπικός φίλος του βα-

σιλιά Περσέα. Τούτος διοικούσε το περίφημο σώμα των φαλαγγιτών, δηλαδή τον μισό μακεδονικό στρατό).

20. Εναντίον ποιών πολέμησε (και) αυτός;

(Εναντίον των Ρωμαίων, το 171 π. Χ. και ύστερα, στο Κίτιο).

21. Πού κρίθηκε η τύχη του μακεδονικού κράτους;

(Στην αρχαία, μακεδονική Πύδνα, στις 22 Ιουνίου του 168 π.Χ., όπου οι Μακεδόνες νικήθηκαν από τους Ρωμαίους του αρχιστράτηγου Παύλου Αιμίλιου.).

22. Πότε μπήκαν οι Ρωμαίοι στη Βέροια και ποιός παράδωσε την πόλη σε τούτους;

(Μάλλον στις 23 Ιουνίου του 168 π.Χ. Την πόλη τους παράδωσε ο Ιππίας μαζί με τους συμπολίτες του Μίδωνα και Πάνταυχο, που ήσαν επίσης, φίλοι του Περσία).

23. Μια ή περισσότερες φορές επισκέφθηκε τη Βέροια ο Απόστολος Παύλος;

(Δύο ή τρείς φορές).

24. Ξέρετε ποιός Βεροιώτης ήταν μαθητής του Απ. Παύλου;

(Ο Σώπατρος ή Σωσίπατρος, τον οποίο ο Παύλος ονομάζει «συγγενή» του).

25. Ποιός αξιόλογος και πολύ γνωστός συγγραφέας του 2ου μ. Χ. αιώνα επισκέφθηκε τη Βέροια;

(Ο Λουκιανός, ο οποίος έγραψε ότι η Βέροια ήταν μεγάλη και πολυάνθρωπη πόλη).

26. Πού είχε την έδρα τούτο «Κοινόν των Μακεδόνων»;

(Στη Βέροια, όπου συγκεντρώνονταν σύνεδροι από όλες τις μακεδονικές πόλεις, εκτός της Θεσσαλονίκης, της Αμφιπόλεως και των οικισμών της Άνω Μακεδονίας, στα χρόνια της Ρωμαιοκρατίας και είχε ως προορισμό τη θρησκευτική λατρεία των Ρωμαίων αυτοκρατόρων. Έκοβε και δικά του νομίσματα).

27. Τί ήταν τα «Ολύμπια» και πού γινότουσαν;

(Ήσαν γιορτές που λαβαίναν χώρα στη στη Βέροια, τον μήνα Οκτώβριο).

28. Ποιές άλλες αρχές και αντιπροσωπευτικά σώματα υπήρχαν στη Ρωμαιοκρατούμενη Βέροια;

(Η Βουλή, η εκκλησία του δήμου, οι πολιτάρχες, οι γυμνασίαρχοι, ο εφήβαρχος, οι αγορανόμοι, ο σιτώνης, ο ειρηνάρχης, ο γραμματέας, ο ταμίας, ο οικονόμος, ο αρχιτέκτονας, ο αρχίατρος, ο αρχιερεύς, οι ιερείς κ.λ.π.).

29. Ήταν ή όχι σπουδαία πόλη η Βέροια στα ρωμαϊκά χρόνια;

(Πολύ σπουδαία, όπως φανερώνουν και οι τίτλοι της που διασώθηκαν όπως: «Η των Βεροιαίων μητρόπολις εις νεωκόρος» ή «Η σεμνότατη μητρόπολις της Μακεδονίας» και «Η λαμπρότατη μητρόπολις»).

30. Ξέρετε αν επισκέφθηκαν τη Βέροια Ρωμαίοι αυτοκράτορες;

(Πρέπει να την επισκέφθηκαν πολλοί, αφού εδώ τους τιμούσαν σαν Θεούς. Ξέρουμε, συγκεκριμένα, ότι ήλθαν και έμειναν στη Βέροια οι αυτοκράτορες Γοδριανός, το 242 μ.Χ., ο Φίλοππος ο Άραψ, 246 μ.Χ. κ.ά.).

31. Γνωρίζετε κάποιον σπουδαίο Βεροιώτη των Ρωμαϊκών χρόνων;

(Ναί π.χ. τον Κόιντο Π. Πύθωνα, από πολλές επιγραφές).

32. Η Βέροια μετονομάστηκε ποτέ;

(Όχι, είναι μια από τις λίγες πόλεις, που δεν άλλαξαν όνομα, τουλάχιστο από όσο ξέρουμε).

33. Μήπως λεγόταν κάποτε Ειρηνούπολη;

(Όχι, έτσι μετονομάστηκε η βυζαντινή Βερόη-Βέροια της Θράκης, η σημερινή Στάρα Ζαγόρα της Βουλγαρίας).

34. Τί ήσαν οι Δραγοβίτες;

(Σλαβικό φύλο, που εγκαταστάθηκε μεταξύ της Θεσσαλονίκης - Βέροιας, κάπου γύρω στη σημερινή Επισκοπή της Νάουσας, όπου, κάπου - κοντά, πρέπει να ήταν κτισμένη η αρχαία πόλη Σκύδρα. Αυτό το συμπεραίναμε από το όνομα του χωριού (Επισκοπή), γιατί εκεί πρέπει να είχε την έδρα της η επισκοπή της Δραγουβιτίας και έτσι σώθηκε και το τοπωνύμιο Επισκοπή).

35. Ποιά σχέση είχε ο Βούλγαρος βασιλιάς Σαμουήλ με τη Βέροια;

(Την κατέλαβε στα τέλη του 10ου αιώνα και την κράτησε για μερικά χρόνια).

36. Ποιός απελευθέρωσε την Βέροια από τους Βουλγάρους;

(Ο Βασίλειος Β', ο «Βουλγαροκτόνος», στα πρώτα χρόνια του 11ου αιώνα).

37. Γιατί το σημερινό χωριό Κομνήνειο λεγόταν Κουμανίτς, μέχρι πριν τα τελευταία χρόνια;

(Πρέπει, στον τόπο εκείνο να εγκαταστάθηκαν υπολείμματα του φύλου των Κομάνων).

38. Οι σταυροφόροι κατέλαβαν την Βέροια;

(Ναί, το 1204, στην τέταρτη σταυροφορία).

39. Η Βέροια είχε Ορθόδοξο ή Λατίνο επίσκοπο στα χρόνια της Φραγκοκρατίας;

(Είχε Λατίνο επίσκοπο. Ξέρουμε το όνομα του ένα, του Γουαρίνου).

40. Πότε έφυγαν οι Φράγκοι από τη Βέροια;

(Στα 1224, οπότε υπήχθηκε στο «Δεσποτάτον της Ηπείρου»).

41. Ποιά σχέση έχουν οι Καταλανοί με τη Βέροια;

(Νικήθηκαν κοντά στην πόλη, στα 1309, από τον Βυζαντινό στρατηγό Χανδρηνό).

42. Πότε προήχθηκε σε μητρόπολη η επισκοπή της Βέροιας;

(Στις αρχές του 14ου αιώνα, οπότε ήρθε στη Βέροια και ο Βυζαντινός αυτοκράτορας Ανδρόνικος Β', με τον Βεροιώτη Πατριάρχη της Κωνσταντινουπόλεως Νήφωνα, τον Α', οπότε έγιναν τα εγκαίνια των περίφημων τοιχογραφιών του Καλλιέργη στην εκκλησία της Αναστάσεως του Χριστού).

43. Ποιός αυτοκράτορας του Βυζαντίου βρισκόταν πολύ καιρό στη Βέροια;

(Ο Ιωάννης Καντακουζηνός, που έγινε ύστερα μοναχός και έγραψε και πολυσέλιδο βιβλίο, εξιστορώντας τα γεγονότα, όπου περιέχονται σπουδαίες πληροφορίες και για τη Βέροια).

44. Ποιός ήταν ο Χλάπενος και ποιά σχέση είχε με τη Βέροια;

(Ήταν Σέρβος ευγενής και αξιωματούχος, που στα 1358, κατείχε τη Βέροια).

45. Ήταν αξιόλογη πόλη η Βέροια στα Βυζαντινά χρόνια;

(Ναί, απ' όσα γράφουν οι Ιωαν. Καντακουζηνός, Ιωαν. Καμενιάτης, οι βιογράφοι της όσιας Θεοδώρας της Θεσσαλονίκης, του όσιου Αντωνίου, του νέου, του Βεροιώτη όπως και του δολοφονηθέντα από τους Τούρκους μητροπολίτη Αρσένιου).

46. Η Βέροια που ανήκε διοικητικά στα Βυζαντινά χρόνια;

(Στη διοίκηση του «Ιλλυρικού» ύστερα της Θεσσαλονίκης και τέλος, αποτέλεσε την έδρα ιδιαίτερης διοικητικής στρατιωτικής μονάδας, δηλαδή ενός θέματος»).

47. Πόσες εκκλησίες είχε η Βέροια στα Βυζαντινά χρόνια;

(Πολλές, από τις οποίες μερικές, ίσως και οι περισσότερες, ανήκαν σε ιδιώτες. Σώθηκε κατάλογός τους με72 τέτοιες, στις αρχές του 20ου αιώνα. Γι' αυτό επονομάστηκε πετυχημένα και «Μικρά Ιερουσαλήμ»).

48. Πότε αλώθηκε η Βέροια από τους Τούρκους;

(Πρέπει να διευκρινιστεί ότι και η Βέροια είχε μεγάλες περιπέτειες στις δυο-τρείς τελευταίες δεκαετίες του 14ου και στις δυο-τρείς πρώτες του 15ου αιώνα. Υπάρχει μια «σκοτεινή» περίοδος 50 χρόνων, οπότε καταλήφθηκε πολλές φορές από τους Οθωμανούς, την ξαναπήραν οι Βυζαντινοί και πάλι οι Τούρκοι. Μπορούμε να μιλήσουμε με βεβαιότητα για τις καταλήψεις των Τούρκων, των χρόνων 1383, 1385, 1386 και 1389-1393. Για την οριστική κατάληψη υπάρχουν πολλές εκδοχές. Πάντως η τελευταία άλωση της Θεσσαλονίκης, έγινε στα 1430 και κάπου τότε πρέπει να συνέβηκε και η οριστική άλωση της Βέροιας).

49. Ποιά πρόσωπα σχετίζει η παράδοση με την άλωση της Βέροιας;

(Τη «Βασίλισσα» Βεργινία-Βεργίνα, η οποία προτίμησε να αυτοκτονήσει, δηλαδή να πέσει από το παλάτι της στη «Μπαρμπουτα», τον προδότη Χατζηκατβία (που λεγόταν, στην πραγματικότητα. Χαριτόπουλος) και τον σφαγιασθέντα μητροπολίτη (που τελευταία μάθαμε το αληθινό όνομά του, που ήταν Αρσένιος).

50. Ποιοί Βεροιώτες ήσαν οι ποιό σπουδαίοι πνευματικοί άνθρωποι απ' όσα ξέρουμε, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας;

(Ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Β' ο Κονταρής, ο σοφός συγγραφέας Ιωάννης Κωτούνιος, που αναδείχθηκε στην Ιταλία, ο Μητροφάνης Κριτόπουλος, συγγραφέας και πατριάρχης της Αλεξάνδρειας, όπως και ο Δημήτριος Βικέλας, γνωστός συγγραφέας και αξιόλογος κοινωνικός παράγοντας και ο Κωνσταντίνος Ρακτιβάν, μεγάλος νομομαθής, υπουργός κατ' επανάληψη του Ελ. Βενιζέλου και πρώτος πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίοι δεν γεννήθηκαν μεν στη Βέροια, αλλά οι οικογένειές τους ήσαν απ' εδώ και οι ίδιοι έλεγαν και έγραφαν ότι αισθάνονται πώς ήσαν Βεροιώτες, κ.ά.).

Ελληνοϊταλικός Πόλεμος (1940 - 1941)

Σήμερα παρουσιάζουμε ένα γράμμα, που κιτρινισμένο πιά από το χρόνο, σώθηκε ανάμεσα στις σελίδες ενός βιβλίου. Μας δίνει την καθημερινή ζωή του φαντάρου στο Αλβανικό Μέτωπο και τις σκέψεις του

Του
Τάκη Μπάϊτση

γι' αυτούς που άφησε πίσω στο σπίτι. Αφήνουμε τον αναγνώστη να σχηματίσει μόνος του, την ανάλογη εικόνα, διαβάζοντάς το.

Πρωτοχρονιά 1941 στο Αλβανικό Μέτωπο.

Αγαπητή Βασιλική,

Χθες μόλις πήρα το κατά 7ο σ.μ. γράμμα σου και χάρηκα που είσθε καλά και εγώ δόξα τω Θεώ υγειαίνω.

Μην παραπονείσε και μή στενοχωρείσε όταν και κάποτε αργής να πάρης γράμμα, προχθές σου έγραψα και πάλι σου γράφω ότι οι στρατιώτες είναι όλοι μαζί και δεν πρέπει να έχει κανείς παράπονο. Με γράφεις να με στείλεις σταφίδα και όλα τα φαγώσιμα έχομε με το παραπάνω· μας ταΐζει καλά η Ελλάδα μας, μόνο δυο ζεύγη κάλτσες χοντρά και τίποτε άλλο. Πουλέφερ κλπ. με γέμισαν οι φίλοι, τσιγάρα και ότι θέλης άλλο με δώσανε ας είναι καλά. Χθες πήρα γράμμα κα ιαπό τον Ζαφειράκη, μου έγραφε πολλά, και μόνο που θέλω να κοιτάξης την υγαία σας και να μή σε ενδιαφέρει για τίποτε. Είναι τα άλλα όλα πράγματα που διορθώνουνται. Την Πρωτοχρονιά μας σήμερα τη στρώσαμε όλοι χαρούμενοι και αδελφωμένοι, στρατιώται κα ιαξιωματικοί με όλα τα καλά και ο Βασιλιάς μας έστειλε όλους στρατιωτικά δώρα με την υπογραφή του. Εγώ περνώ πολύ καλά, έχω κάτι πολύ καλά παιδιά οικογενειών που τους θαυμάζω και είμαστε αγαπημένοι περισσότερο από αδέρφια.

Πιστεύω με τη δύναμη του Θεού, γρήγορα να τελειώσουμε. Να ρωτήσεις για το επίδομα, οι συνάδελφοί μου πλούσιοι και πτωχοί πήρανε το επίδομα του δεύτερου μηνός τους γράφουν τα σπίτια τους.

Με αγάπη
Άγγελος

Χαιρετισμούς σε όλους και τη Μαρίκα να την έχεις καλά.

Να γράφης στον τομέα 825 και όχι 850 να παρακολουθής και ότι σου γράφω γιατί αλλάζουμε τα πάντα.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ Α. ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ 1838

Ναουσαίος ή Βεροιώτης;

Το θέμα της καταγωγής του Γρηγορίου Αν. Περδικάρη δημιουργήθηκε, ύστερα από την επιστολή που εστειλε ο Γ. Χιονίδης στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία». Συγκεκριμένα την 16.9.89 η «Ελευθεροτυπία» και στη στήλη «Πολιτικά Παρασκήνια» σελ. 9, δημοσίευσε επιστολή του Γ. Χιονίδη, ο οποίος στηριζόμενος σε στοιχεία από το βιβλίο του Χρήστου Δ. Λάζου «Η Αμερική και ο ρόλος της στην Επανάσταση του 1821». Εκδόσεις Παπαζήση, διατυπώνει τη γνώμη ότι ο Γρηγόρης Αν. Περδικάρης είναι Βεροιώτης.

Για τον Γρηγόρη Αν. Περδικάρη «Νιάουστα» το 1988 φιλοξένησε δύο άρθρα: Στο πρώτο, ο Αχ. Γκούτας και με τίτλο «Ναουσαίος ο πρώτος Γεν. Πρόξενος στην Αθήνα το 1838» (Νιάουστα Τεύχος 42ον σελ. 4-5), δημοσιεύει επιστολές (περιλήψεις), του Γρηγ. Περικάρη απευθυνόμενες στο πατέρα του Αν. Περδικάρη και στον αδελφό του Κώστα που διέμεναν στη Νάουσα. Στο δεύτερο, ο Στεργ. Αποστόλου και με τίτλο «Νεώτερα περί του Ναουσαίου Γρηγορίου Α. Περδικάρη πρώτου αμερικανού γενικού προξένου στην Ελλάδα το 1938», δημοσιεύει σε φωτοτυπία το διάταγμα της Επίσημης αναγνώρισης του Γρ. Α. Περδικάρη από το Βασιλιά Όθωνα (15 Μαρτίου 1838).

Η «Ελευθεροτυπία» την 28 Σεπτεμβρίου 1989 δημοσίευεσ περίληψη επιστολής του Αχ. Γκούτα, υποστηρίζοντας ότι ο Γρηγ. Α. Περδικάρης είναι Ναουσαίος. Η «Φωνή της Ναούσης» για το θέμα αυτό δημοσίευσε σχετικές περιλήψεις επιστολών του Γ. Χιονίδη και Αχ. Γκούτα (βλέπε φύλλα της Φωνής 23 και 30 Σεπτεμβρίου 1989). Στη συνέχεια δημοσιεύουμε σχετικά κείμενα και επιστολές για την ενημέρωση των αναγνωστών ως εξής:

1) Επιστολή (σχετικ. άρθρο του Γ. Χιονίδη

2) Την επιστολή του Αχ. Γκούτα που δημοσίευσε η Ελευθεροτυπία

3) Δεύτερη επιστολή του Γ. Χιονίδη

4) Άρθρο σχετικό του Αχ. Γκούτα και

5) Στοιχεία από το βιβλίο του Ευσταθίου Στουγιαννάκη «Ιστορία της πόλεως Ναούσης» Β' Έκδοση. Συλλόγου αποφοίτων Ναούσης 1976.

Πριν 150 χρόνια...

1. ΒΕΡΟΙΩΤΗΣ ΗΤΑΝ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Του Γιώργου Χ. Χιονίδη, Δικηγόρου Βεροίας

Ήλθε (14.9.1989) στην Αθήνα ο νέος πρεσβευτής της Αμερικής κ. Μάικλ Σωτήρχος, που είναι ελληνικής καταγωγής, αφού και οι δύο γονείς του γεννήθηκαν σε ελληνικά νησιά.

Με την ευκαιρία της αφίξεώς του δόθηκε, από την αμερικανική πρεσβεία (όπως γράφει το «Ποντίκι», της 15.9.1989, σελ. 12), βιογραφικό του, σύμφωνα με το οποίο τούτος είναι: ο πρώτος πρεσβευτής των Η.Π.Α. στην χώρα μας που είναι ελληνικής καταγωγής.

Χωρίς ίχνος τοπικού σοβινισμού και για χατήρι της ιστορικής ακρίβειας, και μόνο για αυτό, πρέπει να παρατηρήσω ότι τούτο δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια. Πραγματικά, είναι γνωστό (βλ. Χρήστου Δ. Λάζου, Η Αμερική και ο ρόλος της στην επανάσταση του 1821, τόμος Β', Αθήνα 1984, κυρίως τις σελίδες 590-595, όπως και τις σελ. 409, 552-553, 555, 557, 589, 646, όπου αναφορά - παραπομπή σε σχετική βιβλιογραφία) ότι πρώτος διπλωματικός εκπρόσωπος (με τον βαθμό του Προξένου) της Αμερικής στην Ελλάδα υπήρξε ο Γρηγόριος Α. Περδικάρης (βλ. και «Ελευθεροτυπία», 16.9.1989, σελ. 8-9, (Πολιτικό παρασκήνιο», με τίτλο «Ο πρώτος».

Τούτος γεννήθηκε στη Βέροια (βλ. Χρ. Λάζου, ό.π.π., σελ. 599), γύρω στα 1802. Βρέθηκε το 1826 στη Σμύρνη και με τη φροντίδα Αμερικανών ιεραποστόλων, κατάληξε στην Αμερική. Εκεί σπούδασε σε σχολές της Μασαχουσέτης, όπου και δίδαξε ύστερα, ως καθηγητής, Αρχαία και Νέα Ελληνικά, ενώ έδωσε και διαλέξεις για την ελληνική γλώσσα.

Ασχολήθηκε παράλληλα (στο Τρέντον της Νέας Γερσέης) και με την αγοραπωλησία ακινήτων (δηλαδή ασχολήθηκε με επιχειρήσεις, όπως και ο κ. Μ. Σωτήρχος) και έτσι κέρδισε τόσα χρήματα, ώστε να ανεγείρει κατόπιν ιδιόκτητο εργοστάσιο γκαζιού (αερόφωτος).

Παντρεύτηκε Αμερικανίδα από τη Νότια Καρολίνα.

Φαίνεται ότι τυχαίνει να... αργούν, συνήθως, να φθάσουν στον προορισμό τους, στην Ελλάδα, οι ελληνικής καταγωγής, διπλωματικοί υπάλληλοι της Αμερικής. Πραγ

Του Οδυσσέα Ντινόπουλου

ματικά, ο Γρηγ. Περδικάρης έφθασε στην Αθήνα την 8 Ιανουαρίου 1838, αν και ξεκίνησε την 1 Νοεμβρίου του προηγούμενου χρόνου (1837) από τη Βοστώνη. Το γράφω τούτο, γιατί - όπως είναι γνωστό - και ο κ. Σωτήρχος μήνες τώρα αναμενόταν...

Ο Περδικάρης έμεινε στην Ελλάδα δέκα χρόνια, περίπου, κατέβαλε δέ μεγάλη προσπάθεια για την καλλιέργεια καλών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Επισκέφθηκε, εντωμεταξύ, όλη την, τότε, Ελλάδα. Τις εντυπώσεις του δημοσίευσε σε βιβλίο, που κυκλοφόρησε στην Αμερική (στα αγγλικά), με τον τίτλο «Η Ελλάδα των Ελλήνων».

Δεν είναι γνωστό πότε πέθανε. Πάντως ζούσε στα 1867, αφού αναφέρεται σε κατάλογο (των χρόνων εκείνων) με συνδρομητές για τους Κρήτες, με συμμετοχή 100 δολλαρίων.

Ξέρομε, ακόμα, ότι απόκτησε (τουλάχιστο έναν) γιό, τον Ιωάννη, ο οποίος έγινε πολύ γνωστός παγκόσμια με τον, τότε, ασυνήθιστον κάπως τίτλο «Ο ΕλληνοΑμερικανός».

Αξίζει, όμως, να δώσουμε μερικές πληροφορίες, ακόμα, για τον ξακουστό τούτον Ιωάννη-Τζών (βλ. Χρ. Λάζου, ό.π.π., σελ. 591, σημείωση 75):

Γεννήθηκε το 1840 και πέθανε το 1925. Έμεινε χρόνια στο Μαρόκο και διακρίθηκε στην πρώτη Διεθνή Συνδιάσκεψη (του Μαρόκου), στα 1880. Έψεξε τη σκληρή συμπεριφορά των Αμερικανών και των Ευρωπαίων εναντίον των ιθαγενών κατοίκων του Μαρόκου, με βιβλία και άλλες ενέργειες.

Στα 1904 τον αιχμαλώτισε ο Βερβερίνος ληστής Αχμέτ Ραϊσουλί, που ήταν και αρχηγός μιάς φυλής του Μαρόκου, με αποτέλεσμα να παρέμβει η μαροκινή κυβέρνηση.

Τόσο δε σημαντική ήταν η θέση της οικογένειας Περδικάρη (και) στην Αμερική, ώστε ο, τότε, Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Θεόδωρος Ρούζβελτ ζήτησε απερίφραστα από τον Σουλτάνο του Μαρόκου: «Είτε τον Περδικάρη ζωντανόν ή τον Ραϊσού νεκρό»!!

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει και η άποψη ότι η οικογένεια Περδικάρη καταγόταν από τη Νάουσα. Συγκεκριμένα δε ο Ναουσαίος συν/χος (δικηγόρος) κ. Αχιλλέας Γκούτας δημοσίευσε στο περιοδικό «Νιάουστα» (τεύχος 42, Ιανουαρίου - Μαρτίου 1988, σελ. 4 - 5) πέντε επιστολές (1838 - 1843) του Γρηγορίου Αν. Περδικάρη. Ο κ. Γκούτας δέχεται μεν ότι και οι αθηναϊκές εφημερίδες (1838) γράφουν ότι ο Περδικάρης ήταν «γεννημένος εις Βέροιαν της Μακεδονίας», αλλά ισχυρίζεται ότι αναφέρεται η Βέροια, διότι υπαγόταν σ' αυτήν η Νάουσα (στον «καζά» της Βέροιας). Τις επιστολές του προμήθεψαν Ναουσαίοι συγγενείς της. Είναι δε γνωστοί οι αγώνες των Περδικάρηδων της Νάουσας στους 19 - 20 αιώνες. Όμως, οι γραπτές πηγές (βιβλιογραφία), για τον Γρηγόριο Περδικάρη, τον αναφέρουν ως Βεροιώτη.

Άλλωστε, είναι γνωστό ότι το επίθετο Περδικάρης συναντάται σε πολλά μέρη της Ελλάδας, όπως στην περίπτωση του συγγραφέα (του 17ου - 18ου αιώνα) Μιχαήλ Περδικάρηη από τη Μονεβασιά, του Μιχαήλ Περδικάρη, πάλι, συγγραφέα (του 18ου - 19ου αιώνα) από την Κοζάνη, του Αναστασίου Περδικάρη, γιατρού και συγγραφέα (του 18ου αιώνα), «Βερροιαίου» (όπως γράφει ο ίδιος), κ.ά.

Ελπίζω, λοιπόν, να μή έχουμε, πάλι, εξαιτίας του κειμένου μου, επιδείνωση του απαράδεκτου - ακήρυκτου πολέμου μεταξύ της Βέροιας - Νάουσας και γι αυτό το θέμα!! Αρκεί η διχογνωμία για την καταγωγή κ.τ.λ. του Γέρο-Καρατάσου και η πατροπαράδοτη... «έχθρα» των δύο πόλεων για τόσα άλλα ζητήματα!! Τώρα, τουλάχιστον, που «συρόμαστε» προς το 1992...

2. ΝΑΟΥΣΑΙΟΣ Ο ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ

(Περίληψη επιστολής Αχ. Γκούτα «Ελευθεροτυπία» 28.9.89 σελ 34)

Γράφει μεταξύ άλλων ο κ. Αχιλ. Φ. Γκούτας επίτιμος δικηγόρος από τη Νάουσα:

Πολλές αθηναϊκές εφημερίδες ασχολούμενες με την άφιξη του νέου Αμερικανού πρεσβευτή στην Αθήνα, ανέφεραν ότι ο κ. Σωτήρχος είναι ο πρώτος Ελληνικής καταγωγής διπλωματικός εκπρόσωπος στη χώρα μας».

Ο φίλος κ. Χιονίδης πολιτευτής και ιστορικός της Βέροιας στο φύλλο σας της 16 Σεπτεμβρίου αντικρούει αυτή την άποψη και ορθά αναφέρει το όνομα του Γρηγ. Περδικάρη. Αλλά κάνει λάθος να τον φέρει «γεννημένο στη Βέροια», ενώ έχει ξεκαθαριστεί ότι ο Γρηγόρης Περδικάρης ήταν γνωστός Ναουσαίος, γιός του Αντωνίου Περδικάρη. Συγκεκριμένα, ήρθε στην Αθήνα το 1838 ως διπλωματικός εκπρόσωπος των «Ομόσπονδων Πολιτειών της Β. Αμερικής».

Τόσο ο Χρ. Λάζος από τον οποίο αντλεί τις πληροφορίες ο κ. Χιονίδης, όσο και ο τελευταίος παγιδεύονται από την πιθανή δήλωση του ίδιου του Γρηγ. Περδικάρη, ότι κατάγονταν από τη Βέροια. Οι λόγοι για την αποσιώπηση της γενέτειράς του είναι άγνωστοι, αλλά το πιθανότερο, έχουν σχέση με τον Καζά της Βέροιας, στον οποίο υπαγόταν και η Νάουσα. Ίσως και λόγοι πρόνοιας να τον ανάγκασαν να εμφανίζεται ως Βεροιώτης, αφού καταγόταν από την επαναστατημένη Νάουσα και ήταν γόνος αρχοντικής οικογένειας.

3. ΑΡΘΡΟ Γ. ΧΙΟΝΙΔΗ

Πρόσεξα το κείμενο της επιστολής, που έστειλε ο αγαπητός συν/χος συνάδελφος (δικηγόρος) κ. Αχιλλέας Γ,ούτας στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», σχετικά με τον τόπο γεννήσεως του Γρηγορίου Περδικάρη, ο οποίος υπήρξε πρώτος Πρόξενος (1838) της Αμερικής στην Ελλάδα. Αφορμή για τούτη ήταν «πολιτικό παρασκήνιο» της ίδιας εφημερίδας (στο φύλλο της 16.9.1989), για τον νέον Πρεσβευτή των ΗΠΑ κ. Μ. Σωτήρχο, ο οποίος υποστήριξε ότι είναι -τάχα- ο πρώτος Έλληνας διπλωματικός αξιωματούχος της Αμερικής, που τοποθετήθηκε στην χώρα μας, και παρατηρώ τα εξής:

1. Όταν διάβασα (15.9.1989), τον σχετικό ισχυρισμό του κ. Σωτήρχου (στο βιογραφικό, το οποίο έδωσε η Πρεσβεία, και σε δηλώσεις του), θυμήθηκα ότι ο κ. Αχιλλέας Γκούτας είχε δημοσιεύσει σχετική μελέτη, για τον Γρηγόριο Περδικάρη στο περιοδικό «Νιάουστα», και πως έγραψαν (και) για τούτον και άλλοι συγγραφείς και τελευταία ο γνωστός ιστορικός κ. Χρήστος Δ. Λάζος.

2. Δεν μ' ενδιέφερε, τόσο, η πόλη της γεννήσεως του Περδικάρη, όσο ότι ήταν ο πρώτος Έλληνας διπλωματικός εκπρόσωπος στη χώρα μας της Αμερικής. Γι' αυτό και δεν θέλησα να επισημάνω την πραγματική πόλη της γεννήσεώς του όταν διάβασα (1988) το πρώτο κείμενο του Γκούτα, που ως τόπο της γεννήσεως του Γρηγ. Περδικάρη κ-νέφερε, παρά ταύτα, τη Νάουσα.

3. Ανέτρεξα, λοιπόν, στα δύο τούτα δημοσιεύματα και επιβεβαίωσα το γεγονός ότι προϋπήρξε άλλος, Έλληνας, διπλωματικός εκπρόσωπος των ΗΠΑ στη χώρα μας.

Μετά τούτο, έκρινα σκόπιμο να γράψω αυθημερόν ένα ιστορικό σημείωμα και μετά πολλά επικοινώνησα, στο τηλέφωνο, με τον γνωστό δημοσιογράφο και πολιτικό αναλυτή της «Ελευθεροτυπίας» κ. Αριστείδη Μανωλάκο, ο οποίος είναι υπεύθυνος της στήλης. Του το διάβασα. Μου είπε ότι θα έδινε τις σχετικές σημειώσεις του (που κράτησε) στην κ. Λένα Παγώνη («Λ.Π.»), που είχε γράψει (15.9.1989) το σχετικό σημείωμα για τον κ. Σωτήρχο. Έτσι, γράφτηκε στην «Ελευθεροτυπία (16.9.1989) ένα σημείωμα με τίτλο «Ο πρώτος», όπου, μεταξύ άλλων, μνημονεύθηκε ότι ο Γρηγόριος Περδικάρης γεννήθηκε στη Βέροια.

Ολόκληρο το κείμενό μου τούτο (χωρίς, όμως, τις βιβλιογραφικές κ.τ.λ. παραπομπές) δημοσιεύτηκε ήδη στην εφημερίδα «Βέροια» (φύλλο της 22.9.1989). Εκεί, ρητά, αναφέρεται και το σημείωμα του κ. Γκούτα, όπως και η άποψή του και, τέλος, το γεγονός ότι είναι γνωστοί οι αγώνες των Περδικάρηδων της Νάουσας.

4. Για τους αναγνώστες σου, όμως που δεν διάβασαν το σημειωμά μου αυτό στη «Βέροια», και μέχρι να καταχωρηθεί (όπως ελπίζω) πλήρες στη «Νιάουστα», όπου το έστειλα, σημειώνω (...«για πρόφταση») τα πιό κάτω:

Α'. Ο κ. Γκούτας άρχιζε το ιστορικό μελέτημά του στη «Νιάουστα» (τεύχος 42, Ιανουαρίου - Μαρτίου 1988, σελίδες 4 - 5), αντιγράφοντας (σελ. 4η) το χρονικό των αθηναϊκών εφημερίδων του δεύτερου δεκαπενθημέρου του Ιανουαρίου του 1838, σχετικά με την άφιξη του Γρηγορίου Περδικάρη στην Ελλάδα, και έβαλε σε εισαγωγικά (« ») και τα εξής: «... Ο κύριος Γρηγόριος Α. Περδικάρης, γεννημένος εις Βέροιαν της Μακεδονίας...».

Δεν κατανοώ, λοιπόν, πως (ο κ. Γκούτας) παρακάμπτει τη δική του ρητή αναφορά των εφημερίδων εκείνης της εποχής (1838) και γράφει για-δήθεν-λάθος μου, ως προς τον τόπο της γεννήσεως του Γρηγ. Περδικάρη; Απαντώ, συνεπώς: «Εσύ είπες» ή, καλύτερα, και «Εσύ έγραψες», αγαπητέ και σεβαστέ φίλε κ. Γκούτα.

Β'. Δεν μου είναι προσιτό τώρα το (αταξινόμητο) αρχείο μου, με τις χιλιάδες σελίδες αποδελτιώσεων, για τούτο θα αρκεσθώ σ' όσα γράφουν δύο συγγραφείς:

α'. Ο Χρήστος Δ. Λάζος, στο βιβλίο του «Η Αμερική και ο ρόλος της στην Επανάσταση του 1821», τόμος Β', εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1984, σελίδες 591, αναφέρει:

«Ο Γηγόριος Περδικάρης γεννήθηκε στην Βέροια της Μακεδονίας».

β'. Ο ST. LARRA DEE, Ελλάς 1775 - 1865 (Πως την είδαν οι Αμερικανοί), εκδόσεις Φέξη, Αθήνα 1957, σελ. 217, γράφει:

«... Γεννημένος στη Βέροια της Μακεδονίας ο Περδικάρης...».

Γ'. Η εκδοχή του κ. Γκούτα ότι αναφέρθηκε - δηλώθηκε, από τον ίδιο, η Βέροια (και όχι η Νάουσα) ως γενέτειρά του (δηλαδή του Γρηγορίου Περδικάρη), διότι υπαγόταν η Νάουσα στη διοίκηση («καζά») της Βέροιας δεν είναι πειστική. Δεν γνωρίζω παρόμοια περίπτωση, δηλαδή Ναουσαίου, και μάλιστα επίσημου άνδρα ή συγγραφέα κ.τ.λ. που να δήλωσε ως τόπο της γεννήσεώς του τη Βέροια. Άλλωστε, και το νέο επιχείρημα του κ. Γκούτα ότι τούτο επέβαλαν, ίσως, και «λόγοι προνοίας», επειδή είχε επαναστατήσει η Νάουσα, παρατηρώ ότι είναι αψιφίστομο μαχαίρι, διότι η Ελλάδα ήταν πιά (1838) ελεύθερη χώρα, δέκα χρόνια και πλέον, ενώ η ψήμη της ηρωϊκής άμυνας και της πολυαίμακτης καταστροφής της Νάουσας (1822), είχε διαδοθεί παγκοσμίως, ώστε να θεωρείται τίτλος τιμής η αναφορά της ως τόπου γεννήσεως ενός αξιόλογου και επίσημου ανθρώπου.

Ο Αναστάσιος Περδικάρης, γιατρός και συγγραφέας του 18ου αιώνα, αυτοαποκαλείται: «Βερροιαίος», στο εξώφυλλο του βιβλίου του, αντί-

τυπο του οποίου υπάρχει και στη βιβλιοθήκη του συνάδελφου (δικηγόρου) της Βέροιας κ. Κώστα Κούγκα, ο οποίος το έχει από τον πενθερό του Μερκούριο Καμπίτογλου, της γνωστής, παλιάς, οικογένειας της Βέροιας, ο οποίος υποστήριζε ότι η συγγενική του οικογένεια Περδικάρη καταγόταν από τη Βέροια και μετακινήθηκε ύστερα στη Νάουσα κτλ.

Δεν έχω ερευνήσει διεξοδικά και ειδικά το θέμα, αφού με το οριστικό κείμενο του τρίτου τόμου της «Ιστορίας της Βέροιας», δηλαδή με την Τουρκοκρατία, θα καταπιαστώ μετά τρία χρόνια, οπότε θα... συνταξιοδοτηθώ (ως δικηγόρος). Νομίζω, όμως, ότι το ορθό είναι πώς ο Γρηγόριος Περδικάρης γεννήθηκε στη Βέροια, όπου κατοικούσε, τότε, ο κλάδος της οικογένειάς του, δηλαδή γύρω στα 1802, άσχετα αν βρέθηκε στην πόλη τούτη προσωρινά, λόγω της έκρυθμης καταστάσεως (γεγονότα 1770, εκστρατείες του Αλή πασά κατά της Νάουσας κ.τ.λ.) ή, αντίθετα, αν τούτη (η οικογένειά του) ήταν εγκατεστημένη, στη Βέροια, μόνιμα.

Τούτο δεν σημαίνει ότι υποδαθμίζεται το γεγονός ότι ο κύριος κλάδος της οικογένειας των Περδικάρηδων έζησε και διακρίθηκε στη Νάουσα, τουλάχιστο στους 19ο και 20ο αιώνες.

Πιστεύω, λοιπόν, ότι είναι αναμφισβήτητο πραγματικό γεγονός (ότι ο Γρηγόριος Περδικάρης γεννήθηκε στη Βέροια). Τούτο το γράφω χωρίς την ελάχιστη δόση τοπικού σοβινισμού, που, ευτυχώς, δεν με διακρίνει, ενώ είμαστε, μάλιστα, στα πρόθυρα της ολότελα ενωμένης Ευρώπης...

Βέβαια, δεν πρόκειται να λύσουμε εδώ το άλλο, πολυσυζητημένο και ιμφιλεγόμενο, πιό γενικό, θέμα, αν σημασία έχει ο τόπος γεννήσεως ή, αντίθετα της καταγωγής (της οικογένειας) ενός σπουδαίου προσώπου. Αρκεί να σημειώσω ότι και ο Δημήτριος Βικέλας γεννήθηκε με στην Ερμούπολη της Σύρου, ενώ η οικογένειά του (από τη μεριά του πατέρα του) καταγόταν από τη Βέροια, αλλά ήθελε να ονομάζεται - αισθάνεται Βεροιώτης. Ότι, αντίθετα, ο σοφός Ιωάννης Κωττούνιος γεννήθηκε στη Βέροια και έγραφε, παντού και πάντοτε, ότι ήταν Βεροιώτης, αν και ο πατέρας του (τουλάχιστον) καταγόταν από τα Κύθηρα, και, τέλος, ο μεγάλος πολιτικός μας Ελευθέριος Βενιζέλος γεννήθηκε μεν στα Χανιά (της Κρήτης), και περηφανευόταν γιατί ήταν Κρητικός, αλλά η απώτερη καταγωγή της οικογένειάς του ήταν - όπως είναι γνωστό, έστω σε λίγους - από τη Λακωνία της Πελοποννήσου, με αρχικό επίθετο το Κρεββατάς (βλ. σχετικά όσα έγραψα στο περιοδικό «Μακεδονικά», τόμ. 22, 1982, σελ. 499, σημ. 1, όπου παραπομπή και σε σχετική βιβλιογραφία).

4. ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ ΠΕΡΔΙΚΑΡΗ ΚΑΙ Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ

Του Αχιλλέα Φ. Γκούτα, Επίτιμου Δικηγόρου

ΓΙΑ τον πρώτο διπλωματικό εκπρόσωπο των Η.Π.Α. στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος το 1838, τον Γρηγόρη Αντ. Περδικάρη, αρκετα έχουν γραφτεί στη «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» (τεύχη 42 και 44) και δεν θα υπήρχε λόγος να επανέλθει κανένας στο θέμα αυτό, αν δεν εμφανίζονταν ύμμα υποστηρικτές της άποψης ότι ο Γρηγόρης Περδικάρης «γεννήθηκε στη Βέροια και όχι στη Νάουσα».

Στην παρουσίαση των πέντε επιστολών του Γρηγορίου Περδικάρη στο περιοδικό αυτό (τ. 42) είχε γίνει η δήλωση ότι αυτές οι επιστολές είναι στη διάθεση κάθε καλοπροαίρετου ερευνητή.

Για να αρθεί, όμως, κάθε παρεξήγηση και για την αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας δίνουμε στη δημοσιότητα τις δύο επιστολές, την πρώτη και την πέμπτη, σε αποσπάσματα. Οι ενδιάμεσες δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον ιστορικό γιατί αφορούν οικογενειακές υποθέσεις των Περδικαραίων.

Ενδιαφέρον, όμως, έχει μιά ενδιάμεση επιστολή, στην οποία ο Γρηγόρης Περδικάρης διατυπώνει τη γνώμη του για την οικοδόμηση του νέου σπιτιού της οικογένειας. Και το σπουδαιότερο επισυνάπτει και σχέδιο του σπιτιού, το οποίο σχέδιο ήταν στο ίδιο με το παλιό Περδικαρέϊκο.

Χαρακτηριστικό είναι ότι όλες οι επιστολές είναι διπλωμένες, ώστε να σχηματίζουν φάκελλο και η διεύθυνση του παραλήπτη γράφεται στο τέλος της τελευταίας σελίδας. Δυστυχώς η μελάνη έχει διαβρώσει το χαρτί και είναι δύσκολη, αν όχι αδύνατη η φωτοτύπησή τους.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ απευθύνεται «Προς τον Εξοχότατον Κύριον Αντώνιον Αναστασίου Περδικάρη — ΕΙΣ ΝΑΟΥΣΑΝ»: Και το κείμενο της, με την σύνταξη και την ορθογραφία της είναι το ακόλουθο:

«Αθήναι, Ιανουαρίου 10.21, 1838

— Φίλτατέ μοι Πάτερ,

Λαμβάνω την πρώτην ευκαιρίαν να ειδοποιήσω την ευγένειάν σου και την αγαπημένην μητέρα μου ότι προ ολίγων ημερών έφθασα εις τα εδώ και

μετὰ τον ερχομόν μου επαρουσιάσθην εις την Α.Α. Μ.Μ. τον Βασιλέα και την Βασίλισσαν της αγαπημένης Ελλάδος.

Λαμβάνω μεγάλην ευχαρίστησιν να σας ειδοποιήσω ὁτι ἐχω εξέλθει από την διοίκησιν των Ομοσπόνδων Πολιτιῶν της Αμερικής ως Πρόξενος εις την πρωτεύουσαν της Ελλάδος και εδέχθην ως τοιούτος.— Δια μεγαλητέραν πληροφορίαν σας στέλνω την ακόλουθον είδησιν από την εφημερίδα Αθηνῶν.

«Με το ίδιον πλοίον ἐφθασε και ο Πρόξενος των Ομοσπόνδων Επαρχιῶν της Αρκτῶας Αμερικῆς. Ο Κύριος Γρηγόριος Α. Περδικάρης, γεννημένος εις Βέροιαν της Μακεδονίας, αποδημήσας δε προ πολοῦ εις ταν Ομοσπόνδους Πολιτίας, επολιτογραφήθη και ενυμφεύθη εκεί και ήδη εστάλη από μέρους αυτῶν εις την αναγενομένην παλαιάν πατρίδα του την Ελλάδα ως Γενικός Πρόξενος».

Τα περί την διοίκησίν μου χρέη μου θέλουν με υποχρεώσει να κατασταθῶ εις τας Αθήνας και τούτο με δυσαρεστεί, πλην παρηγορούμαι με την ιδέαν ὁτι το διάστημα μεταξύ ΝΑΟΥΣΗΣ και Αθηνῶν είναι πολλά ολίγον και ὁταν βάλω την υπόθεσίν μου εις τάξιν, τότε θέλω ζητήσει την άδειαν να εξοδεύσω μέρος του χρόνου μου εις την Πατρίδα και μέρος εις τας Αθήνας.—

Μετὰ το παρόν, σας λέγω δια ευχαρίστησίν σας ὁτι ευθύς ὁπου τελειῶσω μερικές σημαντικές υποθέσεις, θέλω διευθυνθεί δια την Πατρίδα και δια τούτο πρέπει να ησυχάσητε έως ὁτου και ανταμωθῶμεν. Ημπορείτε να ειπείτε εις τους εδῶ ὁτι ἐφθασα εις Αθήνας, πλην ὁχι το ὁτι σκοπεύω να ἐλθω εις την Πατρίδα. Γράψατέ μοι μέσον της ταχυδρομίας... (δυσανάγνωστα) κατάστασιν εις τα πράγματα και τα υποστατικά.

Δεν πρέπει κανείς από εσάς, μήτε αυτός ο αδελφός μου Κῶστας να ἐλθη εδῶ, πρῶτον μεν θα αποτύχει να με εύρη και δεύτερον αν μας εύρη δεν θα ἐχει τόπον που να σταθεί, ημείς μένομεν με φίλους και ήμεθα κοινῶς πουλιά, τα οποία δεν ἐχουν φουλαίες. Η σύζυγός μου σας ασπάζεται ταπεινῶς και ἐχει μεγάλην επιθυμίαν να σας ειδή. Αι πολλαπλάσιαι φροντίδες και αυτό το στενόν της ὡρας με βιάζουν να βάλω τέλος εις την διαστικήν επιστολήν.

Ο ταπεινός υιός σας
Γρηγόριος Α. Περδικάρης

Η πέμπτη επιστολή απευθύνεται «Προς τον Κ. Κώσταν Α. Περδικάρην — ΕΙΣ ΝΑΟΥΣΣΑΝ Μακεδονίας». Παραθέτουμε αποσπάσματα αυτής της επιστολής:

«Αμερική τη 18 Μαρτίου 1843 — Περιπόθητέ μοι Κώστα. Χθὲς ἐλαβον δια του ταχυδρομείου την από της 5 του παρελθόντος Νοεμβρίου προς εμέ ποθητήν επιστολήν σου και εχάρην με το ὁτι υγιειαίνεις.

Ευχαριστήθην προς τούτοις ειδοποιηθείς ὁτι εσυστήσατε αλληλαδιδακτικόν σχολείον προς ωφέλειαν των πτωχῶν και λαμβάνω αυτήν την ευκαιρίαν να επαινέσω πράξιν τόσον φιλάνθρωπον και την σύνεσιν ἡτις σε οδήγησε να ζητήσεις την άδεια του Επιτρόπου του Αξ. Βερροίας και Ναούσης να στείλη δια βιβλία εις Αθήνας..... ..... Δια της αυτής επιστολής μανθάνω ὁτι ο Κύριος Τζίτζης σε ζητεί δια γαμβρόν του εις την θυγατέρα του και ὁτι το τοιούτον ζήτημα γίνεται ευχάριστον ὁχι μόνον εις εσέ, αλλὰ και εις την Κυρίαν Μητέρα μας. Εις τοιαύτην περίπτωσιν ευχαρίστως δίδω και εγῶ την συγκατάθεσίν μου και εὐχομαι αγαθὰ και ευτυχή αποτελέσματα....»

Ακολουθούν δύο σελίδες με συμβουλές και παραινέσεις του γρηγόρη Περδικάρη προς τον μικρότερο αδελφό του Κωνσταντίνο.

Στο περιθώριο της 3ης σελίδας της 5ης επιστολής γράφει τα εξής:

«Πρόσφερε τα προσκυνήματά μου προς τους εν Ναούσση και Βερροία φίλους και συγγενείς, περί των οποίων... (δυσανάγνωστα). ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ Η ΝΑΟΥΣΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΣ;» (Η Η υπογράμμιση είναι του ίδιου του επιστολογράφου).

Δεν χρειάζεται ανάλυση των ὁσων γράφονται στις επιστολές του Γρηγόρη Περδικάρη. Και μόνον η ανάγνωση των παραπάνω αποσπασμάτων αποδείχνει το αδάσιμο της άποψης ὁτι ο Γρηγόρης Περδικάρης, πρῶτο Πρόξενος των Η.Π.Α. στην Ελλάδα ἡταν Βεροιώτης. Η καταγωγή του από τη Νάουσα, νομίζουμε ὁτι, είναι αναμφισβήτητη.

Αυτά για την αποκατάσταση μιας ιστορικής αλήθειας.

Η ιστορία αυτή για τον Γρηγόρη Περδικάρη, που είχεν έλθει το 1838 πρῶτος διπλωματικός εκπρόσωπος των ΗΠΑ στην Ελλάδα, ζει μέσα στις παραδόσεις των απογόνων στους σημερινούς Περδικαρήδες της Νάουσας. Χαρακτηριστικό είναι ένα γεγονός που σφραγίζει την σωστή άποψη για την καταγωγή του Γρηγόρη Περδικάρη: Ὁταν ο Γρηγόρης συνάντησε τον αδερφό του Κωνσταντίνο του χάρισε δώδεκα κουταλάκια του γλυκού ασημένια, που είχαν χαραγμένες τις προτομές των 12 θεῶν του Ολύμπου. Από αυτά σῶζονται σήμερα τα τρία και είναι στην κατοχή των κληρονόμων

Γρηγόρη Περδικάρη (μαρτυρία του δικηγόρου Θεσ)νίκης Αντώνη Περδικάρη).

5. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ» του Ευσ. Στουγιαννάκη

Β' Έκδοση Συλλόγου Αποφοίτων Ναούσης, 1976

Κρίνουμε σκόπιμο να δημοσιεύσουμε ό,τι σχετικό γράφει ο Ευστάθιος Στουγιαννάκης για τους Αντώνη Περδικάρη και Γρηγόρη Περδικάρη (πατέρας και γιός).

Πρέπει να σημειωθεί ότι η οικογένεια του Περδικάρη έπαιξε σημαντικό ρόλο στα κοινά της πόλης, πριν και μετά την επανάσταση του 1822. Σύμφωνα με τα γραφόμενα του Ε. Στουγιαννάκη προκύπτουν τα εξής:

1) Ο Γρηγόρης Αντ. Περδικάρης ήταν Ναουσαίος και είχε διδάξει στα σχολεία της πόλης πριν την επανάσταση του 1822. Βλέπε σχετικό κεφάλαιο που αφορά τη παιδεία και τους λόγιους Ναούσης, σελ. 50 και 51.

«Μετατεθέντος δε του Καμπίτου εις Θεσσαλονίκην την εν Ναούσῃ σχολαρχίαν ανέλαβεν ο Νικόλαος Αγγελάκης[2] και ο Εμμανουήλ Φωτιάδης εκ της αυτής πόλεως καταγόμενοι και κατόπιν και εν Θεσσαλονίκη διδάξαντες. Βραδύτερον δε τω 1817 εδίδασκε Βαρλάντας τις και ο Ιωάννης Παναγιώτου διδάξας κατά την του 1822 καταστροφήν της πόλεως[4].. Ναουσαίος υπήρξε και ο Αγγελάκης ο εν Βερροίᾳ τω 1817 διδάσκων. Εκτός δε των ανωτέρω βλαστούς της Ναούσης και τροφίμους των σχολείων της έχομεν και τους εξής διδασκάλους και λογίους: τον Μανουήλ Αντωνιάδην, τον Δημ. Μπαρλαούταν κατατομηθέντα τω 1822 εν Ναούσῃ, τον Αναστάσιον Ζίντζιον, Ζαφείριον Θεοδοσίου Λογοθέτην, Γρηγ. Πρωτοσύγγελον, Παπαγεωργίου Πρωτόπαπαν, Παπαγεωργίου εκ Κουτσούφλιανης, Παπαδημήτριον, Αναστ. Τσαρλιάρην, δύο υιούς του Ιατρού Αντωνίου Περδικάρη Γρηγόριον και Αναστάσιον και τον Ανασ. Αγγελάκην».

2) Ο γιατρός Αντώνιος Περδικάρης υπήρξε προσωπικός και πολιτικός αντίπαλος του Ζαφειράκη. Μέλη της οικογένειάς του διώχθηκαν και φυλακίσθηκαν (Επανάσταση των Ναουσαίων το 1822).

Βλέπε σελίδα 137 παρ. 4η.

«Ενώ δε τοιαύτα πατριωτισμού και ελευθερίτιδος αισθήματα εξεδηλούντο, τέσσαρες των κρατουμένων εν τω φυλακή, ο Ανασ. Τζιώνας, Κων)νος Μόσκοβος, Γιάγκος Αυξεντίου και Ανασ. Περδικάρης, διαλαθόντες ή δελεάσαντες τους φρουρούντας αυτούς εδραπέτευσαν, οι μεν τρείς πρώτοι εις Βέροιαν ο δε τελευταίος προς τον εν Γενιτσοίς διατρίβοντα πατέρα του, μή δυνηθείς να συμπαραλάβη και τον έτερον αδελφόν του Γεώργιον εν άλλω διαμερίσματι διαμένοντα εγκάθειρκτον και τον οποίον ο Ζαφειράκης καθείρξεν ήδη αυστηρότερον».

3. Η περιουσία του Περδικάρη παρέμεινε άθικτη και δεν λεηλατήθηκε από τους Τούρκους (Ολοκαύτωση της Νάουσας το 1822).

Βλέπε σελίδα 220 παρ. 1η.

«Εις μόνας τας οικογενείας του Μάμαντη και Περδικάρη παρέσχε χάριν διότι όχι μόνον δεν επέτρεψε διαρπαγήν της περιουσίας των και απαγωγήν αυτών, αλλά και όσους εκ των οικογενειών των είχον απαγάγει οι Τούρκοι εν αγνοία των έσωσεν· απέστειλε δε τας οικογενείας συνοδευομένας υπό φρουρών του μεν πρώτου εις Βέροιαν, του δε δευτέρου εις Γενιτσά».

Το πιό πιθανό το σπίτι των Περδικαραίων να ήταν ένα απ' εκείνα που δεν καταστράφηκαν στο χαλασμό του 1822. Βλέπε σχετικό άρθρο του Αχ. Γκούτα που δημοσιεύθηκε στη «ΝΙΑΟΣΤΑ» με τίτλο «Νεότερα στοιχεία και προβληματισμοί στην μετεπαναστατική Ιστορία της Νάουσας». Τεύχος 41ον σελ. 137 έτος 1987.

Να τί γράφει ο Αχ. Γκούτας σελ. 137 στήλη 3η παράγραφος 2η.

...«Από τα επίσημα αυτά έγγραφα βγαίνει κάποιο συμπέρασμα: ότι τα περισσότερα οικήματα, σπίτια και βιοτεχνικά εργαστήρια καταστράφηκαν και ότι συνολικά περισώθηκαν περί τα 200 σπίτια κατοικίσιμα, με πρώτους κατοίκους γύρω στις 200 οικογένειες».

Έσπασε το μέτωπο ήρθε η καταχή με τα δεινά της και τέλος η πολυπόθητη Λευτεριά.

Στις 10.9.44 φεύγουν οι Γερμανοί απ' τη Νάουσα και ο Λαός γλεντά. Τα Γυμνασιόπαιδα τη μέρα αυτή καταθέτουν στεφάνι στο ηρώο της πόλης μας που είναι ήδη σημαιοστολισμένη. Ο τότε φωτογράφος Χρ. Μητσ. σε ανύποπτο χρόνο αποθανάτισε την παρέλαση.

Τάκης Μπάϊτσης

Παροιμίες που λέχουντι στη Νιάουστα

ΙΣΝΑΦΚΙΑ (ΙΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

■ «Βγάλτου γιατρό όξου». Κλείστην πόρτα για να μην κρυγιουλουγήσουμι κι χρειαστούμι γιατρόν.

■ «Μάτχια που δεν τάδει ου ήλιους πως τα γλέπουν οι γιατροί πως τα γλέπουνι κι λένι κόρηδένι για ζουή». Τον στοιχάκι είνι απ όνα παληό Νιαουστινό τραγούδι. Τα παληά τα χρόνια τα κουρίτσκια δεν έβγηναν βόλτες όξου μιριά απ του σπίτι τους όπους τα σημιρνά, αντρέπουνταν να πάρουν γιατρόν. Ου γιατρός έρχουνταν στου σπίτι σι πουλύ μιγάλη ανάγκη για να ιδεί ένα κουρίτσι. Οι νέοι την ιπουχή εικείνη ζήληβαν τους γιατρούς πόγλειπαν τα κουρίτσκια κι δεν αμπουρούσαν να τα ιδούν αυτοί. Καρτηρούσαν να τα ιδούν σι καμνιά χαρά κί στην ικκλησιά όντας μιταλάβνησκαν.

■ «Τα ράσα δε φκιάνουν τουν παπά» Τα αντύματα δε φκιάνουν τουν άνθρουπου, όπους είλιγιν κι ου Χότζιας όντας τουν ακάλισαν σι μνιά γιουρτή «φάτι μα νίκια». Δεν είχιν βάλει του κινούργιου του σουλτούκου του κι δεν τουν έφκιασαν καν τίπουτας, τουν πιριφρόνησαν. Την άλλη βουλά αμά έφκιασιν κινούργιου αντιρί κι σουλτούκου μι φαρδιά μανίκια κι όλοινοι αυτόν ίγληπαν κι αυτός έβανειν του χουλιάρι μη του φαγί αντί στου στόμα του στα μανίκια κι είλιγειν φάτι μανίκια.

■ «Τσιαρσί μιμούρης». Δε φκιάνει καν τίπουτας, όλην την ημέρα γκιζιρνά ει στου παζάρι σαν παζαρόσκυλου, δεν έχει ιπάγκιλμα.

■ «Αί κι στην πόλη σιμητσής». Οι πλειότιροι αρβανιτάδες πουλούσαν σιμίτχια μη του νταβλά στου κιφάλι. Οντας γινιού ντνατα πιντγιά τους τα βάριναν μνιά στου κιφάλι για να πλιατσουθεί για να στέκητι ου νταβλάς όντας τρανέψουν για να πουλούν σιμίτχια. Οι πλειότιροι πουλούσαν κι χαλβάν στου νταβλά (σουσαμίσκιουν, μαύρουν) πουλούσαν κουλούργια, γάλα ξυνό σι κισέδεις κι απού καμνιάφρας κί ψάρια. Ου νταβλάς ήταν ή στρόγγυλους απού σανίντγια ή τιτράγουνους απού λαμαρίνα. Είχαν κι μιά κουλούρα απού πιτσίπίντγια που την έβαναν στου κιφάλι όντας ο υνταβλάς ήταν βαρύς κι για να στέκητι μάί καλύτηρας. Τιλιτεύους στη Νιάουστα που κουβα-

Του Νίκου Σπάρτση

νούσειν νταβλάν λαμαρινένιουν ήταν ου Γιάννης ου Τζέπους που πουλούσειν κουλούργια. Αυτός μούγκι τραγιάσκα είχει κι είχειν τρανή ισουρουπία τουν κουνούσειν πέρα δόθι τουν νταβλά χουρίς να πέφτει.

■ «Του πουλύ του κυργιελέσουν κι ου παπάς του βαριέτι». Οντας λες λες κι δε σι ακούν, ή ένας που λέει τα ίντγια κι τα ίντγια τουν βαριούντι όλοινοι.

■ «Λουλός παπάς σί βάφτησιν». Λέγητι γι α τους ράθυμους, αυτινούς που θυμώνουν εύκουλα που λεν κι φκιάνουν παλαβουμάρεις, που αφιόνουντι. Τάχα όντας σι βαφτίσει λουλός παπάς γένησει κι συ λουλός.

■ «Ξένει κοιλιές κί φκιάνει φανάργια» Δε φκιάνει καν τίπουτας γιατί οι κοιλιές δε γένουντι φανάργια.

■ «Σά βρήκαμε παπάν δα θάψουμι πεντέξι», αντίς για έναν. Βρήκαμι έναν να μας βουθήσει κι τουν γενουμέστι φουρτχιό κί πανουγόμι, τουν βάνουμι να φκιάσει κι άλλες δουλειές.

■ «Ου ουβριός σα μουφλουζέψει παληά τιφτέρια αραδίζει». Σα δεν πάνουν καλά οι δουλειές αραδίζει τα παληά τα βιρισέντγια. Σα δεν μπορούμι να τα βγάλουμι πέρα σ ένναν καυγάν αναφέρνουμι παληά ζουμνιά. Τί μ εί πεις κι τι σ είπα τότι.

■ «Ου παπάς στην πόλι κι η παπαντγιά τα χαμπάργια». Ου άλλους δεν είχιν ιδέα απ τ αυτό του θέμα κι οι κόσμοι τουν κατηγουρούσαν άδικα των αδίκων που λεν.

■ «Ου χρόνους είνι γιατρός». Όλα τα θηραπεύει κι τα πουνίντγια κι τα ταξιράτχια όλα γιατρεύουντι κι αλησμουνιούντι μη τουν κιρό.

■ «Παληά μου τέχνη κόσκινου». Ού τι μαθαίνει κανένας στα νειάτα του έρχητι μνιά μέρα που τουν χρειάζητι. Σι δύστυχους κιρούς ξανατσακώνει την παληά του τέχνη.

■ «Μαθαίνει κουρέας στου κασιντγιάρη του κιφάλι». Αφού ου κασιντγιάρης δεν έχει μαλιά όπους κι αν κουριφτεί δεν ασκημαίνει πλειότιρου. Ετσι μιρικοί φκιάνουν τη δουλειά τους σι βάρους αλλουνού.

■ «Βάνει κι η μυλουνού τουν άντρα της μη τους πραματιυτάδεις». Μιρικοί πινεύουντι τάχα ιά ειμείς είμιστι κι κανένας άλλους κι ας μην έχουν να βάλουν βρακί, θέλουν να κουνουστίζουν μη ανώτιρους για να περνούν μπουιά. Εκείν τα χρόνια ου μυλουνάς ήταν κατώτιρους απ του πραματιυτή.

■ «Η καλή νοικουκυρά είνι δούλα κι κυρά». Ξέρει να τα φκιάνει όλα καμπούλι, γένητι θυσία για όλουνους κι στου νοικουκυριό αμά καν κανένας δεν την φτάνει είνι κυρά στου σπήτι της.

■ «Μι όποιουν δάσκαλουν δα πας τέτχια γράμματα δα μάθεις». Κι όπους λεν «μη στραβόν αν κοιμηθείς του ταχί δ αληθουρήσεις». Μη κακιές παρέες αν ιντέσεις σι καλό δε δα σι βγεί. «Πέμι του φίλου σου να σι που ποιούς είσι». Του κουνούστιμα είνι τρανή δουλειά Κιρδισμένους είνι όποιους ντγιαλέγει καλούς φίλους ακόμα κι καλούν μάστουραν για μια τέχνη.

■ «Ου καλός καραβουκύρης στη φουρτούνα φαίνητι». Στις αχαμνές τις ώρεις χρειάζητι παλικαργιά στις δυσκουλίες κί τις αναπουντγιές.

■ «Η καλή νοικουκυρά πριν πεινάσει μαγειρεύει». Οι δουλειές θέλει να γένουντι στην ώρα τους όχι όπους στις ουρνίθεις «όντας έρθει τ αυγό στουν κώλου τους τότι να παλαγίζουν φουλιά». Οι σουστές νοικουκυρές στη Νιάουστα απ του ταχί αχιρνούσαν την

ητοιμασία στα φαγιά για νάνι του γιόμα έτοιμες. Ηταν αμαρτία να μαγειρέψουν την Κυριακή που ντγιάβαζαν οι ικκλησιές. Τα φαγιά γένουνταν απ του Σαββάτου κι μούγκι τα ζέστηναν ουλίγου την Κυριακή.

■ «Δάσκαλι που δίδασκεις κι νόμουν δεν κρατούσεις». Ολοινοι εύκουλα λεν ποιό είνι του σουστό αμά να του φκιάσεις είνι δύσκουλα είνι ιυκουλία να προυμηθεύεις αμά να φκιάνεις είνι ζόρικα.

■ «Πουλυτιχνίτης κί ηρημουσπίτης» Πολλές τέχνεις έχει αμά σπήτι δικό του δεν έχει, προυκουπή κι κασιάρα δεν έχει ,καν τίπουτας δε φκιάνει σουστό.

■ «Ου παπάς πρώτα τα γένεια του βλουγάει». «Κάθι τσάπα κα τη μιριά της τραβάει». Ολοινοι πρώτα τουν ιαυτό τους κυτάζουν κι ύσταρνας τους άλλους.

■ «Ου πάσα ένας μη τουν πόνου του κι ου μυλουνάς του ξάϊ του». Του δικαίουμα απού του άλισμα σι είδους. Ου πάσα ένας πρώτα τη δουλειά του θέλει να φκιάσει κι του συμφέρουν του κυτάζει.

■ «Παπάς γιατρός κι κουρφίλακας να σηβαίνουν στου σπήτι». Γιατί ου παπάς έρχητι σι ανάγκη για να ξιμουλουγήσει ή να μιταλάβει κανέναν ητοιμουθάνατουν όπους κι ου γιατρός για κάναν άρουστου κι ου κουρφίλακας να φέρει κανά ένταλμα ή να γραπώσει κανέναν για φυλακή.

■ «Ου ζιυγαράς θέλει βρουχή κι ου τσουκαλάς ξέρα». Ου ζιυγαράς βρουχή για τα σπαρτά τα δένδρα κι τα ζαρζαβάτια κι ου τσουκαλάς ξέρα για να στιγνώσουν τα τσουκάλια τα μισούργια κι οι γκαβάνες. Τότι δεν ύπαρχαν τρακτέργια κι μηχανήματα κι ου ζιυγαράς όργουνειν κι σβάρνιζειν μη του ζιυγάρι τα βόντγια. Τώρα οι τέχνεις αυτές χάθηκαν.

■ «Μαστρουχαλαστής». Ολοινοι δεν αμπουρεί να είνι μαστόροι σι όλα κι πουλλές βουλές αντί να φκιάσουν χαλνούν.

■ « Η παπάς παπάς ή ζιυγαράς ζιυγαράς». Ντγιό δουλειές δεν αμπουρεί να φκιάνει κανένας, γιατί κι οι ντγιό δα είνι στραβές.

■ «Αν είσι κι παπάς μη την αράδα σου δα πας». Η σειρά κι η τάξη σι πολλούς ανθρώπους δεν αφήνει να γένουν μαλουσίεις.

■ «Του κινηγού κι του ψαρά του πιά του ιφτά βουλές είνι αντγιανό κι μιά βουλά γιουμάτου». « Ετσι είνι πότι μήλα, πότι φύλλα» όπους λεν Δεν αμπουρούμι νάχουμι ιπιτυχίεις όλεις τις βουλές.

■ «Νουδι του καλουκαίρι φούρναρης κι ούτι τζιουμπάνους του χειμώνα». «Κι τόνα ωχ κι τάλλου λέλε» όπους λέμει στη Νιάουστα. Του καλουκαίρι μη τη ζέστα που να κάψεις φούρνου κι να φουρνίσεις ή του χειμώνα μη του φαρμάκι του κρύγιου να βουσκίσεις πρόβατα.

■ «Ου Μάρτης έβαλειν του τζιουμπά νου στου καζάνι». Απ του κρύγιου μαζώχτηκιν στα ντγιό, σέβηκειν μες του καζάνι πόβραζειν για να ζισταθεί. Ο πους σέβηκειν μέσσα στου φούρνου πριν απού πουλλά χρόνια στη Νιάουστα ου Μπασιούρης για να ζισταθεί σαν που έβγαλαν του ψουμί κι να τουν φύγουν τα πουνίντγια απ τα ριματικά μη του ίδρουμα. Πιδικλώθηκιν αμά κι δεν αμπόρησιν να βγεί κι κάηκειν ούδι μέσα γιατί ου φούρνους είχεν πουλλή πείρα.

Θρησκεία
Θιός, Ντγιάβουλους

■ «Νηστεύει ου δούλους του Θιού γιατί δεν έχει να φάει» απού ανάγκη γιατί δεν αμπουρεί να φκιάσει αλλοιώς Εικείν τα χρόνια όλοινοι νήστιναν. Τι τράδεις κι Παρασκιουβές δεν αρτένουνταν δεν έτρουγαν κρέας, αυγά, τυρί, μπάτσιουν, μούγκι λαδιρά, ιξίντα μέρεις απ τις απουκριές ίσιαμι την Πασκαλιά, τη μιγάλη ιβδουμάδα δεν έτρουγαν λάδι μούγκι τη Μιγάλη Πέφτη, τη Μιγάλη Παρασκιουβή έπιναν μούγκι νιρό, του σαρανταήμαρου πριν τα Χριστού κι δικαπέντε μέρεις πριν απ της Παναγίας. Τώρα πάν αυτά.

■ «Τσάκισειν ου ντγιάβουλους του πουδάρι του». Μπίτισαν οι αναπουντγιές κι τα ιμπόδια δα γένει η δουλειά σώθηκαν τα ψέματα.

■ «Ου ντγιάβουλους δουλειά δεν είχειν τα πιντγιά του τα τέτχιουνειν» Φκιάνει άλλα για άλλα. Δεν έχει τι να φκιάσει κι φκιάνει ζαράργια.

■ « Εσουσειν ου Θιός την ημέρα» νυ χτουσειν μπίτισειν η μέρα.

■ Ξημέρουσειν ου Θιός την ημέρα», έφιξειν, αχίρησαν οι δουλειές.

■ «Του Θιού δουλειές είνι αυτές», ούτι θέλει ου Θιός γένητι.

■ «Ούτι γράφει δε ξιγράφει». Γένητι ούτι είνι γραμμένου για τουν πάσα ένα (άνουθιν). Κι οι μπάμπισεις λεν ούτι πουν οι μοίρες όντας γιννιέτι ου πάσα ένας.

■ «Φάτι σήμιρας για ταχιά έχει ου Θιός» λεν στη Νιάουστα. Μην ίστι λαίμαργοι κι αμπαρώνητι καλούντγια. Αυ Θιός καν κανέναν δεν αφήνει. Ταχιά κινούργια μέρα κινούργιου κασμέτι. Να μην έχιτι πλειουνιξία.

■ «Του ιυλόγησειν ου Θιός μη τα ντγιό τα χέργια» Είνι τυχηρός κι όλα τουν έρχουντι βουλικά.

■ «Είνι ντγιαβόλου κάλτσα». Πουλύ έξυπνους, δραστήριους. Δεν αμπουρείς να τουν τσακώσεις πουθινά.

■ «Γινήθηκειν μνιά μέρα αρχίτηρας απ του ντγιάβουλου». Σι πουλάει κι σι αγουράζει που λεν είνι τιτραπέρατους, παμπόνηρους.

■ «Είνι απ του ντγιαβόλου τη μάνα». Δε ξέρουμι απου που βαστάει η σκούφια του. Είνι ξένους, δεν είνι απού δω.

■ «Γίνηκει ανάστα κύριους». Χάλασειν ου κόσμους, πουλλή λάβα κι φασαρία γίνηκειν, νταρμαντάν, τρανό πατουρντί. Γίνηκειν σαν ένα θιάμα όπους η Ανάσταση.

■ «Αλλού παπάς αλλού τα ράσα του». Αλλού ειμείς κι αλλού τα πράγματά μας. Εχασάμι κι τ αυγά κι τα καλάτχια.

■ «Απ του στόμα σου κι στου Θιού τ αφτί». Μακάρι να γένει αυτό που καρτιρούμι γιατί αν του ακούσει ου Θιός αμπουρεί να γένει.

■ «Είνι βαριά η καλουγιρική». Ολεις οι δουλειές δεν είνι εύκουλεις σι όλους, οι πλειότιρεις οι δουλειές είνι

όπους η καλουγιρική

■ «Βρήκα του ντγιάβουλό μου». Βρήκα του μπιλιά μου, έντισα, πιρδικλώθηκα κι δεν αμπουρώ να ξιφύγου.

■ « Αλλαξει τρουπάριου,» γύρισει του φύλλου. Οπους ου ψάλτης αλλάζει τουν ήχου. Ιχτές σίλιγειν άλλα σήμιρας σι λέει άλλα.

■ «Ου Θιός αγαπάει τουν κλέφτει αγαπάει κι του νοικοκύρη». Γιατί ου ψεύτης κι ου κλέφτης τουν πρώτου χρόνου χαίρητι. Ου κλέφτης αργά ή αγλήγουρας δα φανειρουθεί.

■ «Κουντός ψαλμός αλληλούϊα» Οι πλειότιροι ψαλμοί μπιτίζουν μη τ αλληλούϊα. Τέρμα κι τιλία που λεν, πάει μπίτισειν ίσιαμι δω κι μη παρέκι. Αυτό είνι κι καν τίπουτας άλλου.

■ «Μουναχός ου άνθρουπους ούτι κι στουν παράδεισου κάθητι». Η μουναξιά είνι κακός σύμβουλους, όλοινοι θέλουν συντρουφκιά κανένας δε ζάει μουναχός του ακόμα κι στουν παράδεισου. Άσκημη δουλειά νάσει μαγκούφης.

■ «Φκιάνει μνημόσυνου μη ξένα κόλυβα». Μπιτίζει δουλειές μη ξένεις πλάτεις, βουηθάει μη ξένες παράδεις.

■ «Κουτσοί γκαβοί στουν Αγια Παντελεήμουνα». Ηταν ένας αρβανίτης στη Νιάουστα που πιργέλασει τη γιουρτή του Αγια Παντελεήμονα (27 Ιου λίου) «Τί είνι μωρέ αυτό το πέντε λιμόνια» κι πάει για ξύλα στου βουνό. Οπους έκουφτειν αμά μνιά τρανή ουξιά έπισειν κα τη μιριά του κι τουν σκότουσιν. Ου Αγιους τουν τιμώρησειν γιατί ου Αγιους έφκιασειν πουλά θιάματα σι πουλλούς. Απόμειναν η παροιμία που λέει για τη σάρα κι τη μάρα κι του κακό συναπάντημα. Ολοινοι ήταν κι αυτοί που έπριπειν να είνι κι αυτοί που δεν έπριπειν.

■ «Ούτι του ντγιάβουλό σου να δεις κι νούδι του σταυρό σου να φκιάσεις». Αμα έχεις κακό έντισμα τότι είνι μη χειρότιρα.

■ «Θέλου ν αγιάσου αμά δε μί αφήνουν οι ντγιάβολοι». Δεν μι αφήνουν οι ώριξεις οι πειρασμοί, οι συμακουντινοί (φίλοι, συγκινείς γειτόνοι), μη παρασέρνουν, δε αμπουρώ να φκιάσου ούτι θέλου.

■ «Θέλει ου Θιός κι φταίγει ο υμήνας» Καν κανένας δε μας φταίγει ούτι κι η αχαμνή ώρα, ούτι θέλει ου Θιός γένητι.

■ «Ου Θιός να σι φυλάγει απού ιφτουχόν πλούσιον». Γιατί καλόμαθειν στα τρανά κι τα μεγάλα κι όλου θέλει την καλουπέρασή του. Πιρασμένα μιγαλεία.

■ «Κι ου Αγιους φουβέρα θέλει». Χρειάζιτι να αγριέβεις απού καμνιάφρας κι σι μικρούς κι σι τρανήτηρους όντας έχεις δίκηου κι δε σι καταλαβαίνουν. Κιρδισμένους βγαίνεις γιατί αλλοιώς σι πιρνούν κι για χαζόν.

■ «Μικρόν κι άγιουν αν τάξεις πρέπει κι να του πράξεις». Αλλοιώς δε δα βρεις κανκαμνιάφρας ησυχία δα σι γκρινιάζουν έναν κιριμέν.

■ «Μέσα Παναγιά, όξου Παναγιά» Η μέσα ή όξου ή τόνα ή τ άλλου.

■ «Ου Θιός δεν είνι γάτα να γκραματσώνει», όλους μας αγαπάει καλούς κακούς κι όχι σαν τη γάτα που την χαιδεύεις κι αυτή σι γκραματσώνει.

■ «Ου Θιός ουχτριός δε γένητι», κι αν μας δοκιμάζει καμνιάφρα είνι για να μας προυμηθέψει απού αγάπη κι όχι έχτρα.

■ «Ου ντγιάβουλους έχει πουλλά πουδάργια» Απού πουλλές μιριές αμπουρεί να σ αμπλάξει κι να σι ξιγιλάσει, μι πουλλά φιρσίματα, θέλει να φυλαγουμέστι, ουχατάς όλεις τις ώρεις γένητι.

■ « Οποιους φκιάνει του σταυρό του έχει όπλου στου πλιυρό του». Ετσι λέει κι του ιβαγγέλιου «όπλου κατά του διαβόλου τον σταυρόν σου ειμί δέδοκας» Φκιάσει του σταυρό σου όντας κινάς στη δουλειά ή σι ταξείδι, όντας κοιμάσει, ξυπνάς κι όντας τρως κι μη φουβάσει κάν τίπουτας, όλα δέξα δα νάρθουν.

■ «Ου Θιός δίνει του δουλητάρη δουλειά κι τουν τιμπέλη τύχη». Ετσι από καμνιάφρας γλέπεις τους τιμπέληδεις να προυκόβουν. Αμπουρεί αμά αυτινοί νάχουν πλειότιρου μυιαλό για τί όπους λεν η δουλειά θέλει τρόπουν κι όχι κόπουν. Για μιρικούς τιμπέληδεις λεν τάχα έχουν τύχη απου δώ αιτού κεί τα καταφέρνουν.

■ «Ούπου δίνει ου Θιός τ αλεύρι πέρνει ου ντγιάβουλους του σακί». Οι όξου απου δω παντού βρίσκητι για σκουλούμπισμα, γιατί κι του καλό ντάϊ μα παγαίνει μη του κακό.

■ «Φουβάτι όπους ου ντγιάβουλους απ του θυμνιάμα». Γιατί η χάρι ντγιό χνει τα κακούντγια όπους του θυμνιάτισμα.

■ «Γίνηκειν του για του ντγιάβουλου ση». Μουφλιούζηψιν ξέπισιν δε στέκητι καλά, δεν είνι καλά στην υγειά του.

■ «Βάρτι βούρτσεις κι λανάργια έρχιτι η Μιγάλη Πέφτη», λέμε στη Νιάουστα όντας μας πιάνει η τρανή σφίξα, όντας αντγιαζουμέστι να μπιτίσουμι τα χουζμέτχια, κι μας πχιάνει παραφασάδα. Ετσι γένητι τη Μιγάλη Πέφτη που σημακουντεύει Πασκαλιά θέλει να γίνουν όλες οι δουλειές στου σπίτι να βαφούν τ αυγά, να σφουγγαρίσουν να φουκαλήσουν, ν ασβηστώσουν, να πλένουν, να ζυμώσουν κι τέτχια.

■ «Σκάζει ου ντγιάτανους που κλάνει ου πιθαμένους». Μιρικοί σι σκάζουν για ένα ιμπρέτι, σι λεν χαζουμάρεις κι θέλουν να τους πιστέψεις ούτι λεν γιατ αυτινούς είνι νόμους, σι σκάζουν.

■ «Μικρός ντγιάβουλους τρανά τσαρούχια». Μικρός αμά διαμαχτός, έξυπνους τιτραπέρατους σι πουλάει κι σι αγουράζει.

■ Δόσει μι του ένα κι ου Θιός δα σι δόσει μη τα ντγιό». Οποιους δίνει ευχαριστιέτι πρώτα ο υίδιους γιατί έφκιασειν ένα σιμπάπι, αμά κι ου Θιός τις τα δίνει διπλά.

■ «Τι ρίχνει ου Θιός κι δεν πίνει η γης». Οπους η γης πίνει του πλειότιρου νιρό της βρουχής από τα χιόνια έτσι κι τα ταξιράτχια αλησμουνιούντι κι καταπίνουντι απού γάλια - γάλια.

■ «Ου Θιός σκάλεις ανιβάζει, σκάλεις κατηβάζει». Ετσι είνει άλλοι γένουντι κι άλλοι χαλνιούντι, άλλοι πλουταίνουν κι άλλοι ιφτουχαίνουν σήμιρα εισύ ταχιά ιγώ.

■ «Δα τσακώσεις τουν Θιό απ τα γένεια;» Μην μιγαλουπιάνισει τόσου.

μην τσιαλαστάς πουλύ δ απουστάσει-, μην είσει ανηχόρταγους. Τέτχιοι άνθρωποι τσαλαπατούν κι τους άλλους απ τη λιμαργία τους

■ «Μίρασει σαν άνθρουπος κι όχι σα θιός». Γιατί ου Θιός δεν δίνει σι όλουνους ίσια σι άλλους πλειότιρα σι άλ λους ουλιγώτιρα. Ισια αμπουρεί να δόσει ο υάνθρωπους.

■ «Οι πιθαμένοι μη τους πιθαμένους κι οι ζουντανοί μη τους ζουντανούς». Ου πιθαμένους έφυγειν οι ζουντανοί απουμινίσκουν. Λέγητι για παληγουργιά στους συγκινείς.

■ «Καλύτηρας στουν τάφου πλακου μένους παρά στουν κόσμου αντρουπισμένους». Στη Νιάουστα λέμει καλύτη ρας ν ανοίξει η γης να μας καταπχεί, να κρυβηθούμι να μη μας γλέπουν οι κόσμοι.

■«Τραβάει τα ελέη του Θιού». Σικλι τίζιτι ταληπουργιέτι χίλια ντγιό βάσανα κι ιμπόδια βρίσκει, γυρεύει έλεους απ τουν Θιό.

■«Ου Θιός στα ψηλά τα βουνά ρίχνει του χιόνι». Αυτινοί πόχουν ψηλά αξιόματα υπουφέρουν, αυτινοί που βα στούν, τα παλικάργια πιδεύουντι.

■ « Οποιουν γλέπει ου παπάς αυτόναν θυμνιατίζει». Φκιάνει τη δουλειά του καλύτιρα αυτός που είνι κουντά στα πράγματα, κουντά στην πηγή.

■ «Ξέρει ου Θιός ποιό δέντρου στιγνώνει». Ξέρει ποιόν τιμουράει.

■ «Καλά τα φαρδουμάνικα μα τα φουρούν οι δισπουτάδοι». Οποιους όποιους δεν αμπουρεί να φκιάσει τουν καμπόσου, δεν αμπουρεί να μιγαλουπιάνητι.

■ «Ου Θιός είνι ψηλά αμά γλέπει χαμηλά». Ολα τα γλέπει ου Θιός ακόμα κι στου βουνγιού του κέρατου να κρυβηθούμι δα μας βρεί.

Σπιτουμάζουμα — δουλειές

■ «Θέ μου πως βαστάς τα κιραμίν τγια αξικάρφουτα». Τα κιαραμίντγια δεν καρφώνουντι. Την παροιμία τη λέμι όντας ένας λέει τρανά ψέμματα κι τρανά λόγια, όντας γένουντι πράγματα αλλά - ουρνά πράγματα παράξινα.

■ «Του σπίτι συνιαγμένου να του βαρέσεις να φύγει» λέμει στη Νιάουστα, όπους τ άλουγου μη βαλμένου του σαμάρι κι του καπίστρι έτοιμου να κινήσει. Στη Νιάουστα λέμει για του σπήτι τιργιασμένου στου μπούζι έτοιμου για δέξιμου.

■ «Μη τάξιμου του σπήτι δε χαλνάει μη δόσιμου χαλνάει» Αμα δίνεις τό τι σιτσούζει τότι φαίνητι, άμα τάξεις δε χάνεις κάντίπουτας «τάξει κι καλου πάντριψι κι ου νόμους δε χουρίζει που λέν».

■ «Αν δεν πινέψεις του σπήτι σου δα πέσει να σι πλακώσει. Ολα τα δικά μας τα σέϊα θέλει να τα πινέβουμι γιατί τσιαρές δε γένητι.

■ Απ όξου κούκλα απού μέσα πανούκλα». Λέγητι όχι μούγγι για του σπήτι αμά κι για πουλλά άλλαπράγματα ακόμα κι για ανθρώπους που απ' όξου φαίνουντι σι νιαγμένη κι απού μέσα είνι λέση.

■ «Σπήτι μου σπητάκι μου φτουχου καλυβάκι μου». Σαν του σπήτι πουθη νά αλλού δεν είνι μάϊκαλύτηρας, για τουν πάσα έναν ιφτουχόν κι πλούσιον. Αυτινοί που δεν έχουν σπήτι είνει καμαδουμένοι για μνηνιά δική τους κιαρα μίδα να βάλουν του κιφάλι τους απού κάτου.

■ «Ου πάσα ένας είνι βασιλειάς στου σπήτι του» φκιάνει ούτι θέλει, αντίνητι όπους νάνι, ξιαπλώνητι ούπου θέλει, κι «ειδικό σου σπήτι όσου θέλεις χόρηψι κι όσου θέλεις απήδα».

■ «Η νοικοκυρά είνι βασίλισσα στου σπήτι της» γιατί αυτή του σινιάζει κι φκιάνει όλεις τις δουλειές κι αν είνι καμνιά φισφιρού όλοι οι άλλοι θέλει να στέκουντι σούζα. Μην πατάς ιδώ μην ακουμπάς εικεί, φουκάλνα τα γιμινιά σου .Εικείν τα χρόνια, τα γιμινιά οι κόσμοι τάβγαζαν κάτου στουν κατώφλιου της σκάλας στην αυλή κι ανέβαι ναν μη τα σκουφούνια στ ανώγι κι τους νουντάδεις γιουρτές καθημιρνές κι όντας έφιβγαν τάβαναιν πάλι. Οι άν τριδοι έβαναν γιμινιά δίχους σκινιά κι οι γυναίκεις παντόφλεις κι ά τα ντγι ό έβγαιναν εύκουλα. Μούγκι οι γυναί κεις πούχαν κουμποντά (μπότεις) δεν αμπουρούσαν να τα βγάλουν γιατί εί θειλαν πουλύ ώρα κούμπουμα κι ξικούμπωμα μη ειδικό ιργαλείου που τα θηλίκουνειν. Ηταν ένας μικρός γάντσους. Τα παπούτσια αυτά είχαν πουλλά θηλίκια.

Ετσι μνιά τχιάτσα, μαθουμένη απ τη Νιάουστα να βγάζει τις παντόφλεις κάτου πριν πατήσει του πρώτου του σκαλί, πήγειν στη Σαλουνίκη κι όντας ανέβηκεν στου τραμ έβγαλειν τις παντόφλεις πριν ανέβει κι τις άφηκειν στου δρόμου. Σαν που κίνησειν του τραμ ύσταρνας κατάλαβειν τι έφκιασειν κι αχίρησειν να φουνάζει: Αμπρέ σταματήστι, παν οι παντόφλεις μου! ωχ τι έπαθα η καημένη μου. Αψιόθηκειν κι μη τουν καπουτραίνου (οδηγό) κι όλοινοι ξικαρδίστηκαν στα γέλοια.

■ «Κατινώνου μανταλώνου κι ου κλέφτης μέσα βρίσκητι». Του αίνιγμα αυ τό τούληγαν οι παληοί για τουν αέρα που βρίσκητι μέσα στου σπήτι. Τό τι σέβηνειν πουλύ ιυκουλότιρα στα σπή τια γιατί υπάρχουν πουλλές φιράδεις παντού σί πόρτεις παραθύργια πατώματα κι νταβάνια.

■ «Του ντιρέκι του σπητιού» είνι ου πατέρας, ου αφέντης όπους είλιγαν τα παληά τα χρόνια ή κι κανάς τρανίτηρους αδαρφός. Ολα τα σπήτια γένουν ταν μη ξύλα κι νταϊακώνουνταν μη ντιρέκια χοντρά πιλικιτά ίσια ξύλα απού καστανιές.

■ «Η νοικοκυρά είνι δούλα κι κυρά» φκιάνει όλεις τις δουλειές σα δούλα τους φκιάνει όλους καμπούλι, αμά είνι κι κυρά γιατί πότι διατάζουντας κι πότι μη παράπουνα τα φέρνει βόλτα.

■ « Ολα τα τζιάκια καπνίζουν τι μαγειρεύουν». Εικείν τα χρόνια μούγκι μη ξύλα ζισταίνουνταν οι κόσμοι κι όλοινοι είχαν τζιάκια, ένα κι ντγιό, κι σι τρανά σπήτχια πλειότιρα. Ετσι όλα τα σπήτχια κάπνιζαν αμά κανκανέας δεν είξιρειν τί γένουνταν μέσα στου σπήτι στουν ταϊφά. Δεν είξιραν τα μέσα κι τα παρά μέσα που λεν.

■ «Η πάστρα στου σπήτι είνι μισή αρχουντγιά». Κι ιφτουχό να είνι του σπήτι άμα είνι παστρικό ουμνιάζει μη

αρχουντόσπητου.

■ « Εχει ανοιχτό σπήτι». Δέχητι πουλλούς ανθρώπους, είνι κοινουνικός Τα χρόνια εικείνα όλα τα σπήτχια είχαν ανοιχτές πόρτες όλην την ημέρα. Ηταν μουνουκατοικίεις. Οι πόρτεις έκλειναν του βράδι από τουν τιλιυταίου πούρχουνταν στου σπήτι. «Να βάλου του σίδηρου» φωνάζειν. Κι αν δεν ήταν κανένας άλλους όξου τουν είλιγαν βάλτου. Το υσίδηρου κρέμουνταν ουπίσου απού την πόρτα. Τότι όποιους ήθειλειν σέβηνειν στις αυλές κι αν υπήρχειν κι καμνιά βρύση στα πλουσιώτιρα τα σπήτχια σέβηναν πιραστικοί για να πχιούν νιρό. Σέβηναν κι σκυλιά κουρμόσκυλα κι άρπαχναν ούτι έβρισκαν πουλλές φουρές τσαρούχια ή γιμινιά απ τουν κατώφλιου, σέβηνειν κι καμνιά γίδα ή αγιλάδα αν είχειν τίπουτα φύλλου ή ρουμάνι, ή χουρτάρι στην αυλή όντας γυρνούσαν τη μπακατήρικα. Κι καμνιά γιούφτα ή ζήτουλας, πόκλι φταν κανά ζιυγάρι γιμινιά. Στη Βέργια κι απ τα παληά τα χρόνια οι ουξόπουρτες ήταν σφαλιστές κι για να σέβεις είθειλειν να ρουπουτήσεις μη του χτυπητάρι ή του καρκέλι.

■ «Κύταξει του τζιάκι σου να παγαίνει ίσια». Να τραβάει, να καίει καλά, κι ν ανιβαίνει ίσια ου καπνός, να παγαίνουν καλά οι δουλειές σου, νάνει του σπήτι σου ξιντρόπισστου κι μη σι μέλει τι φκιάνουν οι άλλοι. «Να μην τραβάς ξένους γκαηλέδεις» που λεν στη Νιάουστα.

■ « Εχουμι κι μει ξένα σπήτι σαν της μουτσίκινας ή σαν του καραγκιόζη που λεν αλλού, γιουφτουκάλυβου, ένα σπήτι μικρό, παληό αμά σημαζουμένου. Του λεν μιρικοί όντας τους πινούν του σπίτι.

■ «Του σπήτι είνι νταρμαντάν» άνου κάτου που λεν, δεν είνι σιγιαγμένου να του βαρέσεις να κινήσει.

■ «Σπήτι για δείξει μου έχουν» θιαμαχτό, ακριβό, φκιασμένου μι μιράκι μι όλα στου μπούζι.

■ «Είνι απού τρανό ουτζιάκι», απού τρανή αριστουκρατική οικουγένεια είνι, απού τρανό σόι.

■ «Μη σιγιέσει σα στου σπήτι σου» Ξιαπουλνιού φκιάσει ούτι φκιάνεις στου σπήτι σου.

■ «Τα μπαξέντγια είνι μαγαζιά δίχους κιαραμίντγια». Ολεις οι μπόρεις βρίσκουν βρουχή, αέρας, χαλάζι, χιό νι, κρύγιου κι άλλα λουγιόν ντι λουγιόν ζαράργια.

■ «Παντρέβουντι δα ντουμανιάσει του τζιάκι απόψι», λεν στη Νιάουστα δα κοιμηθεί η νύφη μη του γαμπρό.

■ «Σπήτι δίχουν θιμέλια δεν υπάρχει» Ετσι κι σι όλες τις δουλειές κι σι ούτι κι αν πρώτα χρειάζητι θυμέλιου, βάση.

■ «Πουλυτιχνίτης κι ηρημουσπήτις» Πουλλές τέχνεις ξέρει αμά χαΐρι δεν έχει σπήτι δικό του δεν έχει προυκουπή κι κασιάρα δεν έχει.

■ «Οντας πεινάει του σπήτι σου ιλεημουσύνη μη φκιάνεις» Αφού δεν έχεις ισύ να φας τί να δόσεις σί άλλους τι ν' αρτιρήσει.

■ «Σαν ου μπαξές σου θέλει πότισμα μην πουτίζεις άλλουνους», γιατι τα δικά σου τα ίπουρα δα στιγνώσουν

■ «Του σπήτι μας μικρό αμά η καρντγιά μας φαρδιά» Εχουμι καλουσύνη όλους του ςδεχουμέστι κι ας είνι μικρό του σπήτι.

■ « Οποιους κιβιρνάει του σπήτι του κιβιρνάει τη ζουή του» Ου καλός κιβιρνίτης παντού τα καταφέρνει.

■ « Οντας ζιυγαρώνει ου Θιός ντγιό κακούς χαλνάει ντγιό σπήτχια» κι της νύφης κι του γαμπρού ή κι σι όποιεις άλλεις ιταρίεις.

■ «Ολα τα σπήτια μου κι όλεις οι αυλές δικές μου» Στριμώνητι παντού σι όλες τις παρέεις σι όλα τα μέρια.

■ « Οποιους πουλάει του σπήτι του γιλούν τα κιαραμίντγια» ως κι τα κιαραμίντγια πιργιλούν αυτόν που πουλάει του σπήτι του.

■ «Σα σι τιμάει του σπήτι σου σι τιμάει κι ου μαχαλάς σου» Ετσι εί νι οι άνθρουποι ούτι γλέπουν φκιάνουν όπους τα μαϊμούνια. Αν σι τιμούν οι σπητικοί σι τιμούν κι οι γειτόνοι.

■ «Ιάλιου στου σπήτι μου ιλιές κι παξιμάδι πέρι στου ξένου ζάχαρι να μι ουρίζουν άλλοι». Λέγητι κι για σπη τόγαμπρους αυτό, για τους δούλους ή τις δούλεις που πήγειναν απού ανάγκη σι ξένα σπήτχια εικείν τα χρόνια.

■ «Ιγώ βαστώ την κλείδα μου κι άλλους την καλύβα μου» Δε ξέρουμι τι μας φκιάνουν απού πίσου μας οι ουχτροί μας. Εικείν' τα χρόνια του κλειδί της ουξόπορτας ήταν πουλύ τρανό, μακρύ ίσιαμι εικουσπέντι πόντους μη τρανό στρόγγυλου τρύπχιου χειρούλι, είθιλιν τρανή τζέπη να του βάλλεις. Εχου κλειδί δίχους σπήτι.

■ «Η μικρή μαγειριά φκιάνει τρανά σπήτχια» Η οικονουμία φκιάνει πιριουσίεις κι τρανά σπήτχια. Μ ητις σπατάλεις κι τη λιμαργία δε γένητι καν τίπουτας.

■ «Οντας καγεί του σπήτι σου όλοινοι φέρνουν νιρό». Σαν που γένει ου χατάς τότι όλοινοι έρχουντι τάχα να βοηθήσουν. Ου ιγώ δανάρχουμουν αμά να δεν αμπόρησα...

■ «Νούδι πόρτα χουρίς καρφί κι ούτι σπήτι χουρίς αντρουπή» Ολεις οι πόρτεις τα παληά τα χρόνια γένουνταν απού ξύλα καρφουμένα μη καρφιά τρανά, κι μιρικές είχαν γιούφτικα μη φαρδί κιφάλι σαν εικουσάρικου ήταν φκιασμένα σι καμίνι απού χαλκιάν. Ε τσι κι σι κάθι σπήτι δα υπάρχει κι απού μνιά αντρουπή μικρή ή τρανή.

■ «Ου λουγαριασμός του σπητιού δε βγαίνει στου παζάρι» «Τα εν οίκω μη εν δήμω» ίλιγαν οι αρχαίοι. Τα μυστικά του ταϊφά πρέπει να μινίσκουν μέσα.

ΑΛΜΠΕΡΤ ΑΪΝΣΤΑΪΝ

Του
Γιάνη Μυλωνά
Φυσικού - Μαθηματικού

Στην πρεμιέρα του έργου του «Τα φώτα της πόλης» ο Τσάρλυ Τσάπλιν, ο συμπαθής Σαρλώ, προσκάλεσε μεταξύ των άλλων και τον Αϊνστάϊν. Οι δυο διάσημοι άνδρες έφθασαν μαζί στο θέατρο στο Χόλλυγουντ και μόλις τους αντελήφθηκε ο κόσμος που ήταν μαζεμένος για την παράσταση τους περικύκλωσε και άρχισε να τους χειροκροτά ενθουσιωδώς. Τότε ο Αϊνστάϊν στράφηκε προς τον Τσάρλυ και γελώντας του είπε «Εσένα σε χειροκροτούν επειδή όλοι τους καταλαβαίνουν όλα όσα κάνεις στη σκηνή. Εμένα με χειροκροτάνε επειδή κανένα στους δεν καταλαβαίνει τίποτα από αυτά που κάνω στη φυσική».

Μια μαθήτρια από τον Καναδά είχε σοκαρισθεί τόσο πολύ από την παράδοξη φήμη του Αϊνστάϊν που θεωρούσε ότι ήταν μυθικό πρόσωπο. Έστειλε λοιπόν ένα γράμμα στον Αϊνστάϊν για να διαπιστώσει αν υπήρχε, που άρχιζε ως εξής: «Σας γράφω για να διαπιστώσω αν πραγματικά υπάρχετε... αν είσθε πραγματικός άνθρωπος...». Δυστυχώς δεν γνωρίζω τί απάντησε ο Αϊνστάϊν. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να μαθαίναμε πως δέχθηκε το ιδιόμορφο γράμμα της μαθήτριας.

Κάποτε ένας δημοσιογράφος πλησίασε τον διάσημο Άγγλο αστροφυσικό Έντιγκτον ο οποίος με τα πειράματά του επιβεβαίωσε την ορθότητα της θεωρίας της γενικής σχετικότητας του Αϊνστάϊν και τον ρώτησε: «Είναι αλήθεια ότι μόνοι σας άνθρωποι στον κόσμο καταλαβαίνουν την θεωρία της σχετικότητας του Αϊνστάϊν;». Ο Έντιγκτον σκέφτηκε για πάρα πολύ ώρα οπότε ο δημοσιογράφος τον ξαναρώτησε «Μα τί σκέφτεσθε τόση ώρα;». Και ο Έντιγκτον με το ιδιόμορφο φλεγματικό χιούμορ απάντησε «Ψάχνω να βρώ ποιός είναι ο τρίτος».

«Το φθινόπωρο του 1912 είδα μια εφημερίδα στη Ζυρίχη με κύριο τίτλο «Η ώρα βρίσκεται σε κίνδυνο». Στο άρθρο που ακολούθησε ένας καθηγητής της φυσικής προσπαθούσε να εξηγήση στο κοινό ότι κάποιος φυσικός ονόματι Αϊνστάϊν απέδειξε με κάτι ιδιόμορφα μαθηματικά κόλπα ότι κάτω από ορισμένες συνθήκες ο χρόνος συστέλεται ή διαστέλεται, δηλαδή μερικές φορές παιρνά πιο γρήγορα από άλλες. Ο κόσμος φοβόταν ότι με την θεωρία της σχετικότητας του χρόνου ίσως να πέθαιναν γρηγορότερα». (Από το βιβλίο του Φιλίπ Φράνκ: Αϊνστάϊν: HIZ LIFE AND TIMES. Ο Φράνκ ήταν συνεργάτης και βιογράφος του Αϊνστάϊν και τον διαδέχθηκε στην έδρα της φυσικής στο Πανεπιστήμιο της Πράγας).

Αυτά τα περιστατικά είναι ένα δείγμα του τρόπου που αντιμετώπισαν οι άνθρωποι την επανάσταση που έφερε ο Αϊνστάϊν στην φυσική, αλλά και στον τρόπο σκέψης.

Ωστόσο αφορμή γι' αυτό το μικρό άρθρο είναι ότι συμπληρώθηκαν φέτος 110 ακριβώς χρόνια από την γέννηση του Αϊνστάϊν.

Η ζωή του Αϊνστάϊν ήταν πραγματικά - για να χρησιμοποιήσω και τα δικά του λόγια - «μοιρασμένη ανάμεσα στην πολιτική και στις διαφορικές εξισώσεις».

Ο Αϊνστάϊν για πρώτη φορά δραστηριοποιήθηκε πολιτικά κατά την διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου όταν ήταν καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Αηδιάζοντας από τις σφαγές και τις εκατόμβες του πολέμου πήρε μέρος έντονα σε αντιπολεμικές διαδηλώσεις. Με διάφορα άρθρα του προέτρεπε τους πολίτες δημόσια να αρνηθούν να στρατολογηθούν ή να υπηρετήσουν στο στρατό. Μετά το τέλος του πολέμου συμμετείχε σε διεθνείς οργανισμούς για την συμφιλίωση των κρατών. Από αυτήν του την στάση απέκτησε πολλούς εχθρούς στην παγκόσμια επιστημονική κοινότητα. Αυτός όμως ο πόλεμος που του έγινε εναντίον του δεν τον εμπόδιζε να αναπτύξει τις ιδέες του. Οι θεωρίες του δέχθηκαν μεγάλες επιθέσεις. Δημιουργήθηκε ακόμα και μιά οργάνωση εναντίον του. Κάποτε καταδικάστηκε κάποιος στις Η.Π.Α. γιατί προέτρεπε τον κόσμο να τον σκοτώσουν. Ο Αϊνστάϊν όμως είχε ιδιόμορφο χιούμορ: Έτσι όταν εκδόθηκε το βιβλίο «Εκατό συγγραφείς κατά του Αϊνστάϊν». Αυτός δήλωσε: «Αν είχα κάνει λάθος ένας συγγραφέας θα ήταν αρκετός».

Το 1933 ο Χίτλερ κατέλαβε την εξουσία στη Γερμανία. Ο Αϊνστάϊν τότε βρισκόταν στις Η.Π.Α. στο Πανεπιστήμιο του Πρίνστον όπου δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε να ξαναγυρίσει στη Γερμανία: Οι εφημερίδες στη Γερμανία έγραψαν: «Καλά νέα από τον Αϊνστάϊν. Δεν θα επιστρέψει στην Γερμανία».

Ο Αϊνστάϊν δεν πήρε μέρος στην κατασκευή της ατομικής βόμβας όμως υπέγραψε, μετά από επίμονες εκλήσεις των συναδέλφων του, την περίφημη επιστολή προς τον πρόεδρο Ρούσβελτ όπου τον παρακινούσε να αντιμετωπίσει το θέμα του πυρηνικού όπλου με σοβαρότητα λόγω των προόδων που έκαναν οι φυσικοί στη Γερμανία. Επικεφαλής του σχεδίου Μανχάτταν για την κατασκευή της ατομικής βόμβας ήταν ο Ρομπερτ Οπενχάϊμερ: (Ένα θαυμάσιο ποίημα έχει γράψει ο Νικηφόρος Βρεττάκος με τίτλο: Γράμμα στον R. Οπενχάϊμερ).

Μετά τον πόλεμο προειδοποίησε δημόσια για τους κινδύνους των πυρηνικών όπλων και πρότεινε την ολική κατάργησή τους.

Όταν τον πρότειναν να πάρει μέρος στην πολιτική με το να γίνει

πρόεδρος μιας χώρας, αρνήθηκε λέγοντας «Οι εξισώσεις είναι περισσότερο ενδιαφέρουσες για μένα η πολιτική είναι για το παρών, ενώ οι εξισώσεις είναι για την αιωνιότητα».

Του Αϊνστάϊν του άρεζε να πηγαίνει στις διαλέξεις των νεαρών ταλαντούχων φυσικών που πολλές φορές είχαν σαν θέμα την θεωρία της σχετικότητας. Οι διαλέξεις είχαν συνήθως πολύπλοκες μαθηματικές φόρμουλες που δύσκολα τις καταλάβαιναν οι ακροατές. Μετά το τέλος των διαλέξεων ο Αϊνστάϊν ζητούσε συνήθως τον λόγο και με λίγες απλές φράσεις εξηγούσε πλήρως την θεωρία του που τόσο πολύ είχαν μπερδέψει οι ομιλητές.

Κάποτε σε ένα πάρτυ μια δεκαοχτάχρονη κοπελίτσα καθόταν δίπλα από τον Αϊνστάϊν. Ο Αϊνστάϊν είχε περάσει τα 65 χρόνια και τα μαλλιά του ήταν κάτασπρα. Μετά από συζήτηση λίγης ώρας η κοπελίτσα τον ρώτησε: «Ποιό είναι το επάγγελμά σας» και ο Αϊνστάϊν απάντησε: «Έχω αφιερώση τον εαυτό μου στη μελέτη της φυσικής»: Και η κοπέλα έκπληκτη ρώτησε: «Εννοείται ότι ακόμα μελετάται φυσική σε αυτήν την ηλικία; Εγώ ήδη έχω τελειώση το μάθημα της φυσικής πριν από ένα χρόνο».

«Ο Αϊνστάϊν δεν ήταν μόνο ένας μεγάλος φυσικός, ήταν επίσης και ένας μεγάλος άνθρωπος. Πάλαιψε για την ειρήνη σε ένα κόσμο που βαδίζει προς τον πόλεμο. Παρέμεινε νηφάλιος και ελεύθερος σε έναν κόσμο από φανατισμένους». (Μπερτραντ Ρουσέλ).

«Συχνά μου έλεγεν ότι ένα από τα σημαντικά πράγματα στη ζωή του ήταν η μουσική. Όταν έβλεπε ότι βρισκόταν σε δύσκολη θέση ή ήταν αδύνατον να προχωρήσει στην λύση ενός προβλήματος, τότε κατέφευγε στη μουσική: και αυτό τον βηθούσε να ξεπεράσει όλες τις δυσκολίες του» (Από το βιβλίο του Γουιτροου: Αϊνστάϊν: THE MAN AND HIS ACHIVEMENTS).

«Η πολιτική μου ιδεολογία είναι η δημοκρατία. Ο κάθε άνθρωπος πρέπει να εκτιμάται σαν άτομο και όχι σαν είδωλο. Είναι μια άτυχη ειρωνία της τύχης που εγώ έγινα αντικείμενο θαυμασμού από τους συνανθρώπους μου αν και νομίζω ότι δεν φταίγω γι' αυτό... Ένα αυταρχικό σύστημα σύμφωνα με την γνώμη μου, αργά ή γρήγορα καταρρέει. Διότι η δύναμη τραβάει ανθρώπους χαμηλής ηθικής και πολλές φορές χαμηλής νοημοσύνης». (Από το βιβλίο «THE WORLD AS 1 SEE IT).

«Η ύπαρξις και η ισχύς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι γραμμένες στα άστρα. Όλες αυτές οι ιδέες που αναφέρονται στην συμπεριφορά στα δικαιώματα και στα καθήκοντα των πολιτών διδάχθηκαν και διατυπώθησαν από διακεκριμένους διαφωτιστές καθ' όλη την διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας. Όλες αυτές οι ιδέες που είναι αποτέλεσμα ιστορικής εμπειρίας, άλλοτε έγιναν αποδεκτές και άλλοτε καταπατήθηκαν με τον πιο σκαιώδη τρόπο, προκαλώντας τεράστιες καταστροφές στην ανθρωπότητα». (Από το βιβλίο του Αϊνστάϊν HUMAN RIGHTS).

Δώσαμε λίγες απλές εικόνες από την ζωή και την σκέψη του Αϊνστάϊν. Η απλότητα, η ανιδιοτέλεια και το πάθος του για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης ήταν παροιμιώδη: Τα επιστημονικά επιτεύγματα και η ζωή του Αϊνστάϊν ήταν σαν ένας φωτεινός ήλιος στο στερέωμα της φυσικής επιστήμης του 20ου αιώνα.

Διαβάσαμε:

«ΑΝΑΡΧΙΑΣ ΔΕ ΜΕΙΖΟΝ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ ΚΑΚΟΝ»

Του κ. Ιω. Ν. Ξηροτύρη

Ο Πλάτων μας δίνει μιά έξοχη περιγραφή της εποχής του ξεπεσμού της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, του εκτραχηλισμού των πολιτών και πιό πολύ του εκτραχηλισμού της νεολαίας. Κάτι το όμοιο με ό,τι παρατηρεί κανένας σήμερα στη δική μας Δημοκρατία. Ο πλάτων καυτηριάζει την παρακμασμένη Δημοκρατία της εποχής του, εξαιτίας της αχόρταγης τάσης των πολιτών, νέων και ώριμων, προς τον πλούτο, την πολυτέλεια και την παραμέληση όλων των άλλων, λόγω του ακόρεστου θησαυρισμού τους. Έτσι, κάτω απ' αυτή την αρρωστημένη κοινωνία οι νέοι, παρατηρεί ο Πλάτων, γίνονται παράλογοι και ανίκανοι για αυτόνομη αντικειμενική δημοκρατική σκέψη. Η κατάσταση αυτή οδηγεί στη χωρίς μέτρο ελευθερία, δηλαδή στην αναρχία, στην ισοπέδωση των πάντων, ώς την καταστροφή (Πολιτεία 562 a - e).

Και προσθέτει ο Πλάτων απογοητευμένος: «Μέσα στην κοινωνία μας, η κατάσταση της ελευθερίας έφθασε ως την ύψιστη κορύφωση. Ακόμη και στα ζώα». Και συνεχίζει: «Στον τόπο μας περισσότερο από κάθε άλλο μέρος, παρατηρείται αχαλίνωτη ελευθερία, αλλιώς δεν θα είχαμε το παροιμιακό «κατά την κυρά και τη σκύλα».

Και προχωρεί παραπονούμενος, «πως ούτε οι νέοι, ούτε οι ώριμοι σε καταπλείδα δεν νοιάζονται, μήτε για τους γραπτούς, μήτε για τους άγραφους νόμους, για να μήν έχουν τάχατες κανένα δεσπότη επάνω στο κεφάλι τους. Κι όμως, η αχαλίνωτη ελευθερία οδηγεί τη Δημοκρατία ως το θάνατό της». Και συνεχίζοντας ο σοφός, παρατηρεί κατά σύγχρονο τρόπο, «πώς η κατάχρηση ενός πράγματος γίνεται συνήθως αφορμή να παρουσιασθεί ως αντιστάθμισμα με μάλη μετάπτωση προς το αντίθετο, πράγμα που παρατηρείται ακόμη και στις καιρικές εποχές και στα φυτά και στα σώματα και περισσότερο απ' όλα στις πολιτείες (664 a, e)».

Πολιτικά θέματα 13 - 19)12)1985

«ΡΟΥΜΛΟΥΚΙΩΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ 1980 - 1988» ΓΙΑΝ. Δ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ

Βιβλιοπαρουσίαση από τον Γιαν. Καρατσιώλη

Α΄

Την Ημαθιώτικη βιβλιογραφία στον τομέα της ιστορίας και λαογραφίας έρχεται να συμπληρώσει το βιβλίο του έγκριτου δικηγόρου της Αλεξάνδρειας Γιάννη Μοσχόπουλου «Ρουμλουκιώτικα σημειώματα 1980 - 1988». Το βιβλίο εκδόθηκε φέτος (1989) στην Θεσσαλονίκη και αποτελεί συγκέντρωση των λαογραφικών και ιστορικών σημειωμάτων του συγγραφέα σε διάφορες εφημερίδες του νομού μας.

Η περιοχή της Αλεξάνδρειας και των χωριών της γνωστή σε όλους μας για την εύφορη γή της, τους δημιουργικούς κατοίκους της και την ελληνικότητά της στο πέρασμα των αιώνων, φαίνεται πως βρήκε τον άνθρωπο που ψάχνοντας στα βάθη της ιστορίας της θα μας κάνει κοινωνικούς των ηθών και εθίμων, της ζωής της και της διαχρονικής της εξέλιξης.

Αν και γεωγραφικά βρισκόμαστε τόσο κοντά εν τούτοις αγνοούμε βασικά χαρακτηριστικά της τρίτης σε πληθυσμό και σπουδαιότητα πόλης του νομού μας και των περιχώρων της που τα τελευταία χρόνια εξελίσσεται σε σπουδαίο εμπορικό, παραγωγικό, αλλά και πνευματικό κέντρο. Πολλά έργα έγιναν και γίνονται τα τελευταία χρόνια, τα οποία άλλαξαν την όψη του παλιού Γιδά.

Το ενδιαφέρον βιβλίο προλογίζει ο δικηγόρος και ιστορικός Γιώργος Χιονίδης, ενώ υπάρχει και σύντομο εισαγωγικό σημείωμα του συγγραφέα. Ακολουθεί μία παράθεση με φωτογραφική αποτύπωση των εντύπων που πρωτοδημοσιεύθηκαν τα διάφορα σημειώματα και στην συνέχεια αυτά καταχωρούνται με την ημερομηνία και το έντυπο της πρώτης δημοσιεύσεώς τους. Το βιβλίο διανθίζεται με ενδιαφέρουσες φωτογραφίες με ενδυμασίες της περιοχής, ιστορικά κτίσματα, φωτογραφίες Μακεδονομάχων. Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι η περιοχή Ρουμλουκιού αποτέλεσε σημαντικότατο κέντρο του Μακεδονικού Αγώνα.

Συνολικά καταχωρούνται 28 σημειώματα μεταξύ των οποίων μερικά έχουν γενικότερο ενδιαφέρον όπως π.χ. «Κοσμάς ο Αιτωλός (1714 - 1779). Το πέρασμά του από τον Γιδά», «Το μοναστήρι της Αγίας Κυριακής Λουτρού», «Η παράδοση για το κατσούλι» κ.ά. Το βιβλίο αρχίζει με αναλυτικό πίνακα περιεχομένων και καταλήγει με ευρετήριο κυρίως ονομάτων που υπάρχουν στο κείμενο.

Συμπερασματικά πρόκειται για μιά αξιόλογη έκδοση που νομίζουμε ότι θα αποτελέσει το έναυσμα για συστηματικότερη μελέτη της ιστορίας διαφόρων περιοχών του Ν. Ημαθίας, οι οποίες ακόμα και σήμερα μας είναι λίγο γνωστές.

Στη συνέχεια αναδημοσιεύουμε αυτούσιο το πολύ ενδιαφέρον σημείωμα με τίτλο «Ρουμλούκι» που γράφτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα του Ρουμλουκιού» αριθ. φύλλου 1 της 2.5.1984.

Β΄ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

Στον Νομό Ημαθίας το τμήμα του κάμπου που το διασχίζει ο ποταμός Αλιάκμονας ονομαζόταν κάποτε Ρουμλούκι. Πρόκειται ειδικώτερα για την περιοχή που απλωνόταν κάτω απ' τις βόρειες παρυφές των Πιέριων μέχρι τα όρια του Βάλτου (λίμνη Γιαννιτσών) και κάτω απ' τα υψώματα της Βέροιας μέχρι το Καρασμάκι (Λουδίας) και τις εκβολές του Αλιάκμονα.

Απ' την αρχαιότητα μέχρι την Τουρκοκρατία η περιοχή αυτή άλλαξε πολλές ονομασίες, καθώς ανήκε σε διάφορες ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές. Έτσι αποτελούσε τμή μα της ομιμρικής «Ημαθίας», της «πολυμήλου Βοττιαίας», της «Μακεδονίδος γης», της «Κάτω Μακεδονίας», συνέχισε σαν τμήμα ρωμαϊκής επαρχίας αργότερα συμπεριλαμβάνονταν στο δεύτερο Θέμα Μακεδονίας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, για να περάσει τον 14ο αιώνα στην κυριαρχία των Τούρκων. Οι Οθωμανοί, όταν έφτασαν σ' αυτήν την περιοχή, αναγνωρίζοντας το ανόθευτο του ελληνικού πληθυσμού που βρήκαν να την κατοικεί, την ονόμασαν «Ρουμλούκι» ή «Ουρουμλούιο», που σημαίνουν «τόπος που έχει Ρωμιούς, Ρωμιότοπος, Ελληνοχώρα» (RUM = ρωμιός LUC = κτητική κατάληξη ή επιθετικός προσδιορισμός).

Πέρα απ' την παραπάνω «ομολογία» του κατακτητή, εντύπωση προκαλούν και σήμερα το κοινό γλωσσικό ιδίωμα των ντόπιων κατοίκων, που διατηρεί λέξεις και εκφράσεις της αρχαιοελληνικής, τα κοινά έθιμα, αλλά και η έντονη κι επίμονη τάση των Ρουμλουκιωτών να συνδέουν και να εξηγούν διάφορα πράγματα με αναφορές στον Μεγαλέξανδρο.

Το πιό γνωστό όμως χαρακτηριστικό του Ρουμλουκιού αποτελεί η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά της περιοχής που θεωρείται κατάλοιπο αρχαίας στρατιωτικής ενδυμασίας. Το κυριώτερο στοιχείο της φορεσιάς είναι ο πρωτότυπος κεφαλόδεσμος «το κατσούλι», που θυμίζει αρχαίο μακεδονικό κράνος. Θεωρείται σημάδι γνήσιας ελληνικής καταγωγής και το φορούσαν μόνο οι παντρεμένες γυναίκες. Σύμφωνα με την

παράδοση το «κατσούλι» ανάγεται στην εποχή του Μ. Αλεξάνδρου και λέγεται ότι, όταν, κατά την διάρκεια μιας μάχης που έγινε σ' αυτήν την περιοχή, νικήθηκαν οι άνδρες, οι γυναίκες πήραν τα όπλα και πολέμησαν γενναία μ' αποτέλεσμα να νικηθεί ο εχθρός, οπότε για να τις ανταμείψει ο Μ. Αλέξανδρος διέταξε τους άντρες να βγάλουν τις περικεφαλαίες και να τις δώσουν στις γυναίκες.

Απόδειξη δε της πίστης των γυναικών ότι το «κατσούλι» τους το χάρισε ο Μ. Αλέξανδρος αποτελεί και το παρακάτω ιστορικό περιστατικό: Την εποχή του Μακεδονικού Αγώνα, τον Αύγουστο του 1907, ο καπετάν-Κόρακας που δρούσε στην πριοχή αυτή παρέλαβε έναν μεγάλο μπόγο από πολύχρωμα μαντήλια, με την εντολή να τα μοιράσει στις γυναίκες των χωριών του κάμπου, για ν' αντικαταστήσουν μ' αυτά τα «κατσούλια», επειδή από άγνοια των στελεχών του Κέντρου της Θεσσαλονίκης το «κατσούλι» θεωρήθηκε σαν... βουλγαρικό!!! Η προσπάθεια όμως του καπετάν Κόρακα ναεκτελέσει την διαταγή προκάλεσε την αποστρωφή των χωρικών και την βίαιη αντίδραση των γυναικών που μαζεύτηκαν και πήγαν στον καπετάνιο λέγοντάς του χαρακτηριστικά «κιφάλ (ι), πέφτ (ι), κατσιούλ (ι) δεν πέφτ (ι). Του έχουμι απ' τουν Μιγαλιέξαντρου», που οδήγησε στην τελική μη εφαρμογή της λανθασμένης διαταγής.

Τα χωριά που αποτελούσαν το Ρουμλούκι ήταν τα ακόλουθα: Γιδάς, Σχοινάς, Νιχώρι, Ρέσινα, Νησί, Καταψύ (γι), Τριχοβίστα, Σκυλίτσι, Καβάσιλα, Σταυρός, Ξεχασμένη, Ραψομανίκι, Πουζαρίτες, Επισκοπή, Λουτρός, Καψόχωρα, Παλιόχωρα, Νησελούδι, Κορυφή, Τρίκαλα, Καρυά, Αηδονοχώρι, Πλατύ, Διανοβέργι, Παλιοχώρι, Νησέλι, Γκριτζάλι, Νιοχωρόπουλο, Μελίκη, Πρόδρομος, Νιόκαστρο, Μέλοβο, Αλάμπορο μικρό, Αλάμπορο μεγάλο, Κουλούρα, Διαβατός, Μικρογούζι, Μέτσι, Άγιος, Σάντενα, Γεράκι, Μαυραγγέλι, Μπάρμπες, Κούτλες, Παλαιτίτσια, Βούλτιστα, Τρίχλεβο, Σφήνιτσα, Κλειδί, Κάλιανη, Τσινάφορο. Απ' αυτά τα μεγαλύτερα ήταν ο Γιδάς, η Μελίκη και η Κορυφή. Ο αριθμός των χωριών δεν ήταν πάντα σταθερός, γιατί απ' τις συχνές πλημμύρες του Αλιάκμονα πολλά χωριά εγκαταλείπονταν ακατοίκητα ή δημιουργούνταν καινούργια σε άλλες θέσεις.

Στην Τουρκοκρατία τα χωριά του Ρουμλουκιού ήταν χωρισμένα σε διαφορετικούς καζάδες, ενώ και εκκλησιαστικά ανήκαν σε διαφορετικές μητροπόλεις. Από το 1922 με την εγκατάσταση προσφύγων κα. στην περιοχή του Ρουμλουκιού, την δημιουργία νέων χωριών ή την πρόσθεση νέων κατοίκων στα παλιά, αλλά και την μετέπειτα μαζική μετακίνηση πολλών κατοίκων από γειτονικές ορεινές περιοχές στον κάμπο, η αρχική ομοιογένεια του ντόπιου πληθυσμού του Ρουμλουκιού μεταβλήθηκε σημαντικά, ενώ παράλληλα το τοπωνύμιο «Ρουμλούκι» άρχισε σταδιακά να περιέρχεται σε αχρηστία. Η περιοχή πέρασε ακόμη στον μεγάλο τότε Νομό Θεσσαλονίκης κι αργότερα στον Νομό Ημαθίας. Πρόσφατα με την δημιουργία των επαρχιών στον Νομό Ημαθίας το μεγαλύτερο τμήμα του Ρουμλουκιού ανήκει στην επαρχία Αλεξάνδρειας, οπότε εύλογα πολλοί δηλώνουν με ικανοποίηση ότι θεωρούν ταυτόσημη την επαρχία Αλεξάνδρειας με το παλιό Ρουμλούκι.

Διαβάσαμε

ΣΗΜΑΤΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΓΙΑ ΤΑ (ΑΛΛΑ) ΑΡΧΑΙΑ

Κυκλωνόμαστε και συχνά παγιδευόμαστε από πλαστά διλήμματα. Ή έστω από διλήμματα που, πολύ εύκολα, μπορούσαν διλήμματα να μην είναι. Δείγμα το δίλημμα ανάμεσα στα «μνημεία» και την «ανάπτυξη» ή, καλύτερα, ανάμεσα στο «παρελθόν» και το «μέλλον», την «παράδοση» και την «πρόοδο». Ενώ λογικό μεταξύ τους αντίθεση δεν υφείται, αφού η ύπαρξη του ενός (της «ανάπτυξης»), της «προόδου» του «μέλλοντος» έχει τις ρίζες της στο άλλο (στο «παρελθόν»), την «παράδοση» τη «μνήμη» και άρα η συνύπαρξή τους, είναι όχι μόνο δυνατή αλλά και απαραίτητη και αυτονόητη. Το (ψευτο) δίλημμα προβάλλει μόνο και μόνο επειδή οι πραγματικοί αντιμέτωποι είναι: η ΠΑΡΑΔΟΣΗ (Ιστορία, μνήμη, μνημείο) και η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΑ.

Αποτέλεσμα αυτού του «διλήμματος» είναι να ΑΠΕΙΛΟΥΝΤΑΙ ή να έχουν κιόλας καταστραφεί σπουδαία μνημεία τέχνης και ιστορίας — που θυσιάζονται στον Μολωχ του αγοραίου κι εφήμερου ωφελισμού. Οι μαγικές λέξεις «βιομηχανική ανάπτυξη» «τουριστική αξιοποίηση» και τα παρόμοια γίνονται «σάλπιγγες της Ιερικούς» και γκρεμίζουν τα τείχη πολυάκριβων μνημείων — αλλά και της στοιχειώδους λογικής του στοιχειωδέστερου αυτοσεβασμού, κόμα και του στοιχειοδέστατου σωστού «συμφέροντος».

Τον τελευταίο καιρό μάλιστα τα «κρούσματα» πληθαίνουν και πάνε, έτσι που συγκροτούν μιαν ανθολογία (δηλαδή, μιαν «επιδημιολογία»), ολότελα ανησυχητική, αν όχι και αναστριχιαστική

Μάριος Πλωρίτης, Βήμα 3 Μαΐου 1987

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΣΗΜ. ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ: Στις 12 - 23 Μαρτίου το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας οργάνωσε Πανελλήνιο Επιστημονικό συνέδριο στο συνεδριακό Κέντρο HELEXPO — ΔΕΘ με κεντρικό θέμα: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ».

Λόγω της σπουδαιότητας που παρουσιάζει το θέμα η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» παρουσιάζει τα κυριώτερα κεφάλαια της εισήγησης του Γιάννη Καπερώνη.

Του
Γιάννη Καπερώνη
γεωπόνου

1. Γενικά

Η επισημότερη απόδειξη του ενδιαφέροντος της πολιτείας για την προστασία του περιβάλλοντος του 1975, απ' όπου ουσιαστικά αρχίζει η πραγματική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η υποχρέωση αυτή της πολιτείας υλοποιείται πρακτικά με το Ν. 360/1976 στον οποίο και στο πρώτο άρθρο των ορισμών αναφέρεται ως

Προστασία Περιβάλλοντος]

α) Η διατήρηση του χαρακτήρος του φυσικού περιβάλλοντος και η βελτίωση των διαμορφωθεισών σχέσεων μεταξύ των στοιχείων αυτού, ως οικοσυστήματος.

β) Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από τις ζημιογόνους επιπτώσεις από την ανάπτυξη δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων του ανθρώπου.

γ) Η διαφύλαξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος ως και των ιστορικών χώρων εντός των οποίων τούτο διεμορφώθη.

δ) Ο έλεγχος της αξιοποιήσεως των φυσικών πόρων και της ανάπτυξης των εν τω χώρω δραστηριοτήτων, προς τον σκοπόν της εναρμόνισης των σχέσεων μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος, του πολιτιστικού περιβάλλοντος και της οικονομικής δράσης του ανθρώπου.

Τέλος ο Ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος αποτέλεσε τη βάση για τη θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και την καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών έτσι ώστε ο άνθρωπος ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον, μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Αναλυτικότερα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου επιδιώκονται:

α) Η προστασία του εδάφους και η λήψη των αναγκαίων μέτρων ώστε οι χρήσεις του να γίνονται σύμφωνα με τις φυσικές ιδιότητές του και την παραγωγική του ικανότητα.

β) Η προστασία των επιφανειακών και υπογείων νερών θεωρούμενων ως φυσικών πόρων και ως οικοσυστημάτων.

γ) Η προστασία της ατμόσφαιρας.

δ) Η προστασία και διατήρησης της φύσης και του τοπίου και ιδιαίτερα περιοχών με μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική ή γεωμορφολογική αξία.

ε) Η προστασία των ακτών των θαλασσών, των οχθών των ποταμών, των λιμνών, του βυθού αυτών και των νησίδων ως φυσικών πόρων, ως στοιχείων οικοσυστημάτων και ως στοιχείων του τοπίου.

στ) Ο καθορισμός της επιθυμητής και της επιτρεπόμενης ποιότητας των φυσικών αποδεκτών καθώς και των κάθε είδους επιτρεπομένων εκπομπών αποβλήτων, με την καθιέρωση και χρησιμοποίηση καταλλήλων παραμέτρων και οριακών τιμών, ώστε να μην προκαλείται υποβάθμιση του περιβάλλοντος, με κριτήρια:

— την επιστημονική γνώση και εμπειρία

— την καλύτερη διαθέσιμη και οικονομικά εφικτή τεχνολογία

— τιστοπικές συνθήκες και ιδιομορφίες του περιβάλλοντος και του πληθυσμού καθώς επίσης και τις ανάγκες ανάπτυξης

— την προϋπάρχουσα διαμόρφωση συλλογικής χρήσης μιας περιοχής

— τα υφιστάμενα χωροταξικά και αναπτυξιακά στάδια.

ζ) Η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των πολιτών στα θέματα προστασίας περιβάλλοντος μέσα από τη σωστή πληροφόρηση και εκπαίδευση.

Το άρθρο 2 του Ν. 1650/1986 περιλαμβάνει τους παρακάτω ορισμούς:

1) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Το σύνολον των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκεται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.

2) ΡΥΠΑΝΣΗ: Η παρουσία στο περιβάλλον ρύπων, δηλαδή είδους ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας, σε ποσότητα, συγκέντρωση ή διάρκεια που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα ή υλικές ζημιές και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για τις επιθυμητές χρήσεις του.

3) ΜΟΛΥΝΣΗ: Η μορφή ρύπανσης που χαρακτηρίζεται από την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών στο περιβάλλον ή δεικτών που

υποδηλώνουν την πιθανότητα παρουσίας τέτοιων μικροοργανισμών.

4) ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ: Η πρόκληση από ανθρώπινες δραστηριότητες ρύπανσης ή οποιασδήποτε άλλης μεταβολής στο περιβάλλον, η οποία είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες.

5) ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ: Κάθε σύνολο βιοτικών και μή βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που δρούν σε ορισμένο χώρο και βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

6) ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ: Η σχετικά σταθερή σχέση που διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου ανάμεσα στους παράγοντες και τα στοιχεία του περιβάλλοντος ενός οικοσυστήματος.

7) ΑΠΟΒΛΗΤΑ: Κάθε ποσότητα ρύπων (ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας) σε οποιαδήποτε φυσική κατάσταση ή αντικειμένων από τα οποία ο κάτοχός τους θέλει ή πρέπει ή υποχρεούται να απαλλαγεί, εφόσον είναι δυνατό να προκαλέσουν ρύπανση.

Ύστερα από την αναγκαία, κατά τη γνώμη μας, εισαγωγή θα προσπαθήσω να παρουσιάσω τα θέματα που χειρίζεται το δεύτερο Τμήμα της Δ/νσης Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και τις λύσεις που προτείνουμε ή τις ενέργειες που θα μπορούσαν να υποβοηθήσουν προς την κατεύθυνση αυτή.

2. Επιπτώσεις από γεωργικές δραστηριότητες

α) ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ

Τα εδάφη της χώρας μας, λόγω της έντονης ανθρώπινης παρέμβασης, εμφανίζεται σήμερα σε μεγάλη έκταση σοβαρά υποβαθμισμένα ή και καταστραμμένα αφού από την έντονη διάβρωση έχουν χάσει πολύτιμο επιφανειακό χώμα. Οι μεγάλες κλίσεις των εδαφών σε συνδυασμό με τις ραγδαίες βροχοπτώσεις βοηθούν στη διάβρωση αρκετών στρεμμάτων καλλιεργήσιμης γης κάθε χρόνο. Άλλοι συντελεστές που επιδρούν βοηθητικά στη διάβρωση είναι η υπερβόσκηση, οι πυρκαγιές και τα οργώματα των πλαγιών αντίθετα με τις ισοϋψείς καμπύλες.

Υπολογίζουμε ότι 300 εκατομμύρια τόννοι έδαφος ορεινών και επικλινών εκτάσεων παρασύρονται από τις βροχοπτώσεις στις πεδιάδες, τις κοιλάδες και τους αποδέκτες νερού. Αλλά ακόμη και στις πεδινές εκτάσεις παρατηρείται διάβρωση οφειλόμενη στα ρεύματα αέρια (αιολική μορφή).

Η εκτέλεση μεγάλων εγγειοβελτιωτικών έργων όπως είναι αποξηράνσεις λιμνών, αποστραγγίσεις ελωδών περιοχών αλλά και διάφορα αντιπλημμυρικά έργα είχαν σαν συνέπεια σημαντικές ζημιές στην άγρια χλωρίδα και πανίδα της Χώρας μας, αλλά και κάποιες μεταβολές στο μικροκλίμα των υπόψη περιοχών. Η χλωρίδα της Χώρας, η οποία περιλαμβάνει 6.000 είδη, από τα οποία 500 - 600 απαντούν αποκλειστικά στην Ελλάδα - αποτελεί μεγάλο επιστημονικό κεφάλαιο - κινδυνεύει να μειωθεί από την υπερβόσκηση, την συστηματική και εντατική καλλιέργεια, την συλλογή φαρμακευτικών και σπανίων ειδών.

Ο αναδασμός συνέβαλε σημαντικά στη λύση του προβλήματος της έγγειας αναδιάρθρωσης της Χώρας, αλλά και στην αύξηση του γεωργικού εισοδήματος πλην όμως δεν λήφθηκαν υπόψη οι διαφόρου μορφής περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα πάντα σχεδόν ισοπεδώθηκαν, ρεμματιές και χαντάκια προσχώθηκαν, συστάδες δένδρων, μεμονωμένα δένδρα, θάμνοι και φυσικοί φράκτες καταστράφηκαν, με αποτέλεσμα εξαφάνιση της χλωρίδας και της πανίδας και ριζική προς το χειρότερο αλλαγή της μορφής του τοπίου.

β) ΧΗΜΙΚΗ ΛΙΠΑΝΣΗ

Η χρήση των χημικών λιπασμάτων επιτάχυνε εντυπωσιακά την αύξηση της γεωργικής παραγωγής, περιόρισε τη διάβρωση επικλινών εδαφών διότι ευνοήθηκε η ανάπτυξη πλούσιου ριζικού συστήματος και έμμεσα ευνόησε τη διατήρηση δασικών εκτάσεων και βοσκοτόπων, αφού με την αύξηση της στρεμματικής απόδοσης δεν είναι αναγκαία η χρησιμοποίησή τους για γεωργική εκμετάλλευση. Δυστυχώς ο γεωργός μας πιστεύει ότι συνεχίζοντας να αυξάνει την κατά στρέμμα ποσότητα λιπάσματος θα ευξάνεται ανάλογα και η παραγωγή με συνέπεια στη δεκαετία 1975 - 1985 να ευξηθεί μιάμισι φορά η κατανάλωση σύμφωνα με τα στοιχεία της Δ/νσης Αναπαραγωγής και Λιπασμάτων.

Το 1975 η κατανάλωση έφθασε το 1.380.000 τόννους που κατανέμεται στους κύριους αντιπροσώπους ως εξής: ΝΡ 590.000 τον., ασβεστούχος νιτρική αμμωνία 150.000 τον., νιτρική αμμωνία 218.000 τον. και θειική αμμωνία 151.000 τον.

Το 1985 η κατανάλωση έφθασε τα 2.246.000 τόννους που κατανέμονται ως εξής: 20-10-0/538.000 τον., 16-20-0/372.000 τον., θειική αμμωνία 280.000 τον., ασβεστούχος νιτρική αμμωνία 232.000 τον., νιτρική αμμωνία 374.000 τον., 11-15-15/262.000 τον.

Η ρύπανση του περιβάλλοντος από τα χημικά λιπάσματα δημιουργείται από τις ποσότητες που δεν χρησιμοποιούνται από τα φυτά. Για το έδαφος όμως δεν μπορούμε να μιλάμε για ζημιές άμεσα αντιληπτές γιατί αυτό είναι ένα πολύπλοκο οικοσύστημα στο οποίο οι αλληλεπιδράσεις των φυσικών ή χημικών ή και βιολογικών παραγόντων είναι

συνεχείς, σύνθετες και άγνωστες και επομένως είναι δύσκολο να προσδιορισθούν οι τυχόν μακροχρόνιες επιπτώσεις. Δεν μπορούμε όμως να πούμε το ίδιο για τους υδάτινους αποδέκτες όπου οι επιπτώσεις της αλόγιστης χημικής λίπανσης στα νερά είναι σχεδόν άμεσες, εμφανείς και σε προχωρημένες καταστάσεις καταστροφικές. Τα λιπαντικά στοιχεία των χημικών λιπασμάτων και κύρια το άζωτο και ο φώσφορος που καταλήγουν στις λίμνες και τα ποτάμια εντείνουν τον ρυθμό ανάπτυξης της υδρόβιας βλάστησης. Η φυτική μάζα που παραμένει στα νερά, υφίσταται την επίδραση ορισμένων μικροοργανισμών και τελικά σαπίζει. Στη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, οι μικροοργανισμοί που την προκαλούν αφαιρούν από το νερό σημαντικές ποσότητες οξυγόνου. Τελικό αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης που καλείται «ΕΥΤΡΟΦΙΣΜΟΣ» των νερών, είναι η ελάττωση της περιεκτικότητας σε οξυγόνο ή και η παντελής έλλειψή του. Οι συνθήκες για τη διαβίωση των υδρόβιων οργανισμών σ' ένα τέτοιο περιβάλλλον είναι δυσχερείς και: έτσι, ή πεθαίνουν από ασφυξία ή εξαναγκάζονται: να εγκαταλείψουν το χώρο διαβίωσής τους. Αυτή είναι και: η βασική αιτία για την οποία λίμνες και ποτάμια που κάποτε τροφοδοτούσαν τις γύρω περιοχές με άφθονα και: καλής ποιότητας ψάρια, σήμερα είναι: ουσιαστικά «ΝΕΚΡΑ ΝΕΡΑ».

Τα προβλήματα από τη χρήση των χημικών λιπασμάτων γίνονται: περισσότερα και οι κίνδυνοι: εντονότεροι, όταν τα υπόγεια ή επιφανειακά νερά, στα οποία καταλήγουν, χρησιμοποιούνται: για ύδρευση ανθρώπων. Τα νιτρικά και: νιτρώδη ιόντα που μπορούν να περιέχονται: στα πόσιμα νερά από τη χρήση αζωτούχων λιπασμάτων έχουν μεγάλη σημασία για τη δημόσια υγεία. Κάποιες ενδείξεις για αυξημένη περιεκτικότητα νιτρικών και νιτρωδών υπάρχουν σε κάποια χωριά της Χώρας μας, χωρίς βέβαια να είναι εντελώς ξεκαθαρισμένο εάν προέρχονται: από τη χρήση των χημικών λιπασμάτων μόνο ή είναι: συνέπεια ρύπανσης από κτηνοτροφικές μονάδες ή της κίνησης υπόγειων θερμών νερών στις περιοχές που υπάρχουν. Η αύξηση του ενδιαφέροντος για τα νιτρικά έγκειται: στο γεγονός ότι με την παρουσία κάποιων μικροοργανισμών στο νερό ή στο στομάχι του ανθρώπου μετατρέπονται: σε νιτρώδη. Αυτά είναι: πιο επικίνδυνα για τη δημόσια υγεία Στα νιτρώδη οφείλεται η μεθαιμογλοβιναιμία των βρεφών, γνωστή και: ως «κυάνωση», αρρώστια επικίνδυνη για τα παιδιά, ενώ γίνεται: λόγος και: για δημιουργία νιτροζαμινών πολλές από τις οποίες είναι: καρκινογόνες.

γ) ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ:

Τα κτηνοτροφικά απόβλητα είναι ρυπαντικοί παράγοντες, πολλές φορές ισχυροί και η δημόσια ευαισθησία απέναντι σε ότι ρυπαίνει, αυξάνει: συνεχώς.

Η αλλοίωση και υποβάθμιση του περιβάλλοντος, από τα ζωϊκά απόβλητα, μπορεί να παρουσιασθεί ως κατωτέρω:

— βλάβες στο περιβάλλον (π.χ. υποβάθμιση της αισθητικής του τοπίου, δυσάρεστες οσμές)

— μόλυνση του περιβάλλοντος (π. χ. μεταφορά παθογενών μέσων και παρασίτων)

— ρύπανση του περιβάλλοντος (π. χ. μεταφορά ρυπαντών, ρύπανση υπόγειων και επιφανειακών νερών, του αέρα και: του εδάφους).

Πολλά από τα παθογενή μέσα και: παράσιτα αποβάλλονται: με τα κόπρανα και τα ούρα αρρωστημένων ζώων και: μεταδίδουν ασθένειες σε ζώα και: τον άνθρωπο. 150 ασθένειες μεταδίδονται: από τα ζώα στον άνθρωπο όπως αναφέρει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας 1967.

Για να παρουσιάσουμε μια εικόνα της ρυπαντικής ικανότητας των ζωϊκών αποβλήτων θα πούμε ότι τα απόβλητα 1000 χοίρων ή 100 αγελάδων ή 10.000 πουλερικών αντιστοιχούν με τα απόβλητα μιας κωμόπολης 2.000 κατοίκων. Τα κτηνοτροφικά απόβλητα όμως σε σχέση με τα οικιστικά απαιτούν μεγάλη ποσότητα οξυγόνου για την βιοαποσύνθεση των οργανικών τους υλών, έχουν όπως λέμε μεγάλη BOD (BIOCHEMICAL OXYGEN DEMAND). Αυτό φανερώνει ποιά είναι η ποσότητα οξυγόνου εκφραζόμενη σε mg/lit που απαιτείται: σε πειραματικές συνθήκες -20ºC και: στο σκοτάδι: για να βοηθήσει: την αποσύνθεση των οργανικών υλών των αποβλήτων σε πέντε μέρες. Για σύγκριση αναφέρουμε ότι η BOD των οικιστικών αποβλήτων είναι: 300 - 500 mg/lit, ενώ των αποβλήτων χοιροστασίων 30.000 - 60.000 mg/lit. Από τη σύγκριση αυτή είναι: εύκολο να καταλάβουμε ποιό είναι: το μέγεθος της καταστροφής εάν αυτά διοχετευθούν σε επιφανειακά νερά (λίμνες, ποτάμια, θάλασσα), χωρίς καμμιά επεξεργασία, όταν η μέγιστη αποδεκτή BOD για της περιπτώσεις αυτές είναι: 20 mg/lit.

δ) ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ Ή ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΑ Ή ΑΓΡΟΧΗΜΙΚΑ

Βέβαια είναι: γνωστό ότι η αύξηση της γεωργικής παραγωγής συντελέσθηκε σε μεγάλο βαθμό με τη χρήση γεωργικών φαρμάκων στη γεωργία, αφού είναι: παραδεκτό ότι οι ζημιές από τα έντομα τους μύκητες, τα ζιζάνια και: λοιπούς εχθρούς της παραγωγής φθάνουν και: ξεπερνούν το 20 - 40% σε παγκόσμια κλίμακα.

Οι: αυξανόμενες όμως ανάγκες μιας εντατικοποιημένης γεωργίας οδήγησαν σε μια σημαντική κατανάλωση γεωργικών φαρμάκων με συνέπεια αύξηση του όγκου της παραγωγής τους και: σύνθεση νέων ουσιών, πολλές από τις οποίες άρχισαν να

δημιουργούν προβλήματα οικολογικά.

Τα γεωργικά φάρμακα προκαλούν ζημιές στον ανθρώπινο οργανισμό και στους ωφέλιμους για τη γεωργική πράξη οργανισμούς. Η Ράκελ Κάρσον πριν από 27 χρόνια αναρωτιόταν «Τί είναι εκείνο που κάνει να σωπάσουν οι φωνές της άνοιξης σε αμέτρητες περιοχές της Αμερικής». Η παρουσία του DDT στα σπλάχνα των ψαριών του Ατλαντικού Ωκεανού ακόμη και της φώκιας της Ανταρκτικής, επιβεβαιώνει το μέγεθος του κινδύνου και την πιθανότητα μεταφοράς των γεωργικών φαρμάκων μέσω της τροφικής αλυσίδας στον άνθρωπο, αλλά και σ' όλους τους ανώτερους οργανισμούς. Θα μπορούσε κανείς να αναφερθεί σε μια σειρά ατυχημάτων όπως του Σεβέζο Ιταλίας (1976), του Μοπάλ Ινδίας (1984) και της Βασιλείας Ελβετίας (1987) για να αντιληφθούμε καλύτερα τις βλάβες που μπορούν να προκληθούν από κακή χρήση γεωργικών φαρμάκων, ενώ σήμερα γνωρίζουμε ότι πολλές από αυτές τις ουσίες έχουν μακροχρόνιες επιδράσεις στον ανθρώπινο οργανισμό. Έτσι δεν είναι αναπάντεχο το μέγεθος της έκθεσης που δημοσιεύθηκε στις ΗΠΑ (1987) με ευθύνη της Αμερικανικής Ακαδημίας Επιστημών που ανέφερε ότι τα επόμενα εβδομήντα χρόνια ένα εκατομμύριο Αμερικανοί κινδυνεύουν να πεθάνουν από καρκίνο εξαιτίας της ύπαρξης 28 καρκινογόνων γεωργικών φαρμάκων στα είδη διατροφής τους.

4. Προτεινόμενα μέτρα

α) ΕΟΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ — ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ — ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ:

Κανένα έργο δεν θα πρέπει να προγραμματίζεται χωρίς περιβαλλοντική μελέτη, που θα βασίζεται σε όλους τους πιθανούς παράγοντες που θα μπορούν να δράσουν επιζήμια στο περιβάλλον, για να αποφευχθούν λάθη που έγιναν στο παρελθόν (Αποξήρανση λίμνης Αγουλινίτσας).

Μηδενισμός της διάβρωσης των εδαφών με:

— περιορισμός της υπερβόσκησης

— όργωμα κατά τις ισοϋψείς καμπύλες

— περιορισμό όλων των παραγόντων που μπορούν να προκαλέσουν πυρκαγιές.

β) ΧΗΜΙΚΗ ΛΙΠΑΝΣΗ

Σε πρόσφατες μελέτες που έγιναν ή συνεχίζουν να γίνονται κυρίως σε χώρες με μεγάλη κατανάλωση χημικών λιπασμάτων, διαπιστώθηκε ότι όταν η χρήση τους είναι ορθολογική, η ρύπανση που προκαλούν στο περιβάλλον δεν είναι σημαντική και οπωσδήποτε πολύ μικρότερη από αυτή που προέρχεται από άλλες πηγές.

Ο γεωργός μας όμως θα πρέπει να μάθει ότι από ένα σημείο και πέρα κάθε κιλό λίπασμα που πέφτει στο έδαφος ζημιώνει το περιβάλλον την υγεία και την τσέπη του.

Κάθε χωράφι έχει και τις δικές τους απαιτήσεις σε λιπάσματα και επομένως πιθανό να μή χρειάζεται μεγάλη ποσότητα καλιούχων λιπασμάτων. Η περιεκτικότητα των ελληνικών εδαφών σε φώσφορο κρίνεται ικανοποιητική και η χρήση φωσφορικών λιπασμάτων θα πρέπει να περιορίζεται στις απόλυτα αναγκαίες ποσότητες. Είναι απαραίτητη η άμεση ενσωμάτωσή τους στο έδαφος γιατί όταν ρίχνονται επιφανειακά δεσμεύονται και αφ' ενός δεν αξιοποιούνται από τα φυτά, αφ' ετέρου δημιουργούν περιβαλλοντικά προπροβλήματα (ευτροφισμός νερών). Το άζωτο ξεπλένεται από το έδαφος την εποχή μάλιστα που δεν υπάρχει πάνω σ' αυτό, βλάστηση και γι' αυτό οι καλλιεργητές θα πρέπει να φροντίζουν ώστε το φθινόπωρο, που αρχίζουν οι βροχές να υπάρχει στο χωράφι όσο το δυνατό λιγότερο αχρηστιμοποίητο άζωτο. Σε αμμώδη εδάφη, τα αζωτούχα λιπάσματα να ρίχνονται σε πολλές μικρές δόσεις, ανάλογα με την ανάπτυξη των φυτών, για να αποφεύγονται οι απώλειες και η ρύπανση των νερών από την έκπλυση και διήθησή τους. Η χρήση μικτών λιπασμάτων πρέπει να γίνεται με επιφύλαξη και εκεί που είναι απόλυτα αναγκαία. Πολλές φορές ένα ή δυο στοιχεία από ένα τέττιο λίπασμα μπορεί να μην χρειάζονται στη συγκεκριμένη καλλιέργεια με συνέπεια οικονομική και περιβαλλοντική ζημιά.

Τέλος θα πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα ότι όλα τα παραπάνω θα πρέπει να εφαρμόζονται ιδιαίτερα αυστηρά εκεί όπου ο υδατικός ορίζοντας στο έδαφος είναι ψηλός και τα υπόγεια νερά (πηγάδια, γεωτρήσεις) χρησιμοποιούνται για ύδρευση ανθρώπων και ζώων.

γ) ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ

Η διάθεση των κτηνοτροφικών αποβλήτων είναι ήδη, όπως εξηγήθηκε ένα σοβαρό πρόβλημα που αποκτάει όλο και περισσότερο ενδιαφέρον και του οποίου η λύση γίνεται συνεχώς δυσκολότερη, αφού οι κτηνοτρόφικές μονάδες γίνονται συνεχώς μεγαλύτερης δυναμικότητας και τα απόβλητα αυτών είναι σοβαροί ρυπαντικοί παράγοντες.

Η πιο σωστή και αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος είναι η διάθεση των κτηνοτροφικών αποβλήτων στο έδαφος, ύστερα από σχετική επεξεργασία. Γενικά απαγορεύεται αυστηρά η διοχέτευσή τους χωρίς προηγούμενη επεξεργασία, που θα μειώσει τη BOD στα επιτρεπόμενα όρια, σε υδάτινους αποδέκτες.

Η εδαφική διάθεση πλήρως ή μερικώς επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων, ενθαρρύνεται και έχει ευρεία εφαρμογή σε πολλές χώρες του κόσμου. Όμως και εδώ είναι απα-

ραίτητη η προεπεξεργασία των αποβλήτων και θα πρέπει να παίρνονται ορισμένα προληπτικά μέτρα, ένα από τα οποία, ίσως το πιο σημαντικό, είναι η σωστή επιλογή της θέσης της κτηνοτροφικής μονάδας, που θα πρέπει να βρίσκονται μακρυά από κατοικημένους χώρους, δρόμους κλπ. για να αποφεύγονται οι οχλήσεις στους περιοίκους.

Βασικής σημασίας είναι και η επιλογή της έκτασης στην οποία θα διατεθούν τα απόβλητα, που θα πρέπει:

α) Να έχει κλίση μικρότερη του 15%

β) Να έχει ικανοποιητική διαπερατότητα και να αποστραγγίζεται καλά (τα συνεκτικά εδάφη ευνοούν την επιφανειακή απορροή)

γ) Να μήν υπάρχουν εδαφικές σχισμές και ρήγματα μέσω των οποίων ρυπαίνονται τα υπόγεια νερά

δ) Η στάθμη του υπόγειου υδατικού ορίζοντα να είναι κάτω από δύο μέτρα από την επιφάνεια του εδάφους

ε) Να μή κατακλύζεται

στ) Να βρίσκεται μακρυά από κατοικημένους χώρους, δημόσιους δρόμους κλπ.

Η άριστη διαδικασία διάθεσης των αποβλήτων θα ήταν η καθημερινή μεταφορά και διασκόρπισή τους στο έδαφος. Στην πράξη όμως για πολλούς λόγους (βροχόπτωση, έλλειψη εργατικών χειρών, υπερφόρτωση ή ακατάλληλο βλαστικό στάδιο της καλλιέργειας κλπ.) αυτό δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί. Έτσι, πρέπει πάντοτε να προβλέπεται επαρκής χώρος για τη συγκέντρωση και αποθήκευση των αποβλήτων για χρονικό διάστημα που ποικίλει από μερικές μέρες μέχρι έξι (6) μήνες.

Τα κτηνοτροφικά απόβλητα μπορούν να αποθηκευτούν:

α) ΣΕ ΣΤΕΡΕΑ ΜΟΡΦΗ: που συνιστάται σε περιοχές που υπάρχει άφθονο και φθηνό άχυρο, το οποίο τοποθετείται στο χώρο κόπρισης των ζώων για να απορροφήσει τα ούρα και τα υγρά της κόπρου. Η κόπρος συγκεντρώνεται και παραμένει σε σωρούς μέχρι να διασκορπιστούν στο έδαφος.

β) ΣΕ ΥΓΡΗ ΜΟΡΦΗ: στην περίπτωση αυτή τα απόβλητα αποθηκεύονται σε αερόβιες ή αναερόβιες δεξαμενές, τεχνητές λίμνες με φυσικό ή τεχνητό αερισμό, ή σε οξειδωτικές τάφρους που βρίσκονται μέσα ή έξω από το κτίριο στέγασης των ζώων. Κατασκευαστικά οι αναερόβιες λίμνες διαφέρουν από τις αερόβιες στο βάθος (1,50 - 4,50 μ. έναντι 1,00 - 1,50 μ.). Λειτουργικά, στην αναερόβια ζύμωση, λόγω απουσίας ελεύθερου οξυγόνου, η αποσύνθεση του οργανικού υλικού γίνεται από χημικά δεσμευμένο οξυγόνο με τελικά προϊόντα, νερό, μεθάνιο, αμμωνία, CO_2 και υδρόθειο μερικά από τα οποία είναι τοξικά και δύσοσμα. Αντίθετα στην αερόβιο ζύμωση, η παρουσία ελεύθερου οξυγόνου επιτρέπει την ανάπτυξη αερόβιων βακτηρίων που αποσυνθέτουν το οργανικό υλικό με κύρια τελικά προϊόντα, νερό, άζωτο και διοξείδιο του άνθρακα και δεν δημιουργούνται έτσι σοβαρά προβλήματα οσμών.

Η μελλοντική προοπτική είναι η μηδενική απόρριψη ρυπαντικών στοι χείων στο περιβάλλον. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιούνται και αξιολογούνται συνεχώς περισσότερες μέθοδοι τελικής επεξεργασίας με σκοπό α) την πέρα του 90% μείωση της BOD που επιτυγχάνεται με τις πρωτογενείς και δευτερογενείς επεξεργασίες και β) την καλύτερη αξιοποίηση των παραπροϊόντων τους. Τις μεθόδους αυτές εφαρμόζουμε κυρίως όταν το τελικό προϊόν πρόκειται να διοχετευθεί σε υδάτινο αποδέκτη.

Μερικές από τις μεθόδους αυτές, που σήμερα αποτελούν μάλλον αντικείμενο έρευνας παρά πρακτική πραγματικότητα είναι η ηλεκτροδιάλυση, αντίστροφη όσμωση, συσσωμάτωση - καθίζηση ανάπτυξη ψυκών κλπ.

Συμπερασματικά θα σημειώναμε ότι το πρόβλημα που δημιουργείται από τη λειτουργία των κτηνοτροφικών μονάδων σε διάφορες περιοχές της Χώρας μας είναι καθαρά χωροταξικό και προκαλείται όχι μόνο από την κακή κατανομή των μονάδων στο χώρο, αλλά κυρίως από την έλλειψη γενικού χωροταξικού σχεδιασμού της Χώρας. Έτσι μονάδες, κυρίως χοιροτροφικές, που ιδρύθηκαν πριν 10 - 15 χρόνια πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις (κυρίως της απόστασης από κατοικημένες περιοχές, δρόμους κλπ), βρέθηκαν σήμερα, με την αυθαίρετη δόμηση, δίπλα ή και μέσα σε οικισμούς παραθεριστικής κατοικίας, με όλα τα σχετικά επακόλουθα (διαρκείς προστριβές, κινητοποιήσεις κλείσιμο κτηνοτροφικών μονάδων κλπ.).

δ) ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ

Η εμπειρία των τελευταίων τριάντα χρόνων οδηγεί στην αναθεώρηση των αντιλήψεων για τον έλεγχο των εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων των καλλιεργούμενων φυτών.

Βέβαια για αρκετά ακόμη χρόνια τα γεωργικά φάρμακα δεν μπορούν να εγκαταλειφθούν, χωρίς κίνδυνο σοβαρών επιπτώσεων στη γεωργική παραγωγή (μεγάλη ποσότητα και καλή ποιότητα γεωργικών προϊόντων). Για το λόγο αυτό η χρήση των γεωργικών φαρμάκων πρέπει να γίνεται όταν και όσον χρειάζεται και πάντα με τη στενή συνεργασία των υπευθύνων τοπικών γεωπόνων, ώστε να προσδιορισθεί επακριβώς ο χρόνος επέμβασης, αλλά και ο αριθμός των επεμβάσεων. Η πιστή τήρηση των οδηγιών που αναγράφονται στην ετικέτα του γεωργικού φαρμάκου θα πρέπει επίσης να γίνει συνείδηση των χρηστών και να αποτελέσει το Α και Ω των μέτρων προφύλαξης.

Προστατεύουμε το περιβάλλον όταν χρησιμοποιούμε γεωργικά φάρμακα μικρού φάσματος δράσης και:

μικρής τοξικότητας.

Πέρα από τα ανωτέρω, σήμερα αρχίζει να κερδίζει έδαφος η τάση για ελαχιστοποίηση της πλήρους εξάρτησης της καταπολέμησης των εχθρών και ασθενειών των καλλιεργειών από τα γεωργικά φάρμακα και τείνουμε στη χρήση τους σαν συμπληρώματος των καλλιεργητικών και βιολογικών μεθόδων.

Άρχισε και πρέπει να ενταχθεί η εισαγωγή ποικιλιών ανθεκτικών στα φυτοπαράσιτα και η δυνατότητα χρησιμοποίησης νέων μεθόδων καταπολέμησης (χρήση ελκυστικών ή αποδιωκτικών ουσιών, ορμονών κλπ.).

Σήμερα πλέον μιλάμε για συνδυασμό μεθόδων καταπολέμησης γνωστό με το όνομα - Ολοκληρωμένη Καταπολέμηση.

Τελειώνοντας τονίζουμε ότι η λήψη νέων μέτρων αναφορικά με το περιβάλλον και την προστασία του μέσα στο γεωργικό χώρο ή η συμπλήρωση ήδη υφισταμένων, πρέπει να γίνει με βάση το δεδομένο ότι η γεωργία δεν μπορεί ακόμη να εγκαταλείψει ορισμένες τεχνικές (χρήση γεωργικών φαρμάκων, χημική λίπανση κλπ.), που της είναι απαραίτητα για να εκπληρώσει την αποστολή της, τη διατροφή δηλαδή του πληθυσμού και τον εφοδιασμό της βιομηχανίας με πρώτες ύλες:

Είναι απαραίτητο η πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος να μή συγκρούεται με τα προγράμματα γεωργικής ανάπτυξης, αλλά και η γεωργική ανάπτυξη να προγραμματίζεται κατά τέτοιο τρόπο που να μή βλάπτει το φυσικό περιβάλλον ή η βλάβη αυτή να περιορίζεται στον ελάχιστο βαθμό. Διατί σε τελική ανάλυση μπορεί να έχουμε αφθονία καταναλωτικών αγαθών, αλλά να στερηθούμε αυτό που λέμε «υψηλή ποιότητα ζωής», δηλαδή το όμορφο τοπίο, τον καθαρό αέρα, το καθαρό νερό και γενικά το ευχάριστο και υγιεινό περιβάλλον.

4. Βιβλιογραφία

1. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ — ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ 1986.
2. Ε.Ρ.Υ.Ε.Α. 1977. Το Περιβάλλον μας και η Προστασία του.
3. ΜΕΝΚΙΣΟΓΛΟΥ, Ο., Γ.Ε. ΤΣΙΚΡΙΤΣΗΣ και Γ.Α. ΜΟΥΡΚΙΔΗΣ 1977. Γεωργοχημική ρύπανση της επαρχίας Λαγκαδά Ι. Το ανόργανο άζωτο στο πόσιμο νερό.
4. ΜΟΥΡΚΙΔΗΣ, Γ.Α. και Ο. ΜΕΝΚΙΣΟΓΛΟΥ. Γεωργοχημική ρύπανση της επαρχίας Λαγκαδά ΙΙ. Τα πόσιμα νερά της περιοχής Σοχού.
5. ΜΟΥΡΚΙΔΗΣ, Γ.Α., Γ. ΤΣΙΚΡΙΤΣΗΣ, Σ. ΤΣΙΟΥΤΗΣ και Ο. ΜΕΝΚΙΝΟΓΛΟΥ 1977. Λίμνες της Βόρειας Ελλάδας Ι. Βαθμός εντροφισμού.
6. ΠΑΥΛΟΣΤΑΘΗΣ, Σ., ΚΥΡΙΤΣΗΣ, Σ. Υπουργείο Γεωργίας — ΑΓΣΑ 1980. Ζωϊκά Απορρίμματα.
7. ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ — ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ — ΚΑΘΑΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ. 19 - 21 Μαΐου 1981. Περιλήψεις ομιλητών.
8. ΤΕΥΧΗ 1988. Νέα Οικολογία.

ΟΙΚΟ—ΛΟΓΙΚΑ

Του Ν. Σ. Μάργαρη

Γιορτάσαμε, πριν μερικές μέρες, την παγκόσμια ημέρα του περιβάλλοντος. Άλλωστε διανύουμε, παράλληλα, και το ευρωπαϊκό έτος περιβάλλοντος.

Προσωπικά, ομολογώ ότι αδιαφορώ τόσο για τις «ημέρες», όσο και για τα «έτη» με τις αφιερώσεις τους και - για να είμαι ειλικρινής - προτιμώ την «καθημερινότητα» από τις εορταστικές μεγαλοστομίες.

Θέλουμε, σώνει και καλά, ατέλειωτους μονόλογους - διαγγέλματα για τη φύση, τα δάση και τις πυρκαϊές τους, για την κληρονομιά «που κλέβουμε από τα παιδιά μας» και όλα τα παρεμφερή, που μας κάνουν να χασμουριόμαστε κατά ανησυχητικό τρόπο;

Αν όλοι συμφωνούμε ότι το περιβάλλον μας πρέπει να είναι καθαρό, τί ανάγκη υπάρχει να το τονίζουμε μεταξύ μας; Προσωπικά δεν γνώρισα κάποιον που να δηλώνει ξεκάθαρα ότι είναι υπέρ της ρύπανσης.

Μολονότι όλοι συμφωνούν στην προστασία, οι ενέργειές μας διόλου δεν το δείχνουν. Γιατί, άραγε, να υπάρχει αυτή η αναντιστοιχία λόγων και πράξεων; Είναι, μήπως, υποκρισία;

Σίγουρα, κάτι τέτοιο δεν πρέπει να συμβαίνει. Απλώς, φαίνεται να ισχύει, στην επιμέρους ιεράρχηση των αναγκών μας, διαφορετική σειρά προτεραιοτήτων.

Αν όλοι αποφασίζουμε να σταματήσουμε την υπερχρήση των πλαστικών σακουλιών, το πρόβλημα της ρύπανσης των ακτών θα ήταν μικρότερο.

Αν όλοι προσέχαμε τα σκουπίδια μας στις ακτές, ακόμη μικρότερο.

Αν τα δημοτικά συμβούλια αποφασίζαν αντί να μειώσουν τα ψηφίσματα και τις ανακηρύξεις των πόλεών τους ως «αποπυρηνικοποιημένων» (είδες η Δάφνη;...) και τις ανακήρυσσαν «αποσκουπιδοποιημένες» το ίδιο.

Κραυγές που μας τρομάζουν συνεχίζουν ν' ακούγονται. Ακούει κάποιος για οικολογία και θεωρεί ότι είναι συνώνυμη με αρρώστειες, κινδύνους και καταστροφές.

Γιατί να είναι κάτι τέτοιο απαραίτητο; Εφόσον η οικολογία και η προστασία του περιβάλλοντος δεν είναι λόξυγγας, γιατί πρέπει η θεραπεία να περιέχει την... τρομάρα;

Μήπως, τελικά, εκείνο που απουσιάζει είναι η νηφάλια αντιμετώπιση των προβλημάτων η οποία προκύπτει δια μέσου της γνώσης και μόνο; Άλλωστε, εδώ που τα λέμε, μόνο η γνώση μπορεί να εκτοπίσει τους μάγους και τους εξορκισμούς.

από το «ΒΗΜΑ» 14.6.87

3. Μπορούμε να κάνουμε πειράματα καλίου για δυο ή τρία χρόνια σε μιά περιορισμένη έκταση του χωραφιού. Ρίχνουμε τότε επιφανειακά (στα πεταχτά) κατά το φθινόπωρο ή άνοιξη 5 - 12 χλγ. καλίου στο στρέμμα, ανάλογα με τη καλλιέργεια, το έδαφος και τις καιρικές συνθήκες. Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να προσθέσουμε και επαρκείς ποσότητες αζωτούχου και φωσφορούχου λιπάσματος. Θερίζουμε τα τεμάχια που δέχτηκαν την πλήρη λίπανση χωριστά και συγκρίνουμε τις αποδόσεις με κείνες που πήραμε από τα τεμάχια που δεν δέχτηκαν καλιούχο λίπανση. Επαναλαμβάνουμε το πείραμα για δύο ακόμη χρόνια, γιατί εκτός από τα όσα είπαμε παραπάνω, οι μεταβολές του καιρού από χρόνο σε χρόνο επηρεάζουν σημαντικά την αντίδραση των καλλιεργειών στα καλιούχα λιπάσματα.

4. Πολλά εδάφη μπορεί να έχουν αρκετό κάλι, αλλά το κλίμα, η θερμοκρασία και η υγρασία του εδάφους επηρεάζουν, κατά πολύ, το πόσο κάλι τελικά θα βρίσκεται στη διάθεση του ριζικού συστήματος των φυτών, κατά τη περίοδο αναπτύξεώς τους και πόσο γρήγορα τα αναπτυσσόμενα φυτά, θα μπορούν να προσλάβουν το κάλι τότε που το χρειάζονται περισσότερο.

Όταν ρίξουμε στο χωράφι μας το κάλι αυτό δεν μένει τόσο διαλυτό, όσο το άζωτο, ούτε δεσμεύεται από το έδαφος τόσο πολύ, όσο ο φώσφορος και θα πρέπει να ξέρουμε ότι, μόνο στα πολύ αλαφρά - αμμώδη εδάφη, μετακινείται τόσο εύκολα μέσα στο έδαφος, ώστε κατεβαίνοντας μπορεί να φθάσει και στην στάθμη του εδαφικού νερού και τελικά να παρασυρθεί σε τέτοιο βάθος, όπου να μήν μπορούν να το πάρουν οι ρίζες των φυτών.

5. Μιά ελαφρά περίσσεια καλίου στο έδαφος είναι ωφέλιμη και συνιστάται, διότι ενισχύει τα μέσα προστασίας και αμύνης των φυτών, απέναντι σε κακές καιρικές συνθήκες και σε διάφορες ασθένειες και η ποσότητα του καλίου που δεν χρησιμοποιείται, παραμένει στα πιό πολλά εδάφη για την επόμενη καλλιέργεια. Αντίθετα μιά μεγάλη περίσσεια καλίου στο έδαφος συντελεί πολλές φορές στο να συνηθίσουν τα φυτά να το παίρνουν σε μεγαλύτερες ποσότητες, απ' ότι το χρειάζονται και συνεπώς σε αντιοικονομική χρήση του. Επίσης η μεγάλη περίσσεια του καλίου στο έδαφος ανταγωνίζεται άλλα θρεπτικά στοιχεία και κυρίως το ασβέστιο και το μαγνήσιο, που μπορεί να δημιουργήσει τεχνητή έλλειψη των στοιχείων αυτών στα φυτά.

6. Το κάλι έχει άμεση σχέση με το άζωτο και η αποτελεσματικότητα του ενός εξαρτάται από την ποσότητα του άλλου και αποτυχία μας στο να αντισταθμίσουμε ισόρροπα με κάλι τις χορηγούμενες όλο και πιό μεγάλες δόσεις αζώτου, μπορεί να δημιουργήσει πολλά προβλήματα στα φυτά. Γι' αυτό όσο μεγαλύτερες δόσεις αζώτου προστίθενται στο έδαφος τόσο και πιό πολύ κάλι θα πρέπει να προσθέσουμε, όταν συμβαίνει να μήν υπάρχει αρκετό στο έδαφος.

Η πρακτική πλευρά της καλιούχου λιπάνσεως των εδαφών, έχει να κάνει με τα επόμενα ερωτήματα: α) ποιό λίπασμα θα χρησιμοποιήσουμε, β) πόσο θα χρησιμοποιήσουμε, γ) πότε θα το χρησιμοποιήσουμε και δ) πώς θα το χρησιμοποιήσουμε. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που θα πρέπει να λάβουν υπόψη μας προκειμένου να απαντήσουμε στα τέσσερα αυτά ερωτήματα. Για τους παράγοντες αυτούς όμως, θα μιλήσουμε μιά άλλη φορά. Βέβαια σαν καλιούχο λίπασμα χρησιμοποιούμε σχεδόν αποκλειστικά στη Χώρα μας το θεϊκό κάλι που το ρίχνουν στα χωράφια μας συνήθως σαν βασικό λίπασμα - έτσι τα βροβλήματά μας απλοποιούνται κατά πολύ.

Προσέξατε

— Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

— Οι αποστελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

— Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

— Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.

— Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ ΤΗ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

ΤΟ ΣΠΑΡΑΓΓΙ

Ομιλία στη Γιορτή Σπαραγγιού Γαλατάδες 10.6.89

Το νόημα της σημερινής εκδήλωσης, της δεύτερης γιορτής σπαραγγιού, δεν είναι η προβολή κάποιων προσπαθειών. Βρεθήκαμε εδώ για να συζητήσουμε, να προβληματισθούμε, να ασκήσουμε κριτική, να κάνουμε την αυτοκριτική μας, να οργανώσουμε, στον βαθμό που μπορούμε, το μέλλον της δυναμικότερης ελληνικής καλλιέργειας.

Το αυτοφυές σπαράγγι ήταν γνωστό στην Ελλάδα από τα πολύ παλιά χρόνια. Ο Διοσκουρίδης τον 1ο π.Χ. αιώνα περιγράφει ορισμένες από τις φαρμακευτικές του ιδιότητες. Παρ' όλα αυτά το σπαράγγ. πρωτοκαλλιεργήθηκε στην χώρα μας στην δεκαετία του 1960. Σταθμοί της μικρής ιστορίας του σπαραγγιού είναι οι παρακάτω:

1966. Εγκατάσταση των δυο πρώτων επιτυχημένων φυτειών σπαραγγιού στο χωριό Γαλατάδες. Η αρχή της καλλιέργειας του σπαραγγιού έγινε. Δειλά - δειλά εγκαθίστανται: μερικές ακόμη φυτείες και το παραγόμενο προϊόν κονσερβοποιείται. από την Ο.Γ.Σ. Θεσ)νίκης και την ΣΕΚΟΒΕ. Διερευνητική εξαγωγή της Ο.Γ.Σ. Θεσ)νίκης δεν είχε συνέχεια. Από τις δυσκολίες που καθημερινά προκύπτουν και από τις χαμηλές τιμές πώλησης του προϊόντος η καλλιέργεια οδηγείται σε μαρασμό.

1976. Η πρώτη κάπως οργανωμένη και επιτυχημένη εξαγωγή νωπού σπαραγγιού και τα αποτελέσματα είναι εκπληκτικά. Διπλάσια η τιμή για τον παραγωγό. Δικαιώνονται οι Γεωπόνοι που πάντα πίστευαν σ' αυτή την καλλιέργεια και οι ηρωϊκοί παραγωγοί που διατήρησαν τις φυτείες τους παρ' όλες τις αντίξοες συνθήκες. Πολλές νέες φυτείες εγκαθίστανται.

1980. Η Δημιουργία της πρώτης ομάδας παραγωγών με 9 άτομα που επιχειρεί εξαγωγή. Το οικονομικό αποτλέεσμα για τα μέλη της ομάδας και πάλι εξαιρετικό.

Νέες ομάδες παραγωγών - συνεταιρισμοί αποφασίζουν να εξάγουν μόνοι τους το προϊόν, οι δέ ιδιώτες εξαγωγικοί φορείς προσαρμόζουν τις τιμές που πληρώνουν στον παραγωγό με αυτές που πληρώνουν οι ομάδες στα μέλη τους.

1981. Η κάλυψ(των σαμαριών με φύλλα πολυαιθυμενίου. Επιτυγχάνεται πρωϋμιση της συγκομιδής και μειώνεται ο ανταγωνισμός για

Του
Ευθυμίου Κοτλέα
Δ)νσης Γεωργίας
Γιαννιτσών

το Ελληνικό σπαράγγι από το σπαράγγι των βόρειων ευρωπαϊκών χωρών (Γερμανίας - Ολλανδίας - Ουγγαρίας, το οποίο πρέπει να σημειώσουμε είναι εξαιρετικής εμφάνισης.

Παράλληλα μ' αυτά τα γεγονότα, εφαρμόζεται νέα τεχνολογία (νέες ποικιλίες - υβρίδια - επιλεγμένα φυτά - μηχανήματα για την καλλιέργεια - τυποποίηση - συντήρηση).

Τα εξαιρετικά οικονομικά αποτελέσματα που πετυχαίνονται, σε συνδυασμό με τις επιδοτήσεις που παίρνουν οι παραγωγοί για να εγκαταστήσουν φυτείες σπαραγγιού (παλιότερα με την οδηγία 159, σήμερα με τον Κ. 797/85), προσδίδουν στις εγκαταστάσεις νέων φυτειών ιλιγγιώδη ρυθμό. Το σπαράγγι επεκτείνεται από τους Θαλατάδες στην Καρώτισσα στο Λιπαρστον Αγ. Λουκά στην Κρ. Βρύση σ' όλα τα γύρω χωριά στους γύρω νομούς σ' όλη την Ελλάδα (Έβρος - Καβάλα -

Η καλλιέργεια του σπαραγγιού πλησιάζει τα 25.000 στρέμματα.

Στον νομό μας καλλιεργούνται 20 000 στρέμματα από τα οποία τα 8. 000 στρέμματα στους Γαλατάδες. Η παραγόμενη ποσότητα σπαραγγιού πλησιάζει τα 8.000.000 κιλά από τα οποία τα 6.500.000 κιλά από την περιοχή ευθύνης της Δ/νσης Γεωργίας Γιαννιτσών. Η παραγόμενη ποσότητα της περιοχής μας τυποποιείται και εξάγεται από 19 ομάδες παραγωγών - συνεταιρισμούς και 2 ιδιώτες σε ποσοστό99%. Φέτος οι εξαγωγές της περιοχής μας αυξήθηκαν κατά 70% και έφθασαν τα 6.400.000 κιλά. Το συνάλλαγμα που εισάγεται στην περιοχή μας αγγείζει αν δεν ξεπερνά τα 3 δίς.

Η ποσότητα που διοχετεύεται στην εσωτερική αγορά είτε για κατανάλωση σαν νωπό, είτε για κονσερβοποίηση, είναι μικρότερη των 100 τόννων και σε ποσοστό περίπου το 1% της παραγωγής. Στο ποσοστό αυτό εντοπίζεται το μεγαλύτερο πρόβλημα του σπαραγγιού. Οι μεγαλύτεροι ανταγωνιστές μας Γάλλοι και Ισπανοί, παρ' όλο που καλλιεργούν πολαπλάσιες εκτάσεις εξάγουν μόνο το 20 - 30% της παραγωγής τους και το υπόλοιπο το καταναλώνουν είτε σαν νωπό, είτε διοχετεύοντάς το στις κονσερβοποιΐες και στις μονάδες βαθειάς κατάψυξης. Μ' αυτό τον τρόπο τους παρέχεται η δυνατότητα να επιλέγουν την ποιότητα, την ποσότητα και ον χρόνο που θα εξάγουν.

Για το Ελληνικό σπαράγγι προς το παρόν δεν υπάρχει άλλος δρόμος από την εξαγωγή. Παρατηρήθηκε το φαινόμενο, φορτία μας να πωλούνται στο Μόναχο σε ασύμφορες τιμές ή να παραμένουν απούλητα και εμείς να συνεχίζουμε τις φορτώσεις για το Μόναχο.

Ο. Έλληνες δεν καταναλώνουν σπαράγγι διότι δεν το γνωρίζουν.

Δεν γνωρίζουν την απίθανη γεύση του, το λεπτό του άρωμα τις φαρμακευτικές του ιδιότητες που οφείλονται στο πλήθος των βιταμινών, μεταλλικών στοιχείων, αλάτων, ασπαραγίνης που περιέχει. Δεν γνωρίζουν τους τρόπους που μαγειρεύεται την ποικιλία που προσφέρει στο

τραπέζι και στο καθημερινό διαιτολόγιο. Αλλά και οι ελάχιστοι που κάτι γνωρίζουν γιαυτό είναι αδύνατο να το προμηθευτούν διότι δεν υπάρχει συστηματική και συνεπής τροφότηση της αγοράς.

Όσοι ασχοληθήκαμε με τις εξαγωγές του σπαραγγιού, από διαφορετική θέση ο καθένας, κατά την φετινή εξαγωγική περίοδο, λάβαμε μερικά πολύ άσχημα μηνύματα για το μέλλον.

Φέτος για πρώτη φορά έμειναν απούλητες ποσότητες σπαραγγιού στο Μόναχο ευτυχώς για διάστημα λίγων ημερών. Το γεγονός αυτό δεν έχει σχέση με τυχόν ελληνική υπερπαραγωγή στις μέρες εκείνες. Είναι γνωστό εξάλλου ότι σαν χώρα κατέχουμε το 10 - 12% των πωλήσεων σπαραγγιού στην γερμανική αγορά.

Το γεγονός αυτό είχε τις ρίζες του στα γενικώτερα προβλήματα της εξωτερικής εμπορίας και σ' αυτά θα αναφερθώ στην συνέχεια. Έχουμε πολλούς και μικρούς για τα δεδομένα των ευρωπαϊκών αγορών εξαγωγικούς φορείς, χωρίς συνατότητες οργάνωσης, προώθησης, τοποθέτησης, προβολής, πώλησης του σπαραγγιού. Αιτίες της δημιουργίας τόσων πολλών σιάδων αποτέλεσαν η μέχρι πρότινος ανυπαρξία σοβαρής κτιριακής υποδομής μηχανολογικού εξοπλισμού καθώς και διάφορα μικροσυμφέροντα. Σχεδόν όλη η εξαγόμενη ποσότητα κατευθύνεται σε ελάχιστους εισαγωγικούς οίκους του Μονάχου η αγορά του οποίου συγκεντρώνει το 15% της διακίνησης των σπωροκηπευτικών των γερμανικών αγορών.

Ο εφοδιασμός των υπόλοιπων αγορών της Ομοσπονδιακής Γερμανίας, αλλά και των άλλων χωρών γίνεται ευκαιριακά με μεταπωλήσεις σε περιόδους αυξημένης προσφοράς σπαραγγιού. Παρά τον μαζικό εφοδιασμό της αγοράς του Μονάχου οι πωλήσεις του Ελληνικού σπαραγγιού σ' αυτή την αγορά είναι συμπληρωματικές των πωλήσεων σπαραγγιού άλλων χωρών και οδηγούν το ελληνικό σπαράγγι σε διαρκή περιθωριοποίηση. Σημαντικότερη αιτία αυτού του γεγονότος είναι το σύστημα πώλησης επί προμηθεία που εφαρμόζεται στο Ελληνικό σπαράγγι, αλλά και σ' όλα τα νωπά οπωρολαχανικά που εξάγουμε.

Ο εισαγωγικός οίκος του Μονάχου που πουλά επί προμηθεία το ελληνικό σπαράγγι ταυτόχρονα αγοράζει σπαράγγι από ανταγωνίστριες χώρες με κλειστή τιμή και είναι φυσικό επακόλουθο να πωλήσει πρώτα τις ποσότητες που αγόρασε με κλειστή τιμή και συμπληρωματικά τις ελληνικές διότι μ' αυτές δεν ριψοκινδυνεύει.

Το σύστημα αυτό των πωλήσεων έχει μόνο μειονεκτήματα για τους εξαγωγικούς φορείς της χώρας μας και μόνο πλεονεκτήματα για τους εισαγωγικούς οίκους του Μονάχου. Οι τιμές πώλησης είναι μειωμένες διότι οι παραλήπτες προσδοκούν το κέρδος τους περισσότερο από την αύξηση του τζίρου και λιγώτερο από την αύξηση της τιμής του σπαραγγιού. Η τιμή επιβαρύνεται από μεσιτικά ποσοστά από μεταφορτώσεις, μεταπολήσεις. Μοναδική μέριμνα των παραληπτών είναι να στείλουμε κι άλλες ποσότητες. Η υπερφόρτωσή τους έχει σαν συνέπεια να μην πουλιέται το σπαράγγι, αλλά να ξεπουλιέται. Το σημαντικότερο για μας όμως μειονέκτημα των πωλήσεων επί προμηθεία είναι η αδιαφάνεια των συναλλαγών.

Σημαντικά ποσά χάνονται εξαιτίας της απόδοσης λογαριασμού όχι με επίσημα παραστατικά (τιμολόγια), αλλά με εκκαθαρίσεις και πεποίθηση όλων είναι ότι αυτές είναι εικονικές, άλλωστε σ' αυτές δεν γίνεται κανένας έλεγχος (κρατικός ή ιδιωτικός.

Τελειώνοντας θα ήθελα να κάνω μερικές προτάσεις:

1. Να συσταθεί κοινό συντονιστικό όργανο των φορέων που ασχολούνται με το σπαράγγι με συγκεκριμένες αρμοδιότητες. Κάποτε πρέπει να ξεκινήσει αυτή η προσπάθεια από τους ίδιους τους φορείς και όχι από κάποιον πεφωτισμένο συμβουλάτορα.

2. Μέχρι την νέα παραγωγική περίοδο να σχεδιαστεί και οργανωθεί ενημέρωσης του Έλλα καταναλωτή για τις ιδιότητες και τον τρόπο μαγειρέματος του σπαραγγιού. Να σχεδιαστεί επίσης ο τρόπος εφοδιασμού και πώλησης του σπαραγγιού στην Ελληνική αγορά. Πρέπει να πάρουμε μέτρα, ώστε να φθάσει το σπαράγγι στον Έλληνα καταναλωτή σε τιμή προσιτή.

3. Να οργανωθεί καλύτερα η εξαγωγή με επιμέρους προγραμματισμό για ποσότητες, ποιότητες, χρόνο και τόπο προώθησης. Η συγκέντρωση διάφορων πληροφοριών όπως για παράδειγμα η πρόγνωση του καιρού, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις ανταγωνίστριες για το σπαράγγι χώρες, θα βοηθήσει στην επιτυχία αυτής της προσπάθειας.

4. Απευθείας πωλήσεις στο εξωτερικό με οργάνωση υποδομής για την αποδοχή του σπαραγγιού.

5. Διασπορά του σπαραγγιού στα πλήρα καταναλωτικά κέντρα του εξωτερικού ανάλογα με την ζήτηση ώστε να απαγγιστρωθεί το σπαράγγι από την εξάρτηση και το τέλμα του Μονάχου.

6. Συνεπή και όχι συγκυριακή τροφοδοσία των διάφορων καταναλωτικών κέντρων, ώστε να εξασφαλίσουμε σταθούς καταναλωτές του Ελληνικού Σπαραγγιού.

7. Βελτίωση της ποιότητας. Οι εξαγωγικοί φορείς πρέπει να καθιερώσουν και εφαρμόσουν από μόνοι τους αυστηρότερες ποιοτικές προδιαγραφές από τις κοινοτικές διότι αυτές είναι οι απαιτήσεις της αγοράς. Η ποιότητα επίσης θα βελτιωθεί με την ποιοτική παραλαβή και με την συγκομιδή δυο φορές την η-

Συνέχεια στη σελ. 121

ΤΖΟΝΑΓΚΟΛΝΤ ένα εξαιρετικό μήλο

Την άνοιξη του 1986, ο Θωμάς Κόνιαρης εγκατέστησε μηλεώνα που βρίσκεται, στη τοποθεσία «Χώρας Νερό» Νάουσας. Οι ποικιλίες που χρησιμοποίησε ήταν α) Τζόναγκολντ (βασική ποικιλία) ποσοστό 60%, β) Στάρκριμσον 30% και γ) 10% Μπλάκ Ντέϊβις. Χρησιμοποιήθηκαν τρείς ποικιλίες, επειδή η Τζόναγκολντ είναι τριπλοειδής και δεν έχει γύρη και ως εκ τούτου δεν κάνει για επικονιαστής. Επομένως οι ποικιλίες Στάρκκριμσον και Μπλακ Ντέϊβις, πρώτον θα επικονιάσουν την Τζόναγκιλντ και θα την γονιμοποιήσουν και δεύτερο οι αναφερόμενες δύο ποικιλίες θα γονιμοποιηθούν αμοιβαία.

Τα δεντρίλλια όλα που φυτεύθηκαν ήσαν με «κοιμώμενο οφθαλμό» και μπολιασμένα σε υποκείμενο

Του
Γρηγ. Λιόλιου

ΜΜ 106 σε πυκνότητα φυτεύσεως 2 μέτρα επί των γραμμών και 3 μέτρα μεταξύ των γραμμών.

Το 1986 (πρώτο έτος ανάπτυξης των δεντρυλλίων) ορισμένα φυτά της Τζόναγκολντ σχημάτισαν ανθοφόρους οφθαλμούς. Τα δεντρύλλια δεν κλαδεύθηκαν και τα περισσότερα απ΄ αυτά εμφάνισαν αρκετή πλαγιοβλάστηση.

Το 1987 (δεύτερο έτος ανάπτυξης των δεντρυλλίων) δεν κλαδεύθηκαν και πήραμε τα πρώτα δείγματα καρπών.

Το 1988 (τρίτο έτος) τα Τζόναγκολντ μπαίνουν στην καρποφορία. Παραγωγή ανά δέντρο κατά μέσο όρο 2 - 3 χιλιόγραμμα.

Το 1989 (τέταρτο έτος) τα Τζόναγκολντ παράγουν μία ποσότητα καρπών περίπου 10 - 12 χιλιόγραμμα.

Στην παραγωγή ακολουθεί η Μπλακ Ντέϊβις και μετά η Στάρκριμσον. Υπήρξαν δέντρα της Τζόναγκολντ που έδωσαν και 15 χιλιόγραμμα.

Τονίζουμε την πληροφορία ότι ο νέος μηλεώνας θα είχε καλύτερη ανάπτυξη και απόδοση, εάν η εγκατάστασή του δεν γινόνταν αμέσως, σε παλαιό μηλεώνα που μόλις είχε εκριζωθεί.

Εκτιμώντας τα «ποιοτικά χαρακτηριστικά» της ποικιλίας μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει σύγκριση με άλλη ποικιλία προς το καλύτερο. Οι καρποί έχουν ικανοποιητικό μέγεθος, το δε χρώμα τους είναι πολύ ελκυστικό. Οι γευστικές τους ιδιότητες κρίνονται άριστες. Είναι χυμώδεις και διακρίνονται για το ιδιάζον άρωμα.

ΤΟ ΣΠΑΡΑΓΓΙ

Συνέχεια από τη Σελίδα 20

μέρα επειδή πραγματικά συμφέρει παρ΄ όλες τις δυσκολίες της.

8. Βελτίωση της συσκευασίας. Πολλά από τα τελάρα που στέλνει όχι μόνο ελκυστικά δεν είναι, αλλά αντιαισθητικά.

9. Εκσυγχρονισμός και εξοπλισμός των συσκευαστηρίων με μηχανολογικό εξοπλισμό για την μηχανοποίηση της τυποποίησης και συσκευασίας που θα επιφέρει χαμηλότερο κοστολόγιο και ομοιόμορφη ποιότητα. Ο εξοπλισμός αυτός μπορεί να ενταχθεί στον αναπτυξιακό νόμο 1262/82 και να επιδοτηθεί όπως επιδοτήθηκαν οι περισσότερες κτιριακές εγκαταστάσεις.

10. Ενοποίηση εμπορικών τίτλων - χρωμάτων κ.λ.π. ώστε να καθιερωθεί το προϊόν στην αγορά με προϋπόθεση βέβαια την ενιαία ποιότητα. Πόσο ευκολότερα ο καταναλωτής μπορεί να θυμηθεί και ταυτόχρονα να βρεί το σπαράγγι Γαλατάτων ή αν θέλετε το σπαράγγι Πέλλας από το σπαράγγι του ΘSR ή AS ή κλπ.

11. Να μελετηθούν οι δυνατότητες κλιμάκωσης της παραγωγής.

12. Να εξετασθεί η χρησιμότητα της ασφάλισης του προϊόντος.

13. Η Γιορτή Σπαραγγιού να ξεφύγει από τα όρια των Θαλατάδων. Το 1990 να γίνει στα Γιαννιτσά, το 1991 στην Θεσνίκη και το 1992 στην Αθήνα.

Αγαπητοί Αγρότες - Φίλοι υπεύθυνοι των εξαγωγικών φορέων. Υστερα από τα προαναφερθέντα, διαπιστώνουμε ότι τα περισσότερα προβλήματα αρχίζουν μετά την συγκομιδή του σπαραγγιού. Επειδή κάνετε μόνοι σας την εμπορία του προϊόντος με τις ομάδες σας, πρέπει να ξεχάσετε ότι είστε παραγωγοί να σταματήσετε να εφησυχάζετε μετά την παράδοση στο συσκευαστήριο και ενωμένοι να μετατραπείτε σε σωστούς εμπόρους για να πάρει το σπαράγγι την θέση του στο Ελληνικό τραπέζι και να αυξήσει το μερίδιο που κατέχει στις ξένες αγορές. Για να μήν έχει το σπαράγγι την τύχη παλαιότερων δυναμικά καλιεργειών (καπνά, τομάτα), ξεκινήστε επιθετική πολιτική στην αγορά και να είστε βέβαιοι ότι θα βρείτε πολλούς αρωγούς στην προσπάθεια αυτή. Ευχαριστώ πολύ.

Τα αίτια της ακαρπίας των φυλλοβόλων οπωροφόρων

Β'

3. Παράγοντες που επιδρούν δυσμενώς στην άνθηση, εποικονίαση και γονιμοποίηση των ανθέων.

Μετά την διακοπή του λήθαργου την Άνοιξη, η εξέλιξη των ανθικών μερών μέσα στον οφθαλμό, επιταχύνεται και ολοκληρώνεται το Μάρτιο - Απρίλιο, ανάλογα με το είδος, την ποικιλία και τις καιρικές συνθήκες, για να καταλήξει στην άνθηση.

Τα άνθη των περισσότερων φυλλοβόλων οπωροφόρων είναι αρρενοθίλεια :κανά να γονιμοποιήσουν και να γονιμοποιηθούν και αποτελούνται από τα σέπαλα, τα πέταλα, τα άρρενα και τα θήλεα όργανα.

Τα άρρενα όργανα είναι οι στήμονες, που αποτελούνται από το νήμα και τους ανθήρες. Όταν το άνθος ανοίξει οι ανθήρες είναι ώριμοι να διαραγούν και να ελευθερώσουν τη γύρη.

Τα θήλεα όργανα του άνθους είναι ο ύπερος, που αποτελείται από την ωοθήκη και το στύλο. Η ωοθήκη φέρει στο εσωτερικό τις σπερμοβλάστες, που περιέχουν τον εμβρυόσακκο, μέσα στον οποίο βρίσκεται το ωάριο και οι πολιτικοί πυρήνες, που μας ενδιαφέρουν. Ο εμβρυόσακκος είναι το όργανο του άνθους που αναπτύσσεται τελευταίο και είναι πλήρως αναπτυγμένος την ημέρα που το άνθος θα ανοίξει.

Ο στύλος φέρει στην κορυφή το στίγμα, που εκκρίνει το στιγματικό υγρό, πάνω στο οποίο κολλάνε οι γυρεόκοκκοι κατά την επικονίαση. Το στίγμα είναι επιδεκτικό για ένα μικρό χρονικό διάστημα, από 5 ημέρες στην κερασιά έως 7 ημέρες στην αχλαδιά. Η επιδεκτικότητα εξαρτάται από το είδος, την ποικιλία και τις καιρικές συνθήκες. Ψηλές θερμοκρασίες και άνεμοι συντομεύουν την επιδεκτικότητα αυτού. Για μικρό χρονικό διάστημα είναι γόνιμη και η σπερμοβλάστη. Η διάρκεια γονιμότητας της σπερμοβλάστης εξαρτάται από το είδος και την ποικιλία του οπωροφόρου, τη θρεπτική κατάσταση του καρποφόρου οργάνου στο οποίο βρίσκεται το άνθος και τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Χαμηλές θερμοκρασίες την επιβραδύνουν, ενώ υψηλές τη συντομεύουν.

Η άνθηση χαρακτηρίζεται από την έναρξη, την πλήρη άνθηση και το πέρας. Η υποδεκτικότητα του στίγματος και η γονιμότητα της σπερμοβλάστης προσμετράται από την έναρξη της πλήρους άνθησης. Η διάρκεια της άνθησης εξαρτάται από τις θερμοκρασίες που επικρατούν πριν και κατά τη διάρκεια αυτής και επηρεάζεται από τους ανέμους. Ψηλές θερμοκρασίες την συντομεύουν, ενώ χαμηλές την επιβραδύνουν. Ισχυροί άνεμοι την συντομεύουν επίσης.

Κατά την άνθηση γίνεται η επικονίαση και η γονιμοποίηση των ανθέων, οι βασικότερες αναπαραγωγικές λειτουργίες, που θα δώσουν τον καρπό.

Επικονίαση λέγεται η μεταφορά της γύρης από τα άρρενα μέρη του άνθους στο στίγμα του υπέρου. Στα αυτογονιμοποιούμενα είδη, όπως η ροδακινιά, η βερυκοκκιά κ.λ.π., η επικονίαση επιτυγχάνεται με την επαφή των ανθήρων και του στίγματος. Στα σταυρογονιμοποιούμενα είδη, όπως η μηλιά, η κερασιά κ.λ.π., η γύρη μεταφέρεται από τα άνθη της ποικιλίας επικονιαστού στο στίγμα του υπέρου της ποικιλίας μητέρας, με τα έντομα και κυρίως τις μέλισσες, σε ποσοστό 99%.

Για να γίνει η επικονίαση απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει μεγάλος αριθμός μελισσών και κατάλληλες καιρικές συνθήκες για την πτήση αυτών. Δεύτερη απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχουν μέσα στον οπωρόνα καπάλληλες ποικιλίες επικονιαστές, που να συναναθίζουν με την κύρια ποικιλία και να είναι συμβιβαστές μαζί της. Οι ποικιλίες επικονιαστές πρέπει να φυτευθούν κατά την εγκατάσταση του οπωρόνα, σε ποσοστό 10 - 30%, ανάλογα με την καταλληλότητα της ποικιλίας και να καπανεμιηθούν ομοιόμορφα σε όλη την έκταση.

Άλλοι παράγοντες που επιδρούν στην επικονίαση είναι:

Οι καιρικές συνθήκες. Θερμοκρασίες περιβάλλοντος 12 - 25°C είναι οι καταλληλότερες. Ψηλότερες θερμοκρασίες συντομεύουν την απελευθέρωση της γύρης από τους γυρεόσακκους και την υποδεκτικότητα του στίγματος, ενώ χαμηλότερες τα επιβραδύνουν. Στις χαμηλές θερμοκρασίες δεν πετούν και οι μέλισσες. Παρόμοιες επιδράσεις έχουν και οι ισχυροί άνεμοι.

Οι βροχές κατακρυμνίζουν τη γύρη από τους γυρεόσακκους ή κολλάνε τους γυρεόκοκκους στους ανθήρες και ξεπλένουν το στιγματικό υγρό και τη γύρη από το στίγμα.

Διάφοροι γενετικοί παράγοντες μπορούν να παρεμποδίσουν την επικονίαση κυρίως στα αυτογονιμοποιούμενα είδη, όπως τα φαινόμενα της πρωτανδρίας και της ετεροστυλίας. Στην πρωτανδρία το άρρεν μέρος του άνθους ωριμάζει νωρίτερα από το θήλυ και δεν μπορεί να το γονιμοποιήσει. Στην ετεροστυλία ο στύλος είναι ψηλότερος από τους στήμονες ή το αντίθετο. Όταν ο στύλος είναι ψηλότερος η γύρη του ίδιου άνθους δεν μπορεί να επικαθήσει στο στίγμα του υπέρου και πρέπει να υποβοηθηθεί. Πολλές ποικιλίες έχουν άγονη γύρη, όπως η J.H. HALE και η HONEY TO HALE στη ροδακινιά και ενώ είναι αυτογόνιμες

του
Ι.Α.Χατζηχαρίση
Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων Νάουσα

χρειάζονται επικονιαστές. Πολλά ει δη οπωροφόρων, όπως η κερασιά, έχουν περισσότερο και γλυκότερο νέκταρ και προτιμούνται από τις μέλισσες, ενώ άλλα, όπως η αχλαδιά, έχουν λίγο νέκταρ και δεν προτιμούνται.

Μερικά μυκητοκτόνα όπως το θιράμ, το Καπτάν, το Ζινέμ κ.ά. είναι τοξικά για τη γύρη και πρέπει να αποφεύγονται οι ψεκασμοί με εντομοκτόνα που σκοτώνουν τις μέλισσες. Μόλις ο γυρεόκοκκος επικαθήσει και προσκολληθεί στο στίγμα του υπέρου αρχίζει η βλάστηση αυτού. Ο γυρεόκοκκος εκβλαστάνει το γυρεοσωλήνα, που διατρέχει όλο το μήκος του υπέρου εισέρχεται από τη μικροπύλη της σπερμοβλάστης στον εμβρυόσακκο και γονιμοποιεί το ωάριο, που βρίσκεται μέσα σ' αυτόν. Ο χρόνος που μεσολαβεί από την επικονίαση μέχρι την είσοδο του γυρεοσωλήνα στη σπερμοβλάστη, εξαρτάται από τη μορφολογία του άνθους, κυρίως το μήκος του στύλου, και την ταχύτητα αύξησης του γυρεοσωλήνα μέσα στο στύλο. Η ταχύτητα αύξησης του γυρεοσωλήνα εξαρτάται: Από το είδος οπωροφόρου, στην κερασιά είναι υπερδιπλάσια από την αμυγδαλιά. Την ποικιλία από την οποία προήλθε η γύρη. Από το αν έλαβε χώρα σταυρεπικονίαση ή αυτεπικονίαση, στη σταυρεπικονίαση είναι μεγαλύτερη. Και από τις θερμοκρασίες, όσο μεγαλύτερες είναι οι θερμοκρασίες, τόσο μεγαλύτερη είναι η ταχύτητα. Η μέγιστη ταχύτητα παρατηρείται στους 20 - 25°C.

Για την ομαλή εκβλάστηση του γυρεοσωλήνα σπουδαίο ρόλο παίζει και το ασυμβίβαστο, δηλαδή η αδυναμία της γύρης μιάς ποικιλίας να γονιμοποιήσει τα άνθη της ίδιας ποικιλίας, ή μιας άλλης ποικιλίας. Στην περίπτωση αυτή παρεμποδίζεται η εκβλάστηση του γυρεοσωλήνα μέσα στο στύλο από την ποικιλία μητέρα και δεν φθάνει μέχρι τον εμβρυόσακκο. Αυτή είναι και η βασική αιτία, που άλλες ποικιλίες είναι κατάλληλοι επικονιαστές και άλλες δεν είναι.

Μόλις η εκβλάστηση του γυρεοσωλήνα εισέλθει στον εμβρυόσακκο ελευθερώνονται οι δυο σπερματικοί πυρήνες. Ο ένας ενώνεται με το ωάριο και το γονιμοποιεί και ο άλλος με τους δύο πολιτικούς πυρήνες, που γονιμοποιούνται επίσης. Το γονιμοποιημένο ωάριο δίνει γένεση στο ζυγώτη, ο οποίος με αλεπάλληλες κυτταροδιαιρέσεις δίνει το έμβρυο. Οι γονιμοποιημένοι πολιτικοί πυρήνες δίνουν γένεση στο τριπλοειδές ενδοσπέρμιο, από το οποίο τρέφεται το έμβρυο μέχρις ότου ολοκληρώσει την ανάπτυξή του κατά την ωρίμανση του καρπού. Η επικονίαση και η γονιμοποίηση του άνθους δίνουν το ερέθισμα να παραχθούν ορμόνες, οι οποίες προκαλούν κυτταροδιαιρέσεις στην ωοθήκη και τους γειτονικούς ιστούς και σχηματίζεται ο καρπός.

Στα άνθη των πυρηνοκάρπων, που προέρχονται από ένα καρπόφυλλο και έχουν συνήθως μία σπερμοβλάστη, η γονιμοποίηση του ενός ωαρίου είναι αρκετή για να σχηματιστεί ο καρπός. Στα άνθη των γιγαρτόκαρπων που προέρχονται από περισσότερα καρπόφυλλα και έχουν περισσότερες σπερμοβλάστες πρέπει να γονιμοποιηθούν όλα ή τα περισσότερα ωάρια για να σχηματιστεί ο καρπός. Εξαίρεση αποτελεί η αχλαδιά που μπορεί να δώσει καρπούς με παρθενογένεση, δηλαδή χωρίς γονιμοποίηση.

Άλλοι παράγοντες που μπορούν να επιδράσουν στη γονιμοποίηση είναι: Η θρεπτική κατάσταση του δένδρου ή του καρποφόρου οργάνου στο οποίο βρίσκεται το άνθος. Έλλειψη αζώτου, Βορίου και άλλων στοιχείων, επιδρούν δυσμενώς στη γονιμοποίηση ή νεκρώνουν τα ωάρια, ή άλλα μέρη του άνθους.

Η καθυστέρηση εκβλάστησης του γυρεοσωλήνα από χαμηλές θερμοκρασίες ή άλλες αιτίες, μπορεί να μην προλάβει να γονιμοποιήσει το ωάριο όσο θα είναι γόνιμο και δεν θα έχει εκφυλιστεί. Οι δυο γαμέτες, το ωάριο και ο ένας σπερματικός πυρήνας, μπορεί να γονιμοποιηθούν, αλλά να μην μπορέσουν να συνεργαστούν αρμονικά για να δώσουν το ζυγώτη. Μπορεί να γονιμοποιηθεί το ωάριο, αλλά να μή γονιμοποιηθούν οι δυο πολιτικοί πυρήνες, για να δώσουν το ενδοσπέρμιο. Η παραγωγή ορμονών μπορεί να είναι ανεπαρκής για να δώσει το ερέθισμα στην έναρξη των κυτταροδιαιρέσεων που θα οδηγήσουν στο σχηματισμό του σπέρματος και του καρπού.

Χαμηλές θερμοκρασίες, λίγο πιό κάτω από τους 0°C, μπορούν να παγώσουν το ωάριο, τα θήλεα όργανα του άνθους ή τους γειτονικούς ιστούς ενώ δεν προκαλούν ζημιές στα άλλα μέρη του άνθους. Τη μεγαλύτερη ευαισθησία παρουσιάζουν τα όργανα που σχηματίζονται τελευταία, λόγω της πολύ έντονης κυτταροδιαίρεσης. Το πιό ευαίσθητο είναι ο εμβρυόσακκος και ακολουθούν, η σπερμοβλάστη, τα τοιχώματα της ωοθήκης και οι ιστοί της ανθοδόχης.

Η γονιμοποίηση ολοκληρώνεται με το σχηματισμό του ζυγώτη και τη γέννεση του ενδοσπερμίου. Τα άνθη που δεν γονιμοποιούνται πέφτουν. Σε μερικά είδη ή ποικιλίες το ορμονικό ερέθισμα της εκβλάστησης της γύρης ή του ωαρίου προκαλεί διόγκωση της ωοθήκης, ενώ δεν έχει γίνει γονιμοποίηση. Τα άνθη αυτά πέφτουν λίγο αργότερα υπό μορφή καρπιδίου.

4. Παράγοντες που επιδρούν δυσμενώς στο σχηματισμό, την εξέλιξη και την ωρίμανση του καρπού

Ο καρπός των πυρηνοκάρπων, το κεράσι, το ροδάκινο, κ.λ.π., αποτελείται από τα εξής μέρη: Το εξωκάρπιο που είναι ο φλοιός του καρπού, το μεσοκάρπιο που είναι η σάρκα που τρώγεται και το ενδοκάρπιο, που είναι το κουκούτσι. Στο εσωτερικό του ενδοκαρπίου, βρίσκονται τα αναπαραγωγικά μέρη του καρπού,

το έμβρυο, το ενδοσπέρμιο, ο σπερματικός ιστός και τα καλύμματα των σπερμάτων, γι' αυτό και το ενδοσπέρμιο συνηθίζεται να λέγεται σπέρμα ή σπόρος.

Από τα ίδια περίπου μέρη αποτελείται και ο καρπός των γιγαρτοκάρπων, το μήλο, το αχλάδι κ.λ.π., αλλά συμμετέχουν και άλλα μέρη του άνθους στο σχηματισμό του καρπού και τα διάφορα μέρη δεν είναι τόσο ξεκάθαρα.

Στα πυρηνόκαρπα το έμβυο προέρχεται από το ζυγώτη. Το ενδοσπέρμιο από τη γονιμοποίηση των δυο πολικών πυρήνων. Τα καλύμματα των σπερμάτων από τον εμβρυόσακκο. Το κουκούτσι από τα εσωτερικά τοιχώματα της ωοθήκης και το σαρκώδες τμήμα από τα εξωτερικά τοιχώματα της ωοθήκης.

Στα γιγαρτόκαρπα το κάθε ένα από τα πέντε σπέρματα αντιστοιχεί, με το ενδοκάρπιο των πυρηνόκαρπων και προέρχεται από τα ίδια μέρη του άνθους. Η σάρκα του καρπού, προέρχεται από τα εξωτερικά τοιχώματα της ωοθήκης και τη σύμφυση των βάσεων των στημόνων, των πετάλων, των σεπάλων και του ανθικού σωλήνα.

Η ανάπτυξη του καρπού σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη του σπέρματος. Κάθε παράγων που παρακωλύει ή σταματά την ανάπτυξη του σπέρματος, παρακωλύει ή σταματά και την ανάπτυξη του καρπού.

Τα σπουδαιότερα μέρη του σπέρματος είναι το έμβρυο και το ενδοσπέρμιο. Το έμβρυο προέρχεται από το ζυγωτή με αλλεπάλληλες κυτταροδιαιρέσεις και αναπτύσσεται σιγά - σιγά. Η ανάπτυξή του ολοκληρώνεται κατά την ωρίμαση του καρπού. Το ενδοσπέρμιο προέρχεται από τη γονιμοποίηση των δύο πολικών πυρήνων και αναπτύσσεται γρηγορότερα από το έμβρυο, ώσπου να καταλάβει όλο σχεδόν το διαθέσιμο χώρο του σπέρματος. Με την αύξηση του εμβρύου μειώνεται ο όγκος του ενδοσπερμίου. Στην ωρίμανση του καρπού όλο σχεδόν το χώρο του σπέρματος καταλαμβάνει το έμβρυο με τις κοτυληδόνες, ενώ το ενδοσπέρμιο εκφυλίζεται. Το ενδοσπέρμιο παρέχει στο έμβρυο τα θρεπτικά συστατικά που χρειάζεται για να αναπτυχθεί.

Τόσο το έμβρυο, όσο και το ενδοσπέρμιο κατά την ανάπτυξή τους παράγουν ορμόνες, που διοχετεύονται στα άλλα μέρη του καρπού και προκαλούν την αύξηση αυτών. Η αύξηση του καρπού είναι αποτέλεσμα κυτταροδιαιρέσεων και τανύσεων των κυττάρων.

Οι κυτταροδιαιρέσεις στα γιγαρτόκαρπα και πυρηνόκαρπα, αρχίζουν πριν τη γονιμοποίηση του άνθους και τελειώνουν μετά μία ορισμένη περίοδο ανάλογα με το είδος του οπωροφόρου. Η περίοδος αυτή διαρκεί 2 - 3 εβδομάδες στην κερασιά και βυσσινιά, 4 εβδομάδες στη ροδακινιά, 4 - 5 εβδομάδες στην μηλιά και 7 - 9 στην αχλαδιά. Ο αριθμός των κυττάρων που θα σχηματιστούν τελικά σε κάθε καρπό είναι καθοριστικός για το μέγεθος που θα αποκτήσει ο καρπός.

Μόλις τελειώσουν οι κυτταροδιαιρέσεις αρχίζει η αύξηση του καρπού αυξάνονται σε μέγεθος. Αυξάνεται κυρίως ο όγκος των χυμοτοπίων και σχηματίζονται οι μεσοκυττάριοι χώροι. Η αύξηση του καρπού με την τάνυση των κυττάρων διαρκεί μέχρι την ωρίμαση.

Η αύξηση του μεγέθους του καρπού με τις κυτταροδιαιρέσεις και τις τανύσεις των κυττάρων στα πυρηνόκαρπα γίνεται σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο χαρακτηρίζεται από γρήγορη αύξηση του όγκου, που οφείλεται στην αύξηση του εξωκαρπίου, του μεσοκαρπίου και του ενδοσπερμίου και το έμβρυο αναπτύσσονται ελάχιστα. Κατά το δεύτερο στάδιο η αύξηση του όγκου του καρπού είναι βραδεία και το ενδοκάρπιο σκληρύνεται. Μόλις ολοκληρωθεί η σκλήρυνση του ενδοκαρπίου αρχίζει η τρίτη περίοδος αυξήσεως του καρπού, που οφείλεται στην τάνυση των κυττάρων του μεσοκαρπίου. Η αύξηση αυτή συνεχίζεται έως ότου ωριμάσει ο καρπός. Μετά την ωρίμαση ο καρπός δεν αυξάνεται πλέον.

Στα γιγαρτόκαρπα η αύξηση του μεγέθους του καρπού γίνεται αργά στην αρχή, όσο διαρκεί το στάδιο της κυτταροδιαίρεσης, γρηγορότερα, αλλά σταθερά κατόπιν, μέχρι την έναρξη της ωρίμασης, επιβραδύνεται κατά την ωρίμαση και σταματά μετά την ωρίμαση.

Οι παράγοντες που επιδρούν δυσμενώς στην ανάπτυξη του καρπού είναι σχεδόν οι ίδιοι με αυτούς που επιδρούν στην άνθηση.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω τα άνθη που δεν γονιμοποιούνται πέφτουν. Σε μερικές περιπτώσεις, το ερέθισμα της γύρης ή του σχηματισμού των ωαρίων, προκαλούν διόγκωση της ωοθήκης και σχηματίζονται αγονιμοποίητα καρπίδια τα οποία πέφτουν λίγο αργότερα από την πτώση των αγονιμοποίητων ανθέων. Αυτό παρατηρείται συνήθως στην αχλαδιά και μηλιά, αλλά και στα άλλα οπωροφόρα.

Στα γονιμοποιημένα άνθη παρατηρούνται οι παρακάτω ανωμαλίες: Τα ωάρια και οι σπερματικοί πυρήνες δε σχηματίζουν ζυγώτη. Ο ζυγώτης δεν εξελίσσεται σε έμβρυο. Δεν γονιμοποιούνται οι δύο πολικοί πυρήνες για να δώσουν ενδοσπέρμιο. Το ενδοσπέρμιο δεν εξελίσσεται, κ.λ.π. τα αίτια αυτών των ανωμαλιών μπορεί να είναι ορμονικά, τροφικά, να μην έχουν σχηματιστεί τέλεια τα διάφορα όργανα του άνθους ή να επέδρασε το περιβάλλον. Στις περιπτώσεις αυτές ο καρπός αναπτύσσεται λίγο και πέφτει. Αυτές είναι και οι σπουδαιότερες αιτίες που οδηγούν στο πρώτο κύμα καρπόπτωσης.

Στα γιγαρτόκαρπα που έχουν πολλά σπέρματα και κυρίως στη μηλιά, πρέπει να γονιμοποιηθούν ό-

——>

λα ή τα περισσότερα ωάρια, για να σχηματιστεί ο καρπός. Εάν γονιμοποιηθεί ένα μέρος μόνο αυτών ο καρπός πέφτει ή δεν αποκτά κανονικό σχήμα.

Ανωμαλίες παρατηρούνται και αργότερα κατά την αύξηση του μεγέθους του καρπού. Μπορεί να μην εξελιχθεί το έμβρυο ή το ενδοσπέρμιο ή να εκφυλιστούν. Τα αίτια σ' αυτή την περίπτωση είναι ορμονικά ή τροφικά. Με τον εκφυλισμό του εμβρύου σταματά η παραγωγή ορμονών, που προκαλούν το ερέθισμα για την ανάπτυξη του καρπού κα. την κανονική τροφοδοσία αυτού με νερό και θρεπτικές ουσίες, οπότε ο καρπός σταματά να αναπτύσσεται και πέφτει. Σ' αυτά τα αίτια οφείλεται κυρίως το δεύτερο κύμα καρπόπτωσης.

Άλλοι παράγοντες που επιδρούν είναι: η αναλογία φύλλων ανά καρπό, το φορτίο του δένδρου, η έλλειψη εδαφικής υγρασίας, η ανεπάρκεια αζώτου, ή έλλειψη ορισμένων ιχνοστοιχείων, όπως το βόριο, ο ψευδάργυρος, το κάλιο, το μαγνήσιο κ. λ.π. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να προκαλέσουν καρπόπτωση ή να επηρεάσουν δυσμενώς την ποιότητα του καρπού.

Προσβολές από εχθρούς ή ασθένειες, υψηλές θερμοκρασίες, άνεμοι κ.λ.π. μπορούν να επηρεάσουν επίσης την ποιότητα του καρπού. Χαμηλές θερμοκρασίες στο καρπίδιο μπορούν να παγώσουν το έμβρυο ή ολόκληρο τον καρπό.

Για μια κανονική παραγωγή καρπού απαιτούνται τα εξής ποσοστά καρπόδεσης για κάθε οπωροφόρο. Στη μηλιά 2 - 8%, στην αχλαδιά 3 - 11%, στη ροδακινιά 15 - 20%, στη βερυκοκκιά 20 - 25% στην αμυγδαλιά 20 - 80% και στην κερασιά 20 - 60%. Το ποσοστό καρπόδεσης εξαρτάται από τον αριθμό των ανθέων, που συνήθως παράγει το οπωροφόρο και το μέγεθος του καρπού που σχηματίζει.

Οι Αλλοι Ελληνες

ΑΛΛΑ υπάρχει και η άλλη Ελλάδα.

Υπάρχουν ακόμη άνθρωποι, ακέραιοι, φιλότιμοι, εργατικοί σεμνοί, υπεύθυνοι. Και δεν είναι μόνον μερικοί εναπομείναντες «κύριοι», λείψανα της παλιάς εποχής. Είναι νέα παιδιά, ώριμοι άντρες, ευαίσθητες γυναίκες, που δουλεύουν σκληρά, δημιουργούν, προβληματίζονται — που πονάνε τον τόπο, που αισθάνονται λυδία για όσα συμβαίνουν. Έχουν βέβαια μερικά μειονεκτήματα. Δεν είναι θεαματικοί και δεν φιλοξενούνται στις πρώτες σελίδες των εφημερίδων. Δεν είναι καπάτσοι και δεν αναρριχώνται στις κομματικές ιεραρχίες (ή, αν μπουν σε κάποιο κόμμα, γρήγορα διαγράφονται...). Δεν είναι αγελαίοι και δεν οργανώνονται ποδοσφαιρικά. Έτσι η παρουσία τους περνάει απαρατήρητη. Όμως αυτοί κρατάνε τον τόπο.

Κάθε εβδομάδα παίρνω δεκάδες γράμματα από τους άλλους Έλληνες (Μόνιμη επωδός: «Κάντε κάτι»!) Τους συναντάω σε συγκεντρώσεις, σε διαλέξεις, στη δουλειά. Έχουν κάνει μικρές ομάδες και συζητάνε τα προβλήματα. Αλλά, στην ουρά του λεωφορείου υπερισχύουν αυτοί που χρησιμοποιούν τους αγκώνες. Οι Αλλοι Έλληνες μένουν μονίμως απ' έξω.

Αυτούς τους ανθρώπους, ποιός θα τους εκπροσωπήσει; Τα κόμματα έχουν εγκλωβιστεί σε ξεπερασμένα διλήμματα, σε άχρηστες και παρωχημένες έννοιες. (Δες και το πρόβλημά μας είναι ακόμα η Δεξιά και η Αριστερά!) Ξαναζεσταίνουν τα παγωμένα ιδεολογικά μακαρόνια και τα σερβίρουν με καινούργια σάλτσα. Αλίμονο! Από ιδεολογίες και σωτήρες έχει στομαχιάσει η χώρα. Αυτό που χρειαζόμαστε είναι αρχές. Αρχές και αποτελέσματα — ήθος και πράξη!

Σε ολόκληρο τον κόσμο υπάρχει κρίση αξιών. Αλλά σ' αυτή τη χώρα, που δεν έχει την άνεση να ωριμάσει κοινωνικά και πολιτικά, υπάρχει κάτι χειρότερο: κενό αξιών.

Κενό αξιών και κενό ηγεσίας: να οι δύο βασικές συντεταγμένες της νεοελληνικής κρίσης (Μέσα στη μόνιμη εννοιολογική μας σύγχυση μπερδεύουμε τις αξίες με τα δόγματα -και την ηγεσία με την εξουσία. Ενώ είναι έννοιες αντίθετες: Αφεντικά είχαμε πολλά — ηγέτες ελάχιστους! Προσωπικά κόμματα άφθονα, ιδεολογούντα κόμματα αρκετά — κόμματα των αρχών κανένα!).

Το πρόβλημα της Ελλάδας δεν είναι πιά πολιτικό — είναι κυρίως, ηθικό (Άλλωστε, η πολιτική σκέψη χωρίς ηθική θεμελίωση οδηγεί μόνο στον Μακιαβέλλι). Αν δεν αποκατασταθεί η προτεραιότητα του ήθους σε όλες τις διαστάσεις της πράξης, η χώρα θα διαλυθεί τάχιστα. Όχι μόνο κοινωνικά — αλλά και οικονομικά. Γιατί (παράδοξο) το ήθος παράγει! Δημιουργεί! Το πρώτο οικονομικό πρόβλημα της χώρας — η παραοικονομία — είναι στη βάση του ηθικό. Όπως και το δεύτερο — ο δημόσιος παρασιτισμός, η αργομισθία.

Ν. Δήμου

Βήμα 3 Μαΐου 1987

ΔΙΑΒΑΣΑΜΕ

Η χοληστερίνη στο αίμα αποτελεί το σοβαρότερο παράχοντα κινδύνου χια έμφραχμα

Πολύς θόρυβος γίνεται γύρω από τη χοληστερίνη. Λόγω της σπουδαιότητας που παρουσιάζει το θέμα δημοσιεύουμε μερικές πληροφορίες που διαβάσαμε σε σχετικό εκλαϊκευμένο άρθρο της Μεσημβρινής (29-3-89)

.....

«Δολοφόνο στο πιάτο μας» έχουν ονομάσει οι γιατροί τη χοληστερίνη και αυτό επειδή με εξαίρεση τα παθογενή αίτια το αυξημένο ποσοστό χοληστερίνης στο αίμα οφείλεται κυρίως στις λανθασμένες συνήθειες διατροφής μας και δη στα λεγόμενα κορεσμένα λίπη ζωϊκής προέλευσης. Σε απλά Ελληνικά, αυτό σημαίνει ότι απαγορευτικές για την υγεία μας είναι οι κάθε είδους νοστιμιές τα αλλαντικά, το βούτυρο, τα αυγά, τα λιπαρά τυριά, το «παχάκι» στις μπριζόλες, γαρίδες κι αστακοί, μυαλά, η κρέμα γάλακτος (στον καφέ), το χαβιάρι, τα οστρακοειδή, η σοκολάτα ....

Διότι το θέμα δεν είναι ότι ο κίνδυνος αυξημένης χοληστερίνης μας στερεί τις πιό νόστιμες τροφές. Όσες απομένουν οφείλουν επιπλέον να μαγειρεύονται και κατά τρόπο υγιεινό: όχι τηγανητά αλλά βραστά.

Ας δούμε ωστόσο τι απομένει προς βρώσιν σε όσους αποφασίσουν τελικά να υποστούν μία δίαιτα, προκειμένου να σώσουν τις αρτηρίες τους.

Απομένουν τα «καλά λίπη». Δηλαδή τα πολυακόρεστα. Ανάμεσά τους βρίσκει κανείς τα λάδια καρυδέλαιο, βαμβακέλαιο, ηλιέλαιο, σογιέλαιο, καλαμποκέλαιο, αλλά και το ελαιόλαδο που είναι μονοακόρεστο μεν, αλλά αφήνει αδιάφορη (ως αβλαβές) την υπόθεση της χοληστερίνης...

....Το ψάρι. Τα τελευταία χρόνια στις ΗΠΑ αποτελεί την τελευταία μόδα στη διατροφή. Διαφημιστικά SPOTS δείχνουν Εσκιμώους να σφύζουν από υγεία με καρδιά που λειτουργεί ρολόϊ.

..Είναι γνωστό ότι οι Εσκιμώοι που διατρέφονται από κρέας φάλαινας και ψώκιας παθαίνουν σπανιότατα έμφραγμα του μυοκαρδίου.

..Συνιστάται δε η κατάχρηση μή λων. Η πηκτίνη που περιέχουν, ενώνεται στον οργανισμό μας με τα χολικά όξέα, που με τη σειρά τους περιέχουν χοληστερίνη, όσα περισσότερα αξέα δεσμεύονται από την πηκτίνη, τόσο κατεβαίνει και το ποσοστό χοληστερίνης στο αίμα μας. ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΗΛΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΗ ΧΟΛΗΣΤΕΡΙΝΗ ΚΑΝΟΥΝ ΠΕΡΑ.

Τροφές πλούσιες σε πηκτίνη, εκτός από τα μήλα είναι οι μπανάνες, τα καρότα, τα λάχανα, το κουνιπίδι και τα εσπεριδοειδή.

Επίσης ό,τι άλλο περιέχει φυτικές ίνες και συνεπώς και τα όσπρια κυρίως δε τα φασόλια.

Γλυκίσματα

Κέϊκ με καρότο

ΥΛΙΚΑ

5 αυγά, 2 φλυτζάνια του τσαγιού ζάχαρη, 3 φλυτζάνια του τσαγιού αλεύρι, 2 φλυτζάνια του τσαγιού καρότο τριμμένο, 1 φλυτζάνι του τσαγιού σπορέλαιο, 1 κουτάλι της σούπας κανέλλα, 1 φακελάκι Μπέϊκιν, 1 φλυτζάνι του τσαγιού καρύδια κοπανισμένα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Κτυπάμε στο Μίξερ τα αυγά με τη ζάχαρη, πολύ καλά. Ρίχνουμε λίγολίγο το σπορέλαιο και το αφήνουμε το μίγμα να κτυπηθεί καλά.

Σε ένα μπολ ανακατεύουμε τα υπόλοιπα υλικά όλα μαζί. Μόλις τα αυγά κτυπηθούν πολύ καλά ρίχνουμε τα υπόλοιπα υλικά και τα κτυπάμε στο μίξερ 3 - 4 λεπτά της ώρας, και το φουρνίζουμε σε προθερμασμένο φούρνο στους 180 - 200 βαθμούς και ψήνετε περίπου 1 ώρα.

Μ.Σ.

Γλύκισμα με ακτινίδιο

ΤΟΥΡΤΑ

Υλικά:

170 γρ. αλεύρι, 100 γρ. ζάχαρι, 3 αυγά, 10 γρ. μπέϊκιν πάουντερ, 300 γρ. καρπών ακτινιδιάς, 300 γρ. σαντιγύ και 50 γρ. νερό

Παρασκευή

Η ζάχαρη και τα αυγά κτυπιούνται στο μίξερ. Προσθέτονται το αλεύρι, το μπέϊκιν και το νερό σιγματικά. Συνεχίζεται το χτύπημα μέχρις ότου γίνει το μίγμα αφράτο. Τούτο τοποθετείται σε βουτυρωμένο ταψάκι και ψήνεται σε μέτριο φούρνο για

25 - 30 λεπτά. Ετοιμάζεται η σαντιγύ και ρίχνονται μέσα σ' αυτή ψηλοκομμένοι καρποί ακτινιδιάς. Μόλις κρυώσει το παντεσπάνι κόβεται σε φέτες και ανάμεσα ρίχνεται η σαντιγύ με τους ψιλοκομμένους καρπούς ακτινιδιάς. Γαρνίρεται η επιφάνεια με σαντιγύ και διακοσμείται επίσης με καρπούς ακτινιδιάς κομμένους φέτες.

(Ακτινιδιά: Σ. Παλούκης, Ο. Ντινόπουλος)

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Το «επιφανειακό έγκαυμα» της ποικιλίας μηλιάς Γκράννυ Σμίθ

Για την Γκράννη Σμιθ γράψαμε και σε προηγούμενα Τεύχη της Ν.-Αυστας (Βλέπε Τεύχος 31 1985 σελ. 90 - 91).

Οι καρποί της Γκράννη Σμιθ που διατηρούνται αρκετό χρόνο στους ψυκτικούς θαλάμους, εφόσον δεν ληφθούν τα αναγκαία μέτρα υποφέρουν από δύο φυσιολογικές παθήσεις α) Το «επιφανειακό έγκαυμα» (Σκάλντ). Είναι το γνωστό καφέτιασμα που καλύπτει μεγάλα τμήματα της επιδερμίδας του καρπού και: β) η «Εσωτερική όρφνωση» που εμφανίζεται γύρω στο χώρο των σπερμάτων.

Οι καρποί Γκράννη Σμιθ που διατηρούνται σε 2,5 βαθμούς Κελσίου εμφανίζουν λιγότερο «επιφανειακο έγκαυμα» συγκριτικά μ' εκείνους που διατηρούνται σε 0 βαθμούς. Αντίθετα η «Εσωτερική όρφνωση» εκδηλώνεται περισσότερο σε 2,5 βαθμούς Κελσίου και λιγότερο σε 0 βαθμούς. Δεν πρέπει να ξεχνούμε επίσης ότι οι καρποί που αποθηκεύονται σε 0 βαθμούς Κελσίου, διατηρούν, περισσότερο χρόνο τις οργανοληπτικές ιδιότητες και το πράσινο χρώμα της επιδερμίδας.

Σήμερα για την αντιμετώπιση του επιφανειακού εγκαύματος χρησιμοποιούνται διάφορα χημικά σκευάσματα που περιέχουν διφενελαμίνη (BIPHENYLAMINE DPA) ή εποξικίνη (ETHOXYQUINE). Η χρησιμοποίησή τους γίνεται: με δυο τρόπους α) ψεκασμός των δέντρων πριν την συγκομιδή και β) βάπτισμα των καρπών σε ειδικούς χώρους (δεξαμενές κλπ.). Η εργασία γίνεται πάντοτε σύμφωνα με τις οδηγίες των παρασκευαστών οίκων.

Η ποικιλία Γκράννη Σμιθ ωριμάζει τους καρπούς της πολύ αργά. Η καρπική περίοδος (άνθιση - συγκομιδή) στη χώρα μας υπολογίζεται: σε 200 μέρες. Για τη περιοχή του Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δέντρων η καλύτερη ημερομηνία συγκομιδής είναι: το πρώτο εικοσαήμερο του Νοεμβρίου.

Το επιφανειακό έγκαυμα το εμφανίζουν γενικά όσοι καρποί συγκομίσθηκαν άγουροι και παρέμειναν

Του
Οδυσσέα Ντινόπουλου

αρκετό χρόνο στο ψυγείο. Και είναι τόσο πιό έντονο, όσο πιό άγουροι κόπηκαν οι καρποί.

Η αναφερόμενη φυσιολογική πάθηση εκδηλώνεται αμέσως μετά την εξαγωγή των καρπών από τα ψυγεία. Η πάθηση μπορεί να εκδηλωθεί και μέσα στα ψυγεία. Αυτό εξαρτάται από το χρονικό διάστημα παραμονής στους ψυκτικούς θαλάμους και την ημερομηνία συγκομιδής (εάν κόπηκαν πρώιμα κλπ.).

Ο παραγωγός έχοντας υπόψη τα παραπάνω ας μεριμνήσει εγκαίρως για τη πώληση των καρπών, πριν εμφανισθούν τα πρώτα συμπτώματα της αναφερόμενης «φυσιολογικής πάθησης».

Η Γκράννη Σμιθ, είναι ποικιλία «τεμπέλικη». Η ωρίμανσή της επηρεάζεται αποφασιστικά από τη θερμοκρασία και την ηλιοφάνεια που θα επικρατήσουν τους δύο τελευταίους μήνες (Σεπτέμβριος και Οκτώβριος) πριν τη συγκομιδή. Η εμφάνιση του καφετιάσματος δεν επηρεάζεται από το είδος του υποκειμένου.

Στον σχετικό πίνακα δημοσιεύονται τα αποτελέσματα διατήρησης καρπών Γκράννη Σμιθ. Η δειγματοληψία έγινε πολύ αργά (19.7.89), προκειμένου οι διαφοροποιήσεις του επιφανειακού εγκαύματος, των πέντε διαδοχικών συγκομιδών καταστούν πιό εμφανείς. Η συγκομιδή της 14.10.89 (πρώιμη) παρουσίασε τη μεγαλύτερη πάθηση. Οι συγκομιδές του Νοεμβρίου δεν παρουσίασαν το επιφανειακό έγκαυμα.

Καρποί ΓΚΡΑΝΝΥ ΣΜΙΘ

Η εμφάνιση του επιφανειακού εγκαύματος σε διάφορες ημερομηνίες συγκομιδής επί πέντε υποκειμένων (M26 M7 MM106 MM104 MM 109) Δειγματοληψία 19.7.89.

Επιφανειακό Έγκαυμα (Τμήμα Επιφ.)	Ημερομηνίες συγκομιδής 14.10.88 Καρ	%	20.10.88 Καρ.	%	26.10.88 Καρ.	%	3.11.88 Καρ	%	9.11.88 Καρ.	%
—	24	17	66	55	133	81,6	142	100	119	98,3
ίχνη	31	22	38	31,7	18	11,1	—		2	1,7
1)10-1)9	29	20,6	9	7,5	8	4,9	—		—	
1)8-1)7	8	5,7	4	3,3	3	1,8	—		—	
1)6-1)5	19	13,5	3	2,5	1	0,6	—		—	
1)4-1)3	15	10,6	—		—		—		—	
1)2-2)3	10	7	—		—		—		—	
ολόκληρο	5	3,6	—		—					
	141		120		163		142		121	

2. Το «εσωτερικό καφέτιασμα» των μήλων και αχλαδιών που διατηρούνται στα ψυχεία

Οι καρποί, οι οποίοι προορίζονται για όψιμη κατανάλωση διατηρούνται σε αποθηκευτικούς χώρους που έχουν κατάλληλη μόνωση, ώστε να παρεμποδίζεται η απώλεια θερμότητας κατά την ψυχρή περίοδο, και η είσοδος θερμότητας κατά τη θερινή.

Σήμερα η διατήρηση των καρπών γίνεται σε ψυκτικούς θάλαμους με χαμηλή θερμοκρασία, ρυθμιζόμενη κατά τέτοιο τρόπο ώστε σπάνια να παρουσιάζει διακύμανση 0,5° C άνω ή κάτω από την καθορισθείσα.

Διατηρώντας τους καρπούς σε ψυκτικούς θαλάμους επιμηκύνουμε τον χρόνο ζωής για αρκετό καιρό. Έτσι επιβραδύνουμε όλες τις χημικές διεργασίες των κυττάρων που οδηγούν στην εσωτερική αλλοίωση της σάρκας και την υποβάθμιση της ποιότητας των καρπών.

Όλα τα τμήματα ενός καρπού δεν βρίσκονται στο ίδιο στάδιο ωριμότητας, γι' αυτό, κατά την διατήρησή τους η αποσύνθεση δεν είναι ομοιόμορφη.

Η πείρα απέδειξε ότι οι περισσότεροι καρποί που διατηρούνται σε -1 έως 0°C δεν αποσυντίθενται, με ομοιόμορφη καταστροφή όλων των ιστών, αλλά κατά κανόνα αποσυντίθενται και «καφετιάζουν» σε ωρισμένες θέσεις, και ιδίως κοντά στο κέντρο «την καρδιά» πολύ πριν οι ιστοί σε άλλα τμήματα αυτού καταστούν υπερώριμοι.

Ανάλογα με τη θερμοκρασία που διατηρούνται οι καρποί σχηματίζονται και διαφορετικές ουσίες στο εσωτερικό των καρπών. Φαίνεται ότι μερικές ουσίες που σχηματίζονται στους διατηρούμενους καρπούς εις -1 έως 0° είναι επιβλαβείς. Μήλα μερικών ποικιλιών πρέπει να διατηρούνται εις 2°C ή και περισσότερο για να αποφευχθεί το «καφέτιασμα» το οποίο προκαλείται συνεπεία βλάβης από την ακεταλδεύδη ή αιθυλική αλκοόλη. Αχλάδια μερικών ποικιλιών πρέπει να εξαχθούν από τις χαμηλές θερμοκρασίες διατήρησης, όταν έχουν πράσινο χρωματισμό και να αφεθούν να ωριμάσουν σε 18°C περίπου, για να μη υποστούν εσωτερική αποσύνθεση ή υποβάθμιση της γευστικότητάς τους.

Όταν τα μήλα διατηρούνται σε θερμοκρασίες πιό πάνω από το 0°C το παραγόμενο διοξείδιο του άνθρακα, ή άλλες μαζί μ' αυτό συμπαραγόμενες και συγκεντρούμενες ουσίες προκαλούν μερικές φορές την γνωστή πάθηση «καστανή καρδιά» (BROWHEAPT ή CORE FLUSH). Οι υψηλές συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα στο ψυγείο 10 - 15% συντελούν στην εμφάνιση της πάθησης της «καστανής καρδιάς». Αυτό εξαρτάται από την ποικιλία, χρόνο συγκομιδής των καρπών, κλπ.

Η διατήρηση των καρπών σε τεχνητή ατμόσφαιρα και με καθορισμένη αναλογία διοξειδίου του άνθρακα και μειωμένη αναλογία οξυγόνου καθυστερεί την ωρίμανση και την αποσύνθεση του καρπού. Οι εκατοστιαίες περιεκτικότητες της ατμόσφαιρας σε διοξείδιο του άνθρακα και οξυγόνου, οι οποίες δίνουν τα καλύτερα αποτελέσματα διαφέρουν ανάλογα με την ποικιλία και το είδος των οπωροφόρων.

Η εσωτερική αποσύνθεση προκαλεί μεγαλύτερες ζημιές στα αχλάδια, παρά στα μήλα, η δε συγκέντρωση οινοπνεύματος και ακεταλδεύδης έχει σχέση άμεση με το φαινόμενο της αποσύνθεσης. Το κεντρικό τμήμα του καρπού «καφετιάζει» ενωρίτερα πριν ακόμα το εξωτερικό τμήμα αρχίσει να υπερωριμάζει. Καρποί που συγκομίσθηκαν μάλλον πράσινοι και καρποί που παρήχθηκαν υπό θερμό και ξερό κλίμα καθώς και καρποί που προέρχονται από δέντρα πουα είχαν στη διάθεσή τους λιγότερο νερό, παρουσιάζουν λιγότερα συμπτώματα εσωτερικής αποσύνθεσης (καφέτιασμα) συγκριτικά με τους καρπούς που συγκομίσθηκαν σε προχωρημένο στάδιο ωρίμανσης ή καρπούς που προέρχονται από περιοχές με δροσερό θέρος.

Η γευστικότητα των αχλαδιών μειώνεται περισσότερο από τα μήλα, όταν αυτά διατηρούνται στις χαμηλές θερμοκρασίες των -1 έως +4°C μέχρις ότου ωριμάσουν τέλεια. Γι' αυτό ύστερα από καθορισμένο χρόνο διατήρησης των αχλαδιών στις χαμηλές θερμοκρασίες επιβάλλεται: όταν ακόμη είναι πράσινα και σκληρά να μεταφερθούν σε θαλάμους με υψηλές σχετικά θερμοκρασίες. Η συμπλήρωση αυτή της διεργασίας ωρίμανσης σε θερμούς θαλάμους βελτιώνει την ποιότητα των αχλαδιών της ποικιλίας KAIZER ALEXANDER περισσότερο από ότι βελτιώνει την ποιότητα των καρπών άλλων γνωστών ποικιλιών.

Οι καρποί που προβλέπεται να διατηρηθούν αρκετό χρονικό διάστημα, θα πρέπει να μη έχουν ωριμάσει πλήρως. Η αποθήκευση πρέπει να γίνει εγκαίρως, πριν ακόμη αρχίσουν οι χημικές εσωτερικές διεργασίες που οδηγούν στην «αποσύνθεση» και τα «γηρατειά» των καρπών.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ
ΚΑΙ
ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ
ΤΗ
«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

«Ταξίδι στα μονοπάτια της μνήμης» (Με αφορμή μια συνάντηση)

Του Γιάννη Α. Καρατσιώλη

Οι συναντήσεις αποφοίτων διαφόρων σχολικών μονάδων τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και συχνότερα και αποτελούν τον συνδετικό κρίκο ολόκληρων γενεών, ύστερα μάλιστα από τις τεράστιες και κοσμογονικές μεταβολές που έγιναν και δημιουργούν πεδία σύγκρισης της σημερινής με άλλες εποχές.

Στα πλαίσια μιάς τέτοιας συνάντησης συγκεντρωθήκαμε οι απόφοιτοι του Λαμπείου Γυμνασίου Ναούσης του 1964 με αφορμή την συμπλήρωση 25 χρόνων από την αποφοίτησή μας στις 26 και 27 Αυγούστου 1989. Βέβαια η προετοιμασία της συνάντησης άρχισε πριν δυο μήνες με τις καλαίσθητες προσκλήσεις που έστειλαν τα δραστήρια μέλη της οργανωτικής επιτροπής από παλιούς συμμαθητές και συμμαθήτριες: Φανή Βλάχου, Ελένη Κουτσουφλιάνου, Μήτογλου Παύλο, Παπαδοπούλου Άννα, Σταμπουλού Φανή, Τασιώνα Αντώνη και Χαριζόπουλο Νίκο. Η αποστολή κάλυψε τα πέρατα του κόσμου και όλη την Ελλάδα, αφού παντού υπάρχουν απόφοιτοι του 1964 (Αμερική, Αυστραλία, Ελβετία).

Πιστοί στο προσκλητήριο το απόγευμα 26 Αυγούστου μαζευτήκαμε στο προαύλιο του ιστορικού Λαμπείου όπου μας υποδέχθηκαν τα μέλη της οργανωτικής επιτροπής και όλοι μαζί δεχθήκαμε τους τότε καθηγητές μας που μας τίμησαν με την παρουσία τους και ήταν οι κ.κ. Ι. Καλτέκης (Θεολόγος), Π. Ζωγράφος, Παναγιωτίδης, Ε. Καραγιοβάνου (φιλόλογοι), Χ. Τάσης (φυσικός), Α. Νικολαΐδης, Γ. Συμεωνίδης (μαθηματικοί), Β. Μουζακίδης (αγγλικών) και Θ. Διάφας (γυμναστής). Αφού παραταχθήκαμε στην γραμμή και κάναμε την προσευχή, όπως πριν 25 χρόνια, μπήκαμε στις παλιές μας τάξεις. Αξίζει να αναφέρουμε ότι για πρώτη φορά στην Νάουσα το 1964 αποφοίτησαν μαθητές του πρακτικού τμήματος που ιδρύθηκε το 1961 με κατεύθυνση την διδασκαλία θετικών επιστημών. Μέχρι τότε λειτουργούσαν τα γνωστά κλασσικά τμήματα με κατεύθυνση κυρίως θεωρητικές επιστήμες. Για την ιστορία αναφέρουμε ότι το 1964 αποφοίτησαν 26 μαθητές του πρακτικού τμήματος (τα 3 ήταν κορίτσια) και 52 του κλασσικού (τα 32 κορίτσια).

Μετά από την «διδασκαλία» μαθημάτων από τους καθηγητές, όπου με νοσταλγία θυμηθήκαμε σκηνές του παρελθόντος μέσα στην τάξη, κτύπησε το παραδοσιακό μεγάλο κουδούνι ο ακούραστος τότε και τώρα επιστάτης Χαράλαμπος.

Το βράδυ εακολούθησε δεξίωση και γλέντι με τον ζουρνά του Βαγγέλη σε εξοχικό κέντρο της πόλης μας.

Την άλλη μέρα Κυριακή 27 Αυγούστου το πρόγραμμα περιλάμβανε εκκλησιασμό στον Έξω Πρόδρομο, όπου σε ένα κατανυκτικό περιβάλλον παρακολουθήσαμε με τις οικογένειές μας την Θεία Λειτουργία. Το κήρυγμα του Ευαγγελίου έγινε από τον Θεολόγο καθηγητή Ιωάν. Καλτέκη που με την γλαφυρότητά του μας επανέφερε στα παλιά με τα γνωστά του και τότε κηρύγματα.

Έπειτα ακολούθησε μία μικρή δεξίωση στην αίθουσα του μοναστηριού, αποχαιρετήσαμε ο ένας τον άλλο και αρχίσαμε σιγά - σιγά να αποχωρούμε δίνοντας υπόσχεση να ξανασυναντηθούμε σύντομα.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι η οργανωτική επιτροπή μάς μοίρασε ένα καλαίσθητο και προσεγμένο λεύκωμα με φωτογραφία εξωτερικά του Λαμπείου, στο εσωτερικό φωτογραφίες των αποφοίτων το 1964 (ασπρόμαυρη) και το 1989 (έγχρωμη), για να θυμηθούμε και να συγκρίνουμε το τότε και το τώρα και κατάσταση με τα ονόματα, επαγγέλματα και διευθύνσεις όλων των συμμαθητών και συμμαθητριών.

Γενικά ήταν μία αξιόλογη και συγκινητική εκδήλωση που θα την θυμόμαστε για πολύ καιρό.

ΧΡΟΝΟΣ

Εργάζεσθε έως ημέρα εστί.

(Κύριος Ιησούς)

Ο χρόνος είναι ο σοφώτατος των συμβούλων.

(Περικλής)

Ο χρόνος είναι ο άριστος των ιατρών.

(Οβίδιος)

Ο χρόνος είναι ο κάλλιστος των διδασκάλων.

(Ουγκώ)

Ο άνθρωπος που τολμά να σπαταλήσει μία ώρα δεν εγνώρισε την αξία της ζωής.

(Βενιαμίν Φραγκλίνος)

Ο χρόνος της ζωής μας είναι βραχύς, τον συντομεύουμε ακόμη περισσότερο όταν τον σπαταλούμε.

(Ντοστογιέφσκυ)

Ο χρόνος είναι χρήμα με το οποίο αγοράζεις ή την αιώνια κόλαση ή την αιώνια ζωή.

(Πωλ. Κλωντέλ)

Μερικοί από τους αποφοίτους της χρονιάς εκείνης με τους καθηγητές τους:

ΠΡΩΤΗ ΣΕΙΡΑ καθιστοί:

Οι καθηγητές Καράς Βασίλης, Τάσης Χάρης, Σαλταπίδα Σοφία, ο Γυμνασιάρχης Μαντωνακάκης, Καραγιοβάννου Ευδοξία και Νικολαΐδης Λουκάς. Οι μαθητές Σταμπουλού Φανή και Χαριζόπουλος Νίκος.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΙΡΑ όρθιοι: Αγοραστός Γιάννης, Πεχλιβάνος Τάκης Τράϊου Ελένη, Αποστόλου Φανή, Μηπτσοκάπα Μάχη, Σταμάτη Αναστασία, Βλάχου Κυριακή, Βλάχου Αγορίτσα, Βλάχου Φανή, Πετροπούλου Μαρία, Μήλιου Ελένη, Νικόλτση Σουλτάνα, Παπαπέτρου Καίτη, Παράσχη Φούλα, Μαργαρίτη Βίλια Πάντσιου Βέτα, Τασιώνας Αντώνης.

Νάουσα 1964

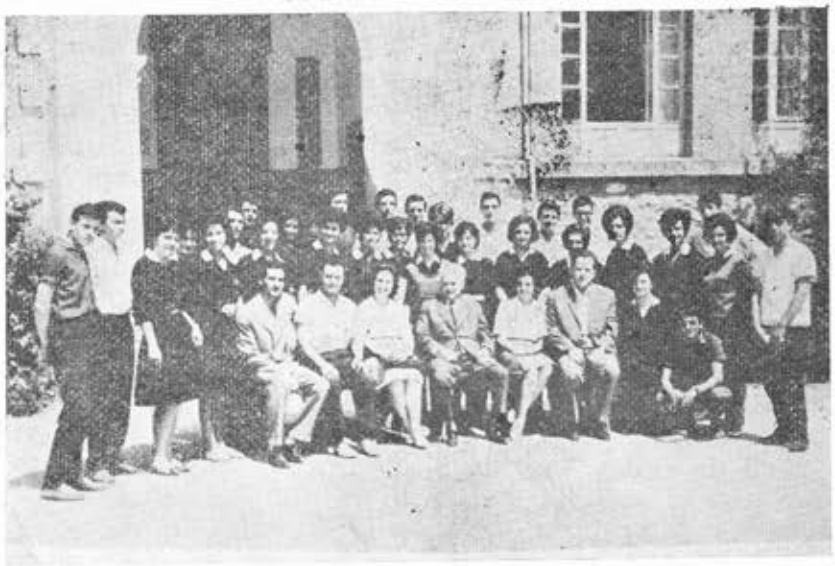

ΤΡΙΤΗ ΣΕΙΡΑ όρθιοι:

Σύρκος Τάκης, Τάντζης Γιώργος Παπαδοπούλου Άννα, Τσίτρος Νικηφόρος, Αντιφάκος Γιώργος, Ράλης Θωμάς, Μπαλόγλου Έλλη, Τσίτσης Φίλιππος, Βαγγόπουλος Μιχάλης, Καρατσιώλης Γιάννης, Αντιφάκος Σπύρος.

Νάουσα 1989

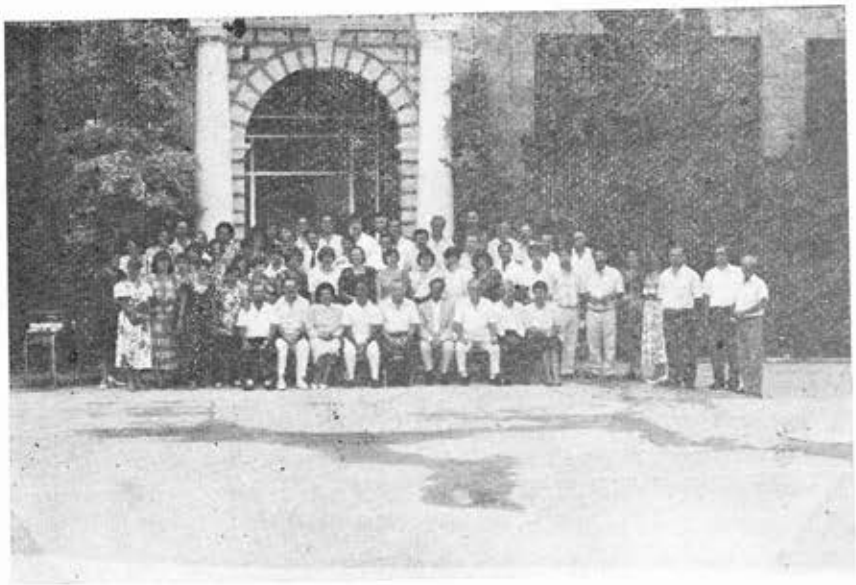

Όσοι από τους τέως μαθητές ήρθαν στην συνάντηση, με τους καθηγητές τους:

ΠΡΩΤΗ ΣΕΙΡΑ καθιστοί:

Οι καθηγητές Τάσης Χάρης, Παναγιωτίδης Μιχάλης, Καραγιοβάννου Ευδοξία, Διάφας Θεόφιλος, Νικολαΐδης Λουκάς, Καλτέκης Ιωάννης, Μουζακίδης Βύρων, Συμεωνίδης Γρηγόρης, κα Νικολαΐδου.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΙΡΑ όρθιοι:

Νούση Ελένη, Κουτσουφλιάνου Ελένη, Γιάγκα Ανδριάνα (πίσω) Ταμπάζη Σούλα, Μπαλτατζίδου Πολυτίμη, Μήλιου Ελένη (πίσω), Πετροπούλου Μαρία, Αθανασιάδου Βούλα (πίσω), Παράσχη Φούλα, Βλάχου Κική, Λίγγου Κική, Βογιατζόγλου Βάσω, Βλάχου Φανή, Σταμπουλού Φανή, Πάντσιου Βέτα, Μήτσγλου Παύλος, Θεοδωρόπουλος Μανώλης, Τασιώνας Αντώνης, Σωτηρόπουλος Γιάννης, η κα και η δις Καλτέκη, Μαραδέλης Πασχάλης, Καρατσιώλης Γιάννης, Χαράλαμπος Σαϊνίδης (επιστάτης σχολείου).

ΤΡΙΤΗ ΣΕΙΡΑ όρθιοι:

Αποστόλου Φανή, Παπαδοπούλου Άννα, Νικόλτση Σουλτάνα, Πεχλιβάνος Τάκης, Μυλωνά Ευλαμπία (μπροστά) Ανθοπούλου Δωροθέα (πίσω), Σταμάτη Αναστασία (μπροστά), Βλάχου Βέτα (πίσω), Βλάχου Αγορίτσα (μπροστά), Οικονόμου Σούλα (πίσω) κ Αγοραστός Γιάννης, Μητσοκάπα Μάχη, Τσίτσης Φίλιππος, Χαριζόπουλος Νίκος (μπροστά) Σιδηρόπουλος Ισαάκ (πίσω), Μόκιος Νικηφόρος (μπροστά), Αντιφάκος Σπύρος (πίσω), Τάντσης Γιώργος, Αμανατίδης Βλαδίμηρος (μπροστά) Σύρκος Τάκης (πίσω), Παπαδόπουλος Ηλίας (μπροστά), Φετλής Γιάννης (πίσω) Βαγγελόπουλος Μιχάλης (μπροστά), Λίτος Χρήστος (πίσω) Σαγρής Σταύρος, Μπέρσος Γεώργιος, Κοσμίδης Μιχάλης, Παντελίδης Κώστας.

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο

"Ενα βιβλίο κατατοπιστικό επιστημονικό με χρωματιστές εικόνες

Τι είναι τα κοκκοειδή (ψώρες) και πως καταπολεμούνται

Δεν πρέπει να λείψει από κανένα αγροτικό σπίτι

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε να το προμηθευθείτε από τα γραφεία

του Αγροτικού Συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 1000 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του

«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ
ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

—Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» και πως ταξινομούνται
— Πίνακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι και διαφωτιστικοί
— 'Ενα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ
2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ
3. ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ

Του Τάκη Μπάϊτση

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ